

**LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS UN PSIHOĢIJAS FAKULTĀTE
IZGLĪTĪBAS VADĪBAS PMSP**

**KVALITĀTES VADĪBAS SISTĒMAS PILNVEIDOŠANA
PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ**

MAĢISTRA DARBS

**DARBA AUTORE: Izglītības vadības maģistra studiju
programmas
Maģistrante Alīda Muizinika
Apliec. Nr. am08375**

**ZINĀTNISKAIS VADĪTĀJS: Ludmila Apsīte
Docente, Dr. Phil.**

RĪGA 2010

SATURS

Anotācija.....	3
Ievads.....	5
Terminu skaidrojums	9
1. Izglītības kvalitātes vadības teorētiskās pamatnostādnes. Teorētiskā daļa	
1.1. Vadības teorijas vēsturiskā skatījumā.....	11
1.1.1. Zinātniskā vadība.....	13
1.1.2. Birokrātiskās skolas modelis.....	15
1.1.3. Administratīvā skola.....	16
1.1.4. Skolvadības idejas Latvijā.....	17
1.2. Kvalitātes pamatlicēji.....	21
1.2.1. Deminga nepārtrauktās pilnveidošanās cikls.....	22
1.2.2. Džurana kvalitātes pilnveidošanas programma.....	24
1.2.3. Feigenbauma vispārējā kvalitātes vadība.....	25
1.2.4. Kvalitātes pulciņi.....	26
1.2.5. Vispārējā kvalitātes vadība rietumos „Jaunais vilnis”.....	28
1.3. Kvalitātes vadība 20.gs.b. un 21.gs.s.	
1.3.1. Skolas vadīšana pārmaiņu laikā.....	32
1.4. Kvalitātes vērtēšanas starptautiskais konteksts	
1.4.1. Kvalitātes vērtēšanas sistēmas veidošanās.....	35
1.4.2. ISO standartu kvalitātes sistēma.....	38
1.4.3. EFQM metode kvalitātes nodrošināšanā.....	40
1.4.4. Visaptverošā kvalitātes vadība TQM.....	42
2. Praktiski pētnieciskā daļa	
2.1. Praktiski pētnieciskās daļas vispārīgs raksturojums.....	45
2.2. Aptaujas datu analīze.....	48
2.3. Diskusija par iegūtajiem rezultātiem.....	63
Nobeigums.....	71
Izmantotās literatūras un avotu saraksts.....	74
Pielikumi	
Dokumentārā lapa	

Anotācija

Maģistra darba tēma - „Kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošana X profesionālajā vidusskolā”.

Darbs sastāv no ievada, terminu skaidrojuma, teorētiskās daļas ar 4 nodaļām, praktiski pētnieciskās daļas ar 3 apakšnodaļām, nobeiguma ar secinājumiem. Darbam pievienots izmantotās literatūras un avotu saraksts un pielikumi.

Darbā izvirzītais pētījuma priekšmets – kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošana X profesionālajā vidusskolā.

Darba mērķis - noskaidrot un izvērtēt X profesionālās izglītības iestādes darba efektivitāti, aktualizēt kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošanas un īstenošanas iespējas.

Darbā izvirzīta hipotēze - kvalitātes vadības sistēma X profesionālajā vidusskolā darbojas, to iespējams pilnveidot, ja ir efektīva darba plānošana, organizēšana, analīze un kontrole.

Maģistra darba teorētiskajā daļā ir analizētas klasiskās vadības teorijas, visaptveroša kvalitātes vadība, kvalitātes vērtēšanas starptautiskais konteksts, kā arī gūtās atziņas par kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošanu profesionālajā izglītībā.

Pētījuma bāzi veido 120 1.- 4. kursa X profesionālās izglītības audzēkņi. Pētnieciskā daļa tika veidota, apkopojot un analizējot audzēkņu aptaujas rezultātus, jo profesionālās izglītības kvalitātes izvērtēšanā liela nozīme ir tam, kā notiekošos procesus vērtē galvenie procesa dalībnieki, proti, mūsu klienti jeb audzēkņi .

Pētījums ļauj noskaidrot:

1. Jomas, kurās veicas labi un kuras var tikt izmantotas tālākai attīstībai;
2. Aspektus, kuros nepieciešami uzlabojumi;
3. Izglītojamo vajadzības;
4. Prioritātes un izaugsmes iespējas tuvākam un tālākam laika periodam.

Darba pielikumā var iepazīties ar veiktā pētījuma datiem.

Annotation

The topic of the master paper is “Improvement of the quality management system in X vocational school”.

The paper consists of an introduction, a terminology guide, the theoretical portion with four chapters, the practical research portion with three subchapters, the conclusion, appendices and references.

The proposed subject of the paper is “Improvement of the quality management system in X vocational school”.

The aim of the research is to evaluate X vocational school’s work effectiveness and to enable the development and implementation of a quality management system.

The paper’s hypothesis is: the quality management system in X vocational school is working. It is possible to improve the system with effective planning, organization, analyses and control.

The master paper’s theoretical portion analyzes classic management theories, total quality management, quality assessment in the international context and the acquired conclusions regarding the improvement of quality management systems in vocational education.

The research subjects are 120 1st – 4th year students of X vocational school. The research portion was based on student surveys because in vocational education quality assessment it is imperative to see how the education process is evaluated by the essential participants of this process – our clients, the students.

The research reveals:

1. Successful areas and areas that can be developed further;
2. Aspects that need improvements;
3. Student needs;
4. Priorities and development opportunities for the short-term and the long-term.

The research data are included in the appendix.

Ievads

Mūsdienu dinamiskajā pasaulē, kad strauji mainās darba organizācija un tehnoloģijas, savstarpējās cilvēku attiecības, arvien lielāku sociālo nozīmi iegūst **izglītība**. Izglītība ir viens no svarīgākajiem priekšnoteikumiem kultūras un ilgtermiņa ekonomiskajai attīstībai, izvirzot par vienu no galvenajiem uzdevumiem – **izglītības kvalitātes** paaugstināšanu. Pārmaiņas sabiedrībā kopumā, valsts ekonomikā izsauc pārmaiņas darba tirgū, kas savukārt izvirza jaunas prasības izglītības sistēmai un katrai izglītības iestādei.

Profesionālā izglītība ir neatņemama valsts sociālekonomiskās sistēmas sastāvdaļa. Norisinoties ekonomiskajām pārmaiņām Latvijā, aizvien uzskatāmāka kļūva profesionālās sistēmas neatbilstība vai tikai daļēja atbilstība darba tirgus prasībām. Tādēļ šobrīd viena no prioritātēm ir nodrošināt mūsu izglītojamiem tādu izglītību, kas sagatavotu viņus kļūt par konkurētspējīgu darba tirgū.

Izglītības jomā strādājošo galvenās rūpes ir nodrošināt jaunai paaudzei zināšanu, kompetenču apguvi tādā pakāpē, lai viņai būtu visi priekšnoteikumi gan turpināt izglītību, gan strādāt radoši, nodrošinot savu labklājību. Lai risinātu šīs problēmas, liela vērtība jāvelta izglītības programmu izveidei, realizēšanai un pievilcīgas mācību vides veidošanai izglītības iestādē.

Mainoties nostājai izglītības jomā, realizējot reformas, jāmainās izglītības iestādei un pedagogam, kura darbs ir noteicošais faktors izglītojamo zinošas, patstāvīgas un atbildīgas personības veidošanās procesā.

Profesionālajai izglītībai būtu jāklūst par vienu no valsts attīstības prioritātēm, taču diemžēl šī izglītības sistēma sabiedrībā ir nepievilcīga un neprestiža. Tas liecina, ka nepieciešamas nopietnas pārmaiņas.

Mainoties sociāli ekonomiskai situācijai valstī un sabiedrībā, izmainās un transformējas cilvēku attieksmes, vērtības un dzīves mērķi. Šis process ir orientēts uz personības attīstību, kura spējīga patstāvīgi izvēlēties savas pašrealizācijas un karjeras stratēģiju tirgus ekonomikas apstākļos. Tādēļ skaidri jāapzinās tie līdzekļi, veidi, **kvalitātes** faktori, kas, dzīvojot šodienas dinamiskajā pārmaiņu sabiedrībā, varētu sekmēt efektīvu virzību uz mērķi, adaptēties mainīgajā pasaulē un kļūt par konkurētspējīgu sabiedrības locekli pasaules darba tirgū. Taču tas nav iedomājams bez nemitīgas jaunu kompetenču ieguves.

Viens no Eiropas Savienības pamatprincipiem ir iedzīvotāju brīva pārvietošanās un tas izvirza jaunus uzdevumus valsts izglītības un nodarbinātības politikai par kvalificēta darbaspēka nodrošināšanu.

Profesionālās izglītības galvenais uzdevums ir sagatavot darba tirgum nepieciešamos speciālistus, tādējādi veicinot gan valsts, gan atsevišķu indivīdu labklājību. Profesionālā

izglītība ir praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un pilnveidei. Nodarbinātības līmenis cieši saistīts ar izglītības līmeni. Jo augstāka izglītība, jo nodarbinātības līmenis augstāks un darba meklētāju īpatsvars samazinās, pieaugot izglītības līmenim.

Katrs izglītības iestādes vadītājs vēlas, lai viņa vadītā skola būtu pārāka, lai tā nodrošinātu labu izglītību, būtu bērnu mīlēta un cienīta, lai to pienācīgi novērtētu izglītojamo vecāki un uzraugošās iestādes, lai tās absolventi būtu inteligēnti, informācijas plūsmā orientēties ātri varoši un darba tirgū konkurētspējīgi cilvēki. Tomēr vienmēr rodas jautājums par to, kā organizēt vadību tādā izglītības iestādē. Ko vajadzētu darīt, lai vadība būtu efektīva. Kas tieši varētu nodrošināt labākus apstākļus izglītojamo attīstībai, mācību procesa rezultātu kvalitātes paaugstināšanai.

Izglītības sektorā arvien vairāk palielinās savstarpējā konkurence, izglītības iestādēm rūpīgi jāpārskata savs sniegums. Manuprāt, viens no visefektīvākajiem veidiem, kā vadīt skolu, ir **kvalitātes vadības sistēmas ieviešana**, jo tieši kvalitāte ir galvenais nosacījums veiksmīgai konkurēšanai starp Latvijas profesionālajām izglītības iestādēm. Skolā piedāvātās mācību programmas regulāri tiek aktualizētas un pilnveidotas, piemērotas darba tirgus prasībām, klientu vēlmēm un vajadzībām, sabiedrības kopējām prasībām, starptautiskajiem standartiem.

Tikai pateicoties mērķtiecīgai izglītojamo izglītības kvalitātes rūpīgai izvērtēšanai skolas iekšējās kontroles ietvaros, var redzēt **galveno rezultātu – absolventu**, kuram piemīt uzskatu sistēma, attieksmju un vērtību orientācija, noteikta satura, līmeņa un kvalitātes sagatavotība, kas ļauj novērtēt viņa atbilstību sabiedrības un darba tirgus prasībām.

Pasaules prakse pierāda, ka tikai izglītotiem iedzīvotājiem, kas sevi pilnveido visas dzīves garumā, ir iespēja būt darba tirgus aprītē, attīstīt savu personību, lai varētu aktīvi iesaistīties arī sabiedrības pārvaldē, atbilstoši savām interesēm un vēlmēm.

Izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās izglītības administrācija atzīst, lai arī **kvalitatīva profesionālās izglītības nodrošināšana ir profesionālās izglītības iestādes galvenais uzdevums**, tomēr vienotas sistēmas kvalitātes vadībā nav. Tādēļ Profesionālā izglītības administrācija, izstrādājot IZM PIA nacionālās programmas projektu „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai” piedāvā ieviest profesionālajām izglītības iestādēm kvalitātes vadību, jo tā nepieciešama (34):

1. profesionālās izglītības iestādēm, lai aktualizētu un kontrolētu savu darbību, veiktu pašvērtēšanu un darbotos atbilstoši ieinteresēto pušu prasībām;

2. profesionālās izglītības politikas veidotājiem, lai ieviestu kvalitātes vadības principus visā profesionālā izglītības sistēmā kopumā, tai skaitā visās profesionālās izglītības iestādēs, kā to nosaka konceptuālie dokumenti un vērtētu profesionālās izglītības iestādes darbības rezultātus pēc starptautiski salīdzināmiem standartiem;
3. sociālajiem partneriem, lai veidotu izpratni par savu lomu, tiesībām un pienākumiem, kā arī par sadarbības iespējām profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā un novērtēšanā.(34)

Kvalitātes vadība paredz iespēju mērīt procesa rezultātu pēc noteiktiem kritērijiem un neatbilstības gadījumā ļauj novērst nepilnības vai kļūdas. Kvalitātes vadība jāsaprot visplašākajā nozīmē, kur mērījumi var būt gan audiiti, akreditācija, gan pašvērtējums un izglītojamo, darba devēju, sociālo partneru novērtējums. Pēc šiem kritērijiem iespējams var mērīt procesu un ietekmēt tā virzību.

Savā darbā vēlos apskatīt kvalitātes vadības sistēmu kā organizatorisku struktūru, procedūras, procesus un resursus kvalitātes pārvaldības ieviešanai.

Pētījuma objekts: kvalitātes vadības sistēma.

Pētījuma priekšmets: kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošana X profesionālajā izglītības iestādē.

Pētījuma mērķis: noskaidrot un izvērtēt X profesionālās izglītības iestādes vadības darba efektivitāti, aktualizēt kvalitātes vadības sistēmas pilnveidošanas un īstenošanas iespējas.

Pētījuma hipotēze: kvalitātes vadības sistēma X profesionālajā vidusskolā darbojas, to iespējams pilnveidot, ja ir efektīva darba plānošana, organizēšana, analīze un kontrole.

Pētījuma uzdevumi:

1. Literatūras avotu pētīšana;
2. Vadības teoriju izvērtēšana;
3. Noskaidrot izglītības iestādes vadīšanu pārmaiņu laikā, nepieciešamību ieviest kvalitātes vadības sistēmu;
4. Kvalitātes vadības procesu izvērtēšana izglītojamo teorētiskajās un praktiskajās mācībās.
5. Mācību procesa, vides, darba organizācijas kvalitātes izvērtējums X profesionālajā izglītības iestādē klienta (audzēkņa) skatījumā.
6. Izglītojamo vajadzību, prioritāšu un izaugsmes iespēju noskaidrošana tuvākam un tālākam laika periodam.
7. Izglītības dokumentu analīze.

8. X profesionālās izglītības iestādes izglītojamo viedokļa apkopošana par izglītības procesa kvalitāti.
9. Ieteikumu izveidošana izglītības iestādes kvalitātes vadības sistēmas pilnveidei.

Pētījuma metode:

1. Zinātniskās literatūras analīze;
2. Starptautiskās pieredzes analīze un datu vākšana;
3. Izglītības dokumentu un izglītības iestādes dokumentācijas analīze;
4. Novērošana;
5. Anketēšana;
6. Datu apstrāde, interpretācija un secinājumi;
7. Diskusija par iegūtajiem rezultātiem;
8. Ieteikumi izglītības iestādes vadībai.

Pētījuma bāze: X profesionālās vidusskolas audzēkņi, kurus anketējot, gūtās atziņas iespējams īstenot praksē, proti, pētījums ļauj noskaidrot:

5. Jomas, kurās veicas labi un kuras var tikt izmantotas tālākai attīstībai;
6. Aspektus, kuros nepieciešami uzlabojumi;
7. Izglītojamo vajadzības;
8. Prioritātes un izaugsmes iespējas tuvākam un tālākam laika periodam.

Izmantoto terminu skaidrojums

(41, 46)

Latviskais termins	Angliskais termins	Skaidrojums
Analīze	Analysis	Vērtēšanas metode, kuras pamatā ir domāšanas darbība, kas loģiskas abstrakcijas ceļā sadala ideālo vai materiālo objektu sastāvdaļās, pētī katru no tiem atsevišķi, nosaka sastāvu, konstatē līdzīgo un atšķirīgo, izzina cēloņus.
Arodizglītība	Vocational education	Vidējās profesionālās izglītības daļa, kurā iegūtās zināšanas un prasmes dod iespēju veikt noteiktam profesionālās kvalifikācijas līmenim atbilstošu darbu noteiktā arodā.
Arodvidusskola	Vocational school	Vidējās izglītības iestāde, kurā iegūst arodizglītību.
Audits	Audit	Iestādes darbības rezultātu atbilstība izvirzītajam mērķim, ievērojot iestādes iekšējos un ārējos faktorus.
Efektivitāte	Effectivity	Iedarbīgums, produktivitāte, rezultativitāte, kas palīdz, sekmē ātrāku, drošāku, racionālāku mērķa sasniegšanu; nodrošina pedagoģiskā procesa sabalansētu dinamiku.
Izglītība	Education	Mērķtiecīgi organizēta sabiedrības vēsturiskās pieredzes, kultūrvērtību apgūšanas, pārmantošanas, sistematizētu zināšanu un prasmju apguves, personības īpašību, pārlicību, attieksmju un vērtību veidošanas joma, atbilstošu praktisku darbību kopums un rezultāts.
Izglītības saturs	Education content	Sistematizēts personībai, sabiedrībai un laikmeta prasībām atbilstošs cilvēces sociāli ekonomiskās un tehnoloģiskās pieredzes apkopojums, kas konkretizēts izglītības vajadzībām.
Kvalifikācija	Qualification	Personas sagatavotība un atbilstība noteiktām nozares, specialitātes vai profesijas prasībām.
Kvalitātes nodrošināšana	Quality Assurance	Visi kvalitātes sistēmas plānotie un sistemātiskie pasākumi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstošu pārlicību, ka tiks izpildītas kvalitātes prasības.

Kvalitātes sistēma	Quality system	Organizatoriska struktūra, procesi un resursi kvalitātes vadības ieviešanai. Tie aprakstīti starptautiskajā standartu sērijā ISO 9000, konkrētās kvalitātes vadības prasības standartā ISO 9001:2000
Kvalitātes vadīšana	Quality management	Īpašs vadības veids, kur tā subjekti ar plānošanas, organizācijas, vadības un kontroles palīdzību nodrošina kopīgu darbību mērķtiecīgai izglītības mērķu sasniegšanai un skolas attīstībai.
Plānošana	Planning	Pasākumu, darbību iecerēšana un iekārtošana noteiktā to izpildes loģiskā secībā un laikā.
Profesionālā izglītība	Vokational education	Izglītība, kas praktiski un teorētiski sagatavo darbībai noteiktā profesionālās kvalifikācijas iegūšanai un pilnveidei.
Vadīšana	Management	Process, kurā tiek organizēts, vadīts noteiktā virzienā, ar noteiktu mērķi, uzņemoties atbildību par vadāmo norisi, tās rezultātiem un sekām.
Vērtējums	Assessment	Izglītības sistēmā – atzinums par izglītības programmā noteiktā mācību satura apguves līmeni; vērtēšanas rezultāts, ko var paust ar atzīmi, citu simbolu vai aprakstošu stāstījumu.
Vispārējā kvalitātes vadība	Total management quality	Īpaša filozofija, ar tās praktiskās īstenošanas līdzekļiem un procesiem, lai sasniegtu mērķi – ilgstošu un nepārtrauktu procesa uzlabošanu un pozitīvu ietekmi uz sabiedrību.
Zināšanas	Knowledge	Sistematizēts objektīvu atziņu kopums, ko cilvēks ieguvis mācoties, darba pieredzē, pētniecībā – izziņas rezultāts.

1. Izglītības kvalitātes vadības teorētiskās pamatnostādnes

1.1. Vadības teorijas vēsturiskā skatījumā

Jebkurā organizācijā vadība ir svarīgs instruments, lai varētu sasniegt iecerētos mērķus. Protams, ir daudz veidu, kā vadība var tikt īstenota, un vēsturiskajā gaitā ir izstrādātas vairākas teorijas, kuras mēģināšu analizēt šajā nodaļā.

Jaunajās izglītības pamatnostādnēs nepieciešams kritisks skats pagātnē, lai gūtu priekšstatu par teorijas un prakses vienotību, par moderna izglītības procesa veidošanu, reproducējot zināmas patiesības, meklējot jaunas metodes problēmu risināšanai, apstiprinot atziņas par izmaiņu lietderību un efektivitāti.

Vadītāju vienmēr vērtēs pēc darba rezultātiem, pēc sistēmas, kas darbojas organizācijā. Darbinieki var būt inteligenti, radoši, izdomas bagāti, viņu zināšanu līmenis ir pietiekams, bet tomēr tas vēl nenozīmē efektīvu darbu un labus rezultātus. Cilvēki nav sapratuši, ka nepieciešams smags, sistemātisks darbs, lai sasniegtu mērķi.

Vadības darbībai ir sena un interesanta vēsture. Tā sāka veidoties un attīstīties, rodoties darba dalīšanai. Tomēr vadīšana kā zinātne radās 20. gs. sākumā, kad izveidojās tā saucamā klasiskā vadības skola (38).

Industriālās sabiedrības klasiskās kvalitātes teorijas bija vērstas uz ražošanas procesu un saražoto produktu. Savukārt skolvadības teorijas izrietēja un attīstījās, balstoties uz klasisko teoriju pamatnostādnēm, jo ražošanas kvalitāte prasa kvalitatīvu izglītību, it īpaši kvalitatīvu, uz tehnoloģijām balstītu profesionālo izglītību. Bet postindustriālās sabiedrības ražošana prasa arī augstu kultūru.

Skolvadība kā vadības zinātnes nozare aug, paplašinās un turpina attīstīties, risina aktuālākās zinātnes un prakses problēmas.

Mūsdienās **kvalitatīvu vadības** lēmumu pieņemšanai ir nepieciešamas sistemātiski iegūtas un regulāri atjaunotas zināšanas vadības teorijā (38), jo:

1. Vadības zinātnes, arī skolvadība, strauji attīstās;
2. Mācību iestādes vadītājam nepietiek tikai ar to, ka viņš izcili pārziņ sava darbības veida profesionālos noslēpumus;
3. 21. gadsimtā vērojama dažādu zinātnes nozaru saplūšana un krasu robežu izzušana.

20. gadsimta sākumā tika izstrādāti trīs lielas vadības teorijas - **zinātniskā vadība, birokrātiskā skola un administratīvā skola**. To pamatā ir uzskats (38), ka efektīva organizācija, tas ir, organizācija ar augstu produktivitātes līmeni, ir vieglāk vadāma, ja tā ir neatkarīga un tās priekšgalā ir individuālais darba devējs. Tas nozīmē, ka visam jābūt rūpīgi izplānotam, un mērķa sasniegšanas noteikumiem ir jābūt stingri noteiktiem.

Sekojošā nodaļā apskatīšu minēto vadības teoriju būtiskākos pamatprincipus, to attīstību un analizēšu šo teoriju pamatlicēju galvenās idejas. Uzskatu, ka maģistra darbā nepieciešams ieskats arī skolvadības ideju attīstībā Latvijā, jo mans darbs saistīts ar kvalitātes vadības jautājumiem profesionālajā izglītībā.

1.1.1. Zinātniskā vadības teorija

Zinātniskā vadība ir teorija par attiecībām starp vadību un strādniekiem un par to, kā vadības rezultātā var padarīt darbu efektīvāku. Zinātniskās vadības teorija nav ļoti spēcīga, bet tā balstīta uz praktiskiem novērojumiem un instrukcijām.

Viens no zinātniskās vadības pamatlicējiem ir Frederiks Vinstons **Teilors** (1858-1915) (52), kurš savu pieredzi guva laikā, kad ASV valdīja depresija. Viņš ieinteresēja cilvēkus pielietot darba spējas mērķtiecīgāk. F.V.Teilors deva dažus vērtīgus norādījumus labas vadības izveidošanai, lai mērījumu un informācijas rezultātā gūtu lielāku peļņu. Zinātniskās vadības mērķis ir pierādīt, ka ir iespējams izvairīties no neefektīvas vadīšanas, pielietojot zinātniskas izstrādes un metodes.

F.V.Teilors uzskatīja, ka nav neatrisināmu problēmu kompānijas iekšienē, un gan vadītāju, gan strādnieku galvenais mērķis ir maksimālas peļņas gūšana. Viņš izprata abpusējo vadītāju un strādnieku atkarību un tādējādi nonāca pie secinājuma, ka panākumu priekšnosacījums ir sadarbība starp abām pusēm. Viņa mērķis bija radīt labi funkcionējušas kompānijas un nodrošināt, lai visi gūtu ekonomisku labumu.

Saskaņā ar F.V.Teilora idejām, eksistē trīs cēloņi, kāpēc kompānijās izceļas konflikti (61):

1. Strādnieki nepareizi domā, ka, efektīvāk izmantojot darbarīkus, samazināsies darba vietu skaits;
2. Neefektīva un negodīga vadība, kas rada organizētu nekārtību strādnieku vidū;
3. Slikta novērošanas sistēma, kas nav spējīga novērtēt strādnieku darbu.

Šie cēloņi bija galvenie iemesli gan neefektīvu organizāciju eksistencei, gan arodbiedrību rašanās sākumam. Tā F.V.Teilors izstrādāja 4 galvenos principus, kuriem sekojot, gan kompānija, gan strādnieks gūst panākumus (56):

1. Darba zinātniskais novērojums. Viņš sāka studēt darbu un laiku. Mērķis bija atrast vispareizāko veidu darba darīšanai. Viņš savienoja darba izpildes kvalitāti ar samaksas apmēru.
2. Zinātniskā izvēle un strādnieku amatu mācība. Strādnieki tika rūpīgi atlasīti un iemācīti tādām darbam, kas, pēc vadības domām, bija vispiemērotākais.
3. Sākums kooperācijai starp vadību un strādniekiem. Labi iemācīti strādnieki vieni paši nevarēja mainīt kompānijas uzbūvi, tāpēc labāks menedžments un īpaši sadarbība bija svarīgs jautājums, kam pievērst uzmanību.
4. Kā vislabāk sadalīt pienākumus starp vadību un strādniekiem. Vadībai būtu jādara tas, kas tai ir vislabāk piemērots, piemēram, darba metožu izstrādāšana, darba kvalitātes un kvantitātes pārbaudīšana. (56)

Ja vadība bija spējīga ar to tikt prasmīgi galā, tad tika labi sagatavots un organizēts strādnieku darbs, uzlabojās rezultāti, ko pierādīja prakse. F.V.Teilora uzskats bija, ka strādnieku ieinteresētību lielā mērā nosaka darba samaksa. Tas liecina par to, ka rezultāts atkarīgs no plānošanas, organizēšanas un darba samaksas.

1.1.2. Birokrātiskās skolas modelis

Šis modelis galvenokārt analizē administratīvo personālu un sabiedriskās organizācijas. Vislielāko ieguldījumu šai teorijai ir devis Makss **Vēbers** (1864-1920). Viņš bija jurists, sociologs, teorētisks zinātnieks un viņa darbs balstīts uz pētījumiem par sabiedrības attīstību Eiropas valstīs.

Viņš interesējās par sabiedrības pārvaldi un tās bēdīgajiem piemēriem vēsturē. Tāpēc viņa teorija jāvērtē no sabiedrības pārvaldes puses, kas ir pašmērķis kompānijā, nevis ir tās galvenais elements. **Vēbera teorija** balstīta uz sekojošiem uzbūves un vadības principiem (15):

1. Katra kompānija ir jāsadala galvenajā departamentā un departamentos, kas tam ir pakļauti. Departamenta vadītājiem ir jāuztic to stāvoklim atbilstošas pilnvaras un atbilstoša atbildība.
2. Darbiniekiem ir jābūt nodarbinātiem atbilstoši viņu profesionālajam līmenim. Paaugstināšana darbā notiek atbilstoši vecumam un kompetencei. Sociālajam statusam jāatbilst tam postenim, ko darbinieks ieņem kompānijā.
3. Darbs ir jāpilda atbilstoši jau izstrādātiem principiem, lai vienāda rakstura problēmas tiktu vienādi risinātas. Ja priekšraksti tiek rūpīgi pildīti, kompānija nav atkarīga no atsevišķa darbinieka darba spējām un vēlmēm.

M. Vēberam bija ļoti svarīgi, lai oficiālo pienākumu izpildē nebūtu nekā personiska. Varētu teikt, ka Vēbers, tieši tāpat kā Teilors gribēja nodrošināt bezierunu augstāko amatpersonu lēmumu izpildi.

Katrai organizācijai, sekojot noteiktiem priekšrakstiem, būtu jāstrādā kā labi ieeļļotai mašīnai. Vēbera administrācijas nolūks bija, lai pilsoņi sabiedriskajā sistēmā vienmēr saņemtu vienādu servisu. Tā pati teorija tika piemērota privātajā kompānijām, un tā tiek pielietota administratīvajā aparātā. Tieši tas nozīmē, ka pret M. Vēbera pieņēmumiem ir jāizturas diezgan kritiski, vienmēr analizējot, vai tie ir piemēroti konkrētai situācijai, vai tomēr jārīkojas citādi.

1.1.3. Administratīvā skola

Šī skola izstrādāja norādījumus visas kompānijas vadīšanai. Šīs skolas dibinātājs ir Henrija **Fajols** (1841-1925) (25). Viņš strādāja kā inženieris un ģeologs, un 30 gadus kā direktors.

Fajola idejas par vadīšanu un organizēšanu patiesi balstījās uz praktisku pieredzi.

H.Fajols izvirzīja 14 pārvaldes principus. Visvairāk viņu interesēja **atbildība, kompetence, pilnvaras un darba dalīšana**.

Viņš sadalīja pārvaldes funkcijas 5 sfērās:

1. Plānošana, kas nozīmē paredzēt nākotnes iespējas, novērtēt iespējas un sagatavot to īstenošanu;
2. Organizēšana, kas nozīmē izstrādāt vispārīgu kompānijas uzbūves struktūru, kas vislabāk nodrošina plānu realizāciju;
3. Pavēļu izdošana, kas nozīmē faktisku plānu izpildīšanas uzsākšanu, ļaujot darbiniekiem sākt darbu;
4. Koordinēšana, kas nozīmē saskaņotu darbu;
5. Darbu vadīšana, tas nozīmē sekot, lai darba meistarība tiktu pielietota saskaņā ar dotajām instrukcijām.

H.Fajola pieredzi varētu summēt 14 principos, kuriem būtu jāseko katram vadītājam savā ikdienas darbā, kuri balstās uz (6): darba dalīšanu, pilnvarām, atbildību, disciplīnu, kontrololi, algu politiku, hierarhisku vadības uzbūvi, stabilu personālu un iniciatīvu.

H.Fajols pats uzsvēra, ka šos principus nedrīkst uztvert kā kaut ko nemainīgu. Tie ir variējami un tos būtu jāpielāgo katrai atsevišķai kompānijai.

Tātad šīs teorijas apgalvo, ka būtu jāizstrādā noteikti likumi un priekšraksti par to, kā jāizpilda darbs. Tik liela strādnieku uzraudzīšana un kontrole nozīmētu, ka viņš nejut absolūti nekādu atbildību par savu darbu, bet tikai strādā, lai varētu nopirkt iecerēto par saņemto algu.

Sabiedrības attīstība no tirdzniecības uz industriju radīja vairākas organizācijas, kas atšķīrās vienas no otras. Un sākot ar 20. gadsimta 30.gadiem klasiskās vadības teoriju nepilnības, kas attiecas uz sadarbības problēmām, atkarību no pieredzējušiem speciālistiem, uz arodbiedrību spēku un jukām darba tirgū, kļuva skaidri redzamas.

1.1.4. Skolvadības idejas Latvijā (sākot ar 20. gadsimtu)

Plaša humānisma un demokrātijas ideju apguve, ko sludināja J.A.Komenskis Rietumos, Latvijā aizsākās 19.gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā (42). Latviešu preses izdevumos tika atspoguļots izcilā pedagoga devums. Latvijas Republikas gados šīs idejas pētīja J.A.Students, K.Dēķens, L.Adamovičs un daudzi citi. Diemžēl padomju laikā netika apgūts šis mantojums. Skolvadība šajā laikā attīstījās patstāvīgi kā aprakstoša zinātne, kas aprobežojās ar rekomendācijām, metodiskiem ieteikumiem, kā rīkoties vienā vai otrā situācijā. Skolvadība vairāk kā jebkura cita pedagoģijas nozare tika ideologizēta. Kā viens no skolvadības principiem tika pasludināts partejiskuma princips. Nebija pieejama arī ārzemju skolu vadītāju pieredze (42).

Atjaunotajā Latvijā (pēc 1991) tiek veidoti priekšnosacījumi Latvijas sabiedrības mentalitātei atbilstošas izglītības filozofijas izstrādē – izglītībā notiekošo procesu apzināšana, izglītības vērtību, izglītības tuvākās un tālākās nākotnes prioritāšu definēšana (43). Šodien mums ir nepieciešama principiāli jauna izglītības filozofija, jo līdzšinējā izglītības sistēma ir kļuvusi neefektīva, neatbilstoša šī brīža prasībām. Tā nespēj pildīt galveno – cilvēku garīgās vienotības un savstarpējās izpratnes sekmēšanas funkciju, humāno misiju, kā arī izrādījusies bezspēcīga civilizācijas globālo problēmu priekšā. Labklājības problēmas risinājums lielā mērā kļūst par k u l t ū r a s problēmu. Notiek pārmaiņas darba saturā, mainās prasības darītāja kvalitātei: par nozīmīgu kļūst izglītības vispārīgais un speciālais līmenis, kā arī tehniskās kultūras un spējas pieņemt patstāvīgus lēmumus. Kā uzskata japāņu ekonomists Tajiči Sakaija, mēs iestājamies jaunā civilizācijas etapā – knowledge-value society, kur lielāka bagātība, kas piederēs mums, būs gudrība visplašākajā nozīme, ieskaitot cilvēka spējas, zināšanas un informāciju.(59)

Arvien bagātāku praktisko materiālu uzkrāj arī Latvijas skolu vadītāju un pedagogu pieredze un pētījumi savās izglītības iestādēs, kuri tiek popularizēti gan publicējoties, gan vadot tālākizglītības kursus un seminārus, gan daloties pieredzē ar saviem kolēģiem.

Protams, var rasties jautājums par to, vai nepieciešama jauna izglītības filozofijas izstrāde (23). Atbilde būs apstiprinoša, jo:

1. Bez jaunas izglītības filozofijas nevar tikt izstrādāta pamatota, nopietna politika izglītības jomā un arī izglītības attīstības stratēģija;
2. Neefektīvi strādā vadība izglītības sfērā;
3. Var rasties lieli finansiāli zaudējumi;
4. Var būt tiešs kaitējums bērniem, jauniešiem, pieaugušajiem, sabiedrībai kopumā sakarā ar izglītības un audzināšanas vērtību un mērķu nepamatotību.

Skolvadība kā jebkura zinātnes nozare aug, paplašinās un turpina attīstīties (20). Kā svarīgāko šajā zinātnes nozarē var uzsvērt (20):

1. Jāturpina nostiprināt un attīstīt skolvadības kā pedagogijas nozares filozofiskie un metodoloģiskie pamati;
2. Skolu vadītāju izglītošana;
3. Pētījumu veikšana par skolvadības vēsturi un filozofiju.

Secinājumi

Apskatot klasiskās un skolvadības teorijas, secinu, ka efektīvs skolas vadības darbs balstās uz organizēšanu, plānošanu, kontroli un analīzi, vadības teoriju pamatlicēju idejas nav novecojušas un izmantojamas arī šodien šajā grūtajā skolu izdzīvošanas laikā.

No **zinātniskās vadības teorijas** varu minēt kārtību visās lietās, kā arī tas, ka daudzas problēmas risināmas skolas iekšienē, nevis vainojot un iesaistot kādas institūcijas.

Secinu, ka aktuāla tagad ir sadarbība starp vadību un darbiniekiem, kā arī darba samaksas apmērs saistāms ar darba izpildes kvalitāti. Manā izglītības iestādē ir izstrādāta atbilstoša kritēriju sistēma par kvalitātes piemaksas noteikšanu pedagogiem, ar kuras palīdzību iespējams motivēt pedagogu veikt ne tikai savu tiešo darbu, bet arī iesaistīties citās aktivitātēs. Diemžēl, kvalitātes piemaksu sistēma ir iesaldēta finanšu trūkuma dēļ, tādēļ jau ir pamats teikt, ka tas būtiski ietekmē pedagogu papildus veicamo darbu kvalitāti, jo viņi nesaskata stimulu veikt citus pienākumus bez atlīdzības.

Atzīstu, ka efektīvs skolas darbs, it īpaši lielākās skolās, ir tad, ja ir izveidotas nodaļas – departamenti, kā to ieteica birokrātiskās vadības skolas pārstāvji. Arī manā izglītības iestādē ir vairākas struktūrvienības jeb nodaļas, kurai ir savs vadītājs, kas plāno un analizē darbu, veic operatīvi nepieciešamās korekcijas nodaļas ietvaros. Katrā nodaļā darbojas metodiskā komisija, kura seko izglītības programmā izvirzīto profesionālās kvalifikācijas apguves mērķu un uzdevumu, kā arī profesijas standartu izpildei, analizē metodisko nodrošinājumu mācību priekšmetos un mācību rezultātus.

Secinu, ka **administratīvās skolas** ideju pamatlicēja Fajola 14 darba vadīšanas principi būtu jāzina katram izglītības iestādes vadītājam, jo tie formulēti vienkārši un saprotami un iezīmē nepieciešamību pēc kvalitātes vadības sistēmas rašanās, jo izskan pilnveidošanās ideja. Domāju, ka būtiski saprast principu, ka ir jādod skaidras komandas un katram darbiniekam pavēles jāsaņem no augstāk stāvoša. Izglītības iestādē jābūt pārdomātai vadības shēmai, lai būtu izprotama gan horizontālā, gan vertikālā darba dalīšana.

Diemžēl, nākas secināt, ka šobrīd tiek zaudēta konsekvence uz pārmaiņu saturu skolvadībā un to nepieciešamību. Skolvadībā ir zaudēta sistēmas izjūta, notiek haotiska reformu ieviešana, rosinātas strukturālas izmaiņas izglītības sistēmā kopumā, ir nepārdomāts politiskā pasūtījuma sajaukums, kas nosaka tās pārmaiņas, kurām neseko pozitīva rezultāts.

Gribu uzsvērt, ka **klasiskās administratīvās skolas** principi un pieredze aktualizē kvalitātes problēmu un tās risināšanu ne tikai balstoties uz pieredzi, bet arī uz teorētiskām zināšanām. Jaunajās izglītības pamatnostādņēs nemitīgi krustojas tagadne un pagātne, tāpēc, iekļaujoties šī brīža diktētajās pārmaiņās, nepieciešams kritisks skats uz neseno pagātņi, lai gūtu pārliecību par izmaiņu lietderību un efektivitāti.

Apskatot un analizējot vadības teorijas, priekšplānā izvirzās jautājums par kvalitāti. Tādēļ, lai to izprastu, svarīgi iepazīties ar kvalitātes pamatlicējiem, viņu ieguldījumu kvalitātes problēmu risināšanā, par viņu izvirzītajiem principiem, kas var tikt piemēroti izglītības vadībā. Gribu uzsvērt, ka vairāki kvalitātes pamatlicēji pētīja kvalitātes problēmas izglītības jomā, tika veidoti kvalitātes pulciņi un institūti, tādēļ nākamajā nodaļā apskatu un analizēju šos jautājumus.

1.2.Kvalitātes pamatlicēji

Kvalitātes jēdziens ekonomikas globalizācijas apstākļos ir ieņēmis īpašu vietu, pastāvot konkurencei un sabiedrības informētībai par kvalitāti. 21. gadsimtā kvalitātes izpratne un tās nodrošināšana arī profesionālajās izglītības iestādēs kļūst par neatņemamu jebkuras mācību iestādes neatņemamu sastāvdaļu (34).

Lielu ieguldījumu kvalitātes vadīšanas ideju attīstībā un pilnveidošanā ir devuši vairāki kvalitātes profesionāļi, kurus dēvē arī par kvalitātes patriarhiem(57), kuru idejas, metodes un principi izmantojami arī izglītības vadībā.

Kvalitātes objekts var būt gan materiāls, gan garīga darba rezultāts, gan pakalpojums. Runājot par izglītības kvalitāti, pirmie bija amerikāņi, kuri jau 20.gadsimta 50. gados ieviesa skolu akreditāciju, tādējādi nodrošinot kvalitātes pamatprasības izglītībā. No amerikāņiem šo ideju un pieredzi pārņēma un pilnveidoja Eiropā 80. gados, radot izglītības kvalitātes institūtus, kas pēta kvalitātes problēmas izglītības jomā (63).

Apskatot periodu pēc Otrā pasaules kara, Gudkins O. kvalitātes patriarhus iedala trīs kategorijās(57):

1. Amerikāņi: U.E.Demings, Dž.M. Džurans, A.V. Feigenbaums ;
2. Japāņi: K.Išikava, G. Tagučī, S. Šingo;
3. Jaunais vilnis: P. Krosbijs, T. Peters, S. Modlers, kuri deva īpašu ieguldījumu kvalitātes ideju apzināšanā rietumos un papildināja kvalitātes vadības filozofijas attīstību.

Pēc Otrā pasaules kara japāņi saprata, ka tiem nepieciešama sagrautās ekonomikas pārveidošana, uzlabojot kvalitāti kā fundamentālu elementu. Lai pārspētu eiropiešus un amerikāņus kvalitātes jomā, japāņi sāka darbu pie kvalitātes koncepcijas izstrādes (57). Lai realizētu šo ideju, japāņi griezās pie amerikāņu speciālistiem kvalitātes jautājumos, un Demings un Džurans apmeklēja Japānu un iepazīstināja ar savām kvalitātes uzlabošanas koncepcijām, jo amerikāņu rūpniecība bija ātras augšupejas un darbības paplašināšanās periodā, tā nesaskatīja nepieciešamību kvalitātes uzlabošanas programmu īstenošanā, cerot uz savu ekonomisko spēku un monopolstāvokli tirgū. 80. gadu sākumā Japāna uzskatīja kvalitāti kā galveno stratēģisko virzienu, kas nodrošina izdzīvošanu un darbības uzlabošanu gan rūpniecībā, gan pakalpojumu sfērā. Tas savukārt nodrošināja japāņu iekļūšanu rietumu tirgos.

1980. gadu sākumā japāņi pilnībā pieņēma Deminga un Džurana oriģinālās idejas un uzsāka savas pieejas attīstību. Japāņu patriarhi izstrādāja papildu elementus stratēģijai jaunām situācijām tirgū. Japāņu patriarhi balstījās uz vienkāršu instrumentu izmantošanu, uz darbu vienā komandā, izglītības masu raksturu, zaudējumu koncepciju, kas ir saistīti ar kvalitāti un kvalitātes pulciņu izveidošanu.

1.2.1. Deminga nepārtrauktās pilnveidošanas cikls

1950. gadā Amerikas valdība norīkoja **Demingu** (1900-1993) sūtņa statusā uz Japānu, lai organizētu tautas skaitīšanu. Demings izmantoja to, lai izklāstītu savu kvalitātes filozofiju Japānas vadītājiem. Uzstājoties Japānas zinātnieku un inženieru savienībā, Demings izteica savu pārliecību par to, ka statistiskā informācija var tikt izmantota procesu vadībai rūpniecībā, kā arī sekojošu kļūdu un atteikumu identifikācijai to avotos. Viņš lasīja savas lekcijas inženieriem un vadītājiem, izplatot savas idejas statistisko kvalitātes vadības metožu jomā, kuras šodien mēs saucam par „Vispārējo kvalitātes vadību”(14).

Demings ir pazīstams pateicoties savai sistēmai PDCA (Plan, Do, Check, Act) – plāno dari, pārbaudi, rīkojies – „Deminga ciklam”. Šo sistēmu, dažreiz dēvē par nepārtrauktu pilnveidošanās ciklu. Demings uzskatīja, ka kvalitātes problēmu risinājumu jāīsteno vadībai uz sistemātiskuma pamata.

1980-ajos gados Demings atklāja vadības stila pilnas transformācijas nepieciešamību Rietumos. Viņš piedāvāja četrpadsmit vadības punktus, kuri varētu palīdzēt līdzīgā transformācijā un atspoguļoja viņa filozofijas fundamentālos elementus. Lai gan tie nedod pilnu priekšstatu par Deminga filozofiju, tomēr sniedz nelielu priekšstatu par to.(57)

1. Konkrēti noteikts uzņēmuma mērķis. Nepieciešams noteikt uzņēmumā konkrētu mērķi, kas būtu virzīts uz nepārtrauktu produkcijas un pakalpojumu pilnveidošanu.
2. Jauna filozofija. Lai nodrošinātu ekonomisku stabilitāti, nepieciešama jauna filozofija.
3. Izlases pārbaudes pārtraukšana. Pārtraukt kompleksu kontroli un atkarību no tā, lai sasniegtu kvalitāti. Kvalitāti nevar nodrošināt uz pārbažu rēķina, tai jābūt ražošanas procesa rezultātam.
4. Ne vienmēr pašam lētākajam piedāvājumam tiek dota priekšroka.
5. Sistēmu nepārtraukta pilnveidošanās. Ir nepārtraukti jāmeklē defektu rašanās iemesli, lai ilgtermiņa plānā pilnveidotu visas ražošanas un pakalpojumu sniegšanas sistēmas, kā arī citas ar uzņēmumu saistītas darbības.
6. Mūsdienīgu apmācības metožu izveide.
7. Nodrošināt vadības pareizu uzvedību. Jālieto mūsdienīgās vadības metodes, virzītas uz to, lai palīdzētu cilvēkam labāk veikt savu darbu.
8. Baiļu atmosfēras novēršana. Nepieciešams veicināt savstarpējo komunikāciju un citus līdzekļus baiļu novēršanai visa uzņēmuma robežās.
9. Šķēršļu novēršana. Nepieciešams novērst šķēršļus starp atsevišķām sfērām.
10. Izvairīties no brīdinājumiem. Nepieciešams novērst lozungus, aicinājumus un brīdinājumus.

11. Neuzstādīt stingri noteiktas normas. Novērst lielumus, kur ir patvaļīgi noteikti apjomi un kurus ir jāsasniedz.
12. Nodrošināt iespēju lepoties ar savu darbu. Ir jānovērš viss, kas apdraud iespēju katram darbiniekam un katram menedžerim lepoties ar savu darbu.
13. Veicināt apmācību. Ir nepieciešams izveidot visaptverošu apmācības programmu un pilnveidošanās vidi katram.
14. Uzņēmuma vadības pienākumi. Nepieciešams iekļaut nepārtrauktu kvalitātes un ražošanas pilnveidošanu uzņēmuma vadības uzdevumu sastāvā.

Demings arī piedāvā izglītībai 14 svarīgākos principus, kas skolēnus attīsta, iesaista darbā un sagatavo produktīvai dzīvei sabiedrībā (15). Šie principi ir:

1. Skolām jānodrošina skolotāja un skolēna sadarbība un savstarpēja uzticēšanās.
2. Skolu vadītājiem jāapgūst jaunā izglītības filozofija un jāizprot ar to saistītās sistēmas kvalitatīvās pārmaiņas.
3. Nedrīkst eksperimentēt ar jauno saturu uz skolēnu rēķina.
4. Skolu vadītājiem jā rūpējas par attiecību nodrošināšanu ar pašvaldību un jāveido ilgtermiņa projekti.
5. Vadītājam visu laiku savlaicīgi jāparedz un jānovērš radušās problēmas. Pirms galarezultāta būs vajadzīgas neskaitāmas korekcijas.
6. Vadītājam jānodrošina pedagogu un personāla profesionālā sagatavotība pārmaiņu procesam. Skolotājs kopā ar skolēnu šajā procesā ir aktīvs līdzdalībnieks mācībās.
7. Skolas kā institūcijas vadībai jāfokusējas uz palīdzību katram veikt savu darbu.
8. Jāveido radoša atmosfēra, kas pieļauj arī riska faktoros un atbildību par pārmaiņu būtības pamatojumu.
9. Jāsalauž barjeras starp darbiniekiem. Jāveido grupu un komandu darbs.
10. Vadītājam nav jāuzspiež savi izvirzītie mērķi, bet tie jāsecina visiem kopējā darbā, kas īpaši paaugstina atbildību un efektivitāti.
11. Iepriekš jāparedz, jāprognozē sekas un rezultāti.
12. Par labu darbu vienmēr jāsaņem labs atalgojums.
13. Vadītājam jāatbalsta pedagogu vajadzības, tajā skaitā arī maģistra studijas, un jāprasa atdeve skolas kopdarbā.
14. Vadītājs vada pārmaiņas skolā un ziņo par tām sabiedrībai.

Vajadzība pēc jaunas kvalitātes ir jāizprot visiem, jāņem vērā pasūtītāja, t.i., skolēnu un vecāku, darba devēju vajadzības un arī izglītības politikas veidotāju izvirzītās prasības. Realizējot pārmaiņas vadībā, tiek labāk apjaustas un izprastas pārmaiņas izglītībā un tās kvalitātē.

1.2.2. Džurana kvalitātes pilnveidošanas programma

Džurans tika uzaicināts uz Japānu kā semināru vadītājs, kura tēmu sarakstā bija iekļauta plānošana, organizācija, kā arī vadītāja atbildība par kvalitāti un viņa piedalīšanās mērķu un pilnveidošanas uzdevumu noteikšanā. Viņš runāja par „kvalitātes triādi”, kura sastāv no kvalitātes plānošanas, kvalitātes vadības un kvalitātes pilnveidošanas (53).

Džurans fokusēja **uzmanību uz patērētājiem** – galīgo **klientu**, kā arī uz ārējiem un iekšējiem klientiem. Viņš uzsvēra nepārtrauktas patērētāja apzināšanās svarīgumu, veicot dažādas funkcijas. Tāpat kā Demings, Džurans uzskatīja, ka vairums ar kvalitāti saistītu problēmu rodas sliktas vadības dēļ, nevis sliktas darbaspēka dēļ. Viņš atzīmēja, ka plaši izplatīta kustība virzīta uz kvalitātes nozīmes apzināšanu 1980-o gadu sākumā, neskatoties uz šīs kampaņas plašo vērienu, tā nedeva pozitīvus rezultātus, jo rīkotās kampaņas norobežojās ar lozungu un aicinājumu sludināšanu un tām trūka plānošanas un pamatojuma. Darbības pamatā, pēc viņa domām, ir jābūt 90% darba un 10% aicinājumu, tai pat laikā praksē šī attiecība bija pretēja. (56).

Džurana grāmata „Kvalitātes vadības rokasgrāmata” mūsdienās kļuvusi par klasiku kvalitātes rokasgrāmatu (53), kurā redzami viņa norādījumi par kvalitātes sistēmu un kvalitātes programma, kura balstās uz sekojošiem punktiem:

1. Specifisku mērķu noteikšana;
2. Plānu sastādīšana mērķu sasniegšanai;
3. Tiešās atbildības noteikšana mērķu sasniegšanai;
4. Atalgojuma noteikšana pēc mērķu sasniegšanas rezultātiem.

1.2.3. Feigenbauma vispārējā kvalitātes vadība

Feigenbauma klasiskais darbs „Vispārēja kvalitātes vadība” kļuva pazīstams japāņiem, pateicoties viņa kontaktiem ar tādām kompānijām kā Hitachi un Toshiba ar amerikāņu General Electric palīdzību. Feigenbaums uzsvēra sistemātiskās vai „vispārējās” pieejas kvalitātei nepieciešamību, kurai vajag aptvert visas kvalitātes izveides procesa funkcijas, ne tikai ražošanu. Tāpat kā Demings un Džurans, viņš uzstāja, ka mērķim kvalitātes jomā ir jābūt tā izveidei agrīnā stadijā, nevis vienkārši kvalitātes kontrolei pēc ražošanas (56).

Feigenbaums uzstāja, ka mūsdienu **kvalitātes vadībai** vajag fokusēties uz atbildību par kvalitātes stimulēšanu un palielināšanu. Ieinteresētībai un atbildībai jāizplatās visos organizācijas līmeņos. Organizācijai kopumā jāatbalsta vēlme uzlabot kvalitāti un vadīt to, līdzīgiem centieniem jāgūst atbalsts visos augstākās vadības līmeņos. Savos darbos viņš uzsver, ka kvalitāte ir palicis vienīgais un svarīgākais spēks, kas ved organizāciju uz panākumiem un iekļūšanu kā iekšējos, tā arī ārējos starptautiskajos tirgos. Tieši Feigenbaums sāka izskatīt visaptverošas kvalitātes vadības programmas no izmaksu ekonomijas puses un sadalīja patēriņus kategorijās, kas saistīti ar novēršanu, novērtēšanu, iekšējiem un ārējiem atteikumiem (54).

Feigenbauma darbs, atkārtoti izdots 1990. gadā, nosaka visaptverošu kvalitātes vadību desmit atbalsta punktu formā, kuriem ir kritiska nozīme visaptverošās kvalitātes uzvarai. Šos atbalsta punktus mēs piedāvājam tabulā.

Feigenbauma atbalsta punkti visaptverošās kvalitātes veiksmei(54):

1.	Kvalitāti nosaka procesi, kas notiek kompānijā kopumā.
2.	Kvalitāte ir tas, ko paredz patērētājs.
3.	Kvalitāte un uzdevumi tiek saistīti, nevis apņemti.
4.	Kvalitāte prasa kā individuālu, tā arī komandu fanātismu.
5.	Kvalitāte – tas ir vadības veids.
6.	Kvalitāte un inovācija ir savstarpēji atkarīgas.
7.	Kvalitāte – tā ir ētika.
8.	Kvalitāte prasa nepārtrauktu pilnveidošanos.
9.	Kvalitāte ir vairāk ekonomisks, vismazāko kapitālieguldījumu prasošs ceļš uz ražošanu.
10.	Kvalitāte izplatās visā sistēmā kopumā, saistot patērētājus ar piegādātājiem.

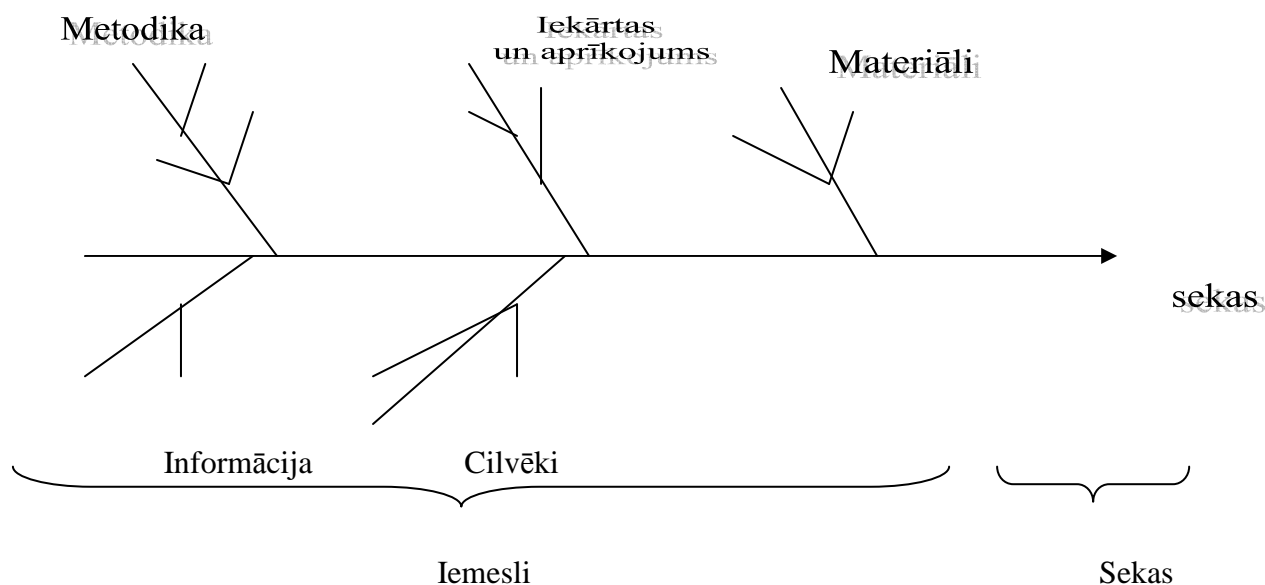
Feigenbaums atkārtoti uzstāja, ka visaptverošās kvalitātes programmas ir vienīgais un visspēcīgākais ierocis kompāniju pārveidošanai mūsdienās, bet kompānijas vadībai jāpārņem atbildība par tādu programmu ieviešanu un attīstību.

1.2.4.Kvalitātes pulciņi

Kvalitātes pulciņi attīstījās no sākotnējās idejas izveidot savstarpējās pieredzes apmaiņas grupas, kuru mērķis bija pētīt statistiskās vadības metodes savā jomā, un vēlāk pārauga komandās, kuras risināja sarežģītākās problēmas. To nozīme ir risināt **visaptverošās kvalitātes vadības uzdevumus** un tie sastāv no brīvprātīgajiem, kuri strādā vienā jomā, kas pēta viņus uztraucošo problēmu, kuras risinājumu viņi var atrast. No otras puses, visaptverošā kvalitātes vadība skar problēmas, kuras iziet ārpus atsevišķu apakšnodaļu robežu rāmjiem. (53).

Išikavam bija liela ietekme uz kvalitātes jautājumu pieeju izstrādi Japānā. Viņš bija žurnāla „Kvalitātes vadība vadītājiem” redaktors, kad pirmoreiz piedāvāja veidot „kvalitātes pulciņus”, kuros vadītāji un viņu darbinieki pētīja un pielietoja statistiskās metodes, kas bija aprakstītas žurnālā.

Išikavas vārds cieši saistīts ar „Išikava diagrammu”, kurai ir arī cits, daudz tēlaināks nosaukums – „zivs skelets”. Išikava to izstrādāja vizuālā instrumentu veidā, kas palīdzētu kvalitātes pulciņiem formulēt un analizēt visus iespējamus to problēmu rašanās iemeslus, kuras tie pēta. Šo diagrammu sauc arī par cēloņu – sekas diagrammu. Diagrammas piemērs ir parādīts attēlā:

Išikava bija arī viens no idejas pamatlicējiem, ka sliktai kvalitātei, kas nozīmē zaudējumus, seko ne tikai zaudējumi biznesam, bet arī patērētājam un sabiedrībai kopumā, šo ideju Taguči mēģināja izpaust skaitliski savā „zaudējumu funkcijā”.

Ženisi **Taguči** ir vispazīstamākais Rietumos, viņš ir populārs arī citu patriarhu vidū. Taguči izmanto statistiskās plānošanas eksperimentus optimizācijas procesu īstenošanai;

opponenti viņu vaino nepietiekamā stingrībā, neoriģinalitātē, nepietiekamā precizitātē un nepietiekamā efektivitātē. Tam var pretstatīt faktu, ka vairums inženieru pēta un izmanto tieši Taguči metodes, nevis kādas citas(53).

Taguči uzskata, ka svarīgs produkcijas vai pakalpojumu kvalitātes rādītājs ir kopējais zaudējums sabiedrībai, kas saistīts ar doto produkciju. Taguči formulējums kvalitātes nepilnībai skan kā „Zaudējumi, kurus cieš sabiedrība”. Konkurējošās ekonomikas apstākļos, lai paliktu biznesā, nepieciešams nepārtraukti paaugstināt kvalitāti un pazemināt izmaksas.

Lai atklātu tos produkcijas (vai procesa) parametrus, kuri var dot nozīmīgu darba raksturojumu novirzes samazināšanu, ir jāizmanto eksperimentu statistiskā plānošana. Taguči izstrādāja oriģinālu pieeju statistiski saplānoto praktisko eksperimentu veikšanai, kuri tiek virzīti uz produkcijas vai procesa projekta optimizāciju (53).

1.2.5. Vispārējā kvalitātes vadība rietumos „Jaunais vilnis”

Pašas pēdējās aktivitātes kvalitātes jomā ieguva nosaukumu „Jaunais rietumu vilnis”. Uz šī cīņas viņa par kvalitāti, lai saglabātu vietu tirgos un iekarotu jaunus tirgus, parādījās vairākas harizmātiskas personības, kuras iekaroja rietumu rūpnieku prātus. Kā ASV, tā arī Lielbritānija atzina savu sakāvi Japāņu priekšā. Atvēršanās nolūkos, Rietumi sāka paātrinātos tempos apgūt kvalitātes paaugstināšanas procesus, balstoties uz tādu speciālistu idejām kā Toms Peters, Filips Krosbijs un Klauss Mollers, kā arī apgūstot japāņu izstrādātos un pielietojamos instrumentus un metodes, balstītus uz agrākām amerikāņu idejām (54).

F. **Krosbijs** ir pazīstams, pateicoties savai devīzei: Kvalitāte ir par velti! (Quality is free!) – kura tika izmantota kā nosaukums viņa slavenākajai grāmatai. Šo savu strīdīgo (uz to brīdi) apgalvojumu viņš paskaidroja tā: „Vienmēr sanāk lētāk izdarīt PAREIZI JAU PIRMAJĀ REIZĒ, nekā pēc tam izlabot”. Krosbija argumentācija bija tāda, ka kvalitāte neprasa naudu, kad tā balstās uz brīdinājumu (57).

Viņš bieži atzīmēja:

1. projekta pareizas izpildes svarīgumu, t.i., saskaņā ar patērētāja prasībām un ražošanas iespēju robežās;
2. zaudējumu avotu atklāšanas un izslēgšanas svarīgumu, kā arī ilgtermiņa ekonomijas svarīgumu, kura tiek sasniegta pateicoties tehnoloģiju efektīvai un pakāpeniskai pilnveidošanai;
3. patērētāja apmierināšanas svarīgumu: naudas un spēku tēriņi patērētāju prasību apmierināšanai, lai atmaksātos nākotnē.

Krosbijs labi pazīstams ar savu apgalvojumu, ka katram defektam ir iemesls, tāpēc, ja atrod iemeslu, tad var novērst defektus. Tāpēc nekāds defektu līmenis, pat viszemākais, nav pieļaujams. Tas bija kā pamats „Krosbija receptei” nulles defektu sasniegšanā. Process pēc Krosbija sastāv no etapu rindas, kuru atzīmē arī citas visaptverošās kvalitātes vadības teorijas:

1. nosakiet līguma saistības vadībā;
2. izveidojot komandu cīņai par kvalitāti, lai novērstu „šķēršļus uz ceļa”;
3. izveidojiet līdzekļus kvalitātes mērīšanai;
4. savāciet datus par izmaksām, kas saistīti ar kvalitāti;
5. panāciet kvalitātes svarīguma apzināšanos;
6. sāciet to problēmu novēršanu, kuras jūs zināt;
7. īstenojiet nulles defektu plānošanu uz pārejas rēķina no kvalitātes uzlabošanas uz defektu izslēgšanu;
8. veiciet kvalitātes speciālistu sagatavošanu;
9. ieviesiet „Nulles defekta dienu”, lai virzītu kompāniju uz mērķu sasniegšanu;

10. uzstādiēt nulles defektu sasniegšanas uzdevumus un posmus;
11. novērsiet kļūdu iemeslus, lai izslēgtu to atkārtošanos;
12. izceliet darbiniekus, kuri devuši ievērojamu ieguldījumu;
13. pārejiēt no kvalitātes padomēm pie koordinējošiem orgāniem, kuri ir atbildīgi par nulles defektiem;
14. atkārtojiēt visu no sākuma, kad sistēma sāks zaudēt noturību.

„Nulles defektu” koncepcijas kritiķi apsūdz to par mērķu sasniegšanas neiespējamību, lai gan aizmirst par laicīgo faktoru. Nulles defektu sasniegšanas jāizskata, kā pāreju uz diētu vai atteikšanos no smēķēšanas vai narkotiku lietošanas – jā sāk ir pakāpeniski no pirmās dienas (60). Ejiēt pa šo ceļu, organizācija var sākt ar noteikta veida defektu izslēgšanu, ar sekojošu bezdefektu darbu vairāku mēnešu laikā.

Secinājumi

Analizējot kvalitātes pamatlicēju ieguldījumu, secinu, ka efektīva **darba plānošana, organizēšana, kontrole**, tai sekojoša **analīze** un nepieciešamo uzlabojumu un korekciju veikšana ir pamatota un izanalizēta Deminga 14 vadības punktos, kas arī atspoguļo viņa filozofijas fundamentālos elementus. Deminga pilnveidošanās cikls ir kļuvis aktuāls Latvijas skolvadībā, pēc šī cikla – plāno, dari, pārbaudi, rīkojies – ir organizēta vadības sistēma X profesionālajā vidusskolā.

No Džurana kvalitātes pilnveidošanas programmas varu secināt, ka uzmanība jāfokusē uz patērētājiem – **galīgo klientu**, bet galīgais klients mācību iestādē ir tās **audzēknis**, tātad kvalitātes plānošana, kvalitātes vadība un pilnveidošana pēc Džurana ir jābalsta uz klienta – audzēkņa apmierinātību. Ja rodas audzēkņiem neapmierinātība ar skolotāju pielietotajām mācību metodēm, pastāvošajām instrukcijām un noteikumiem skolā, tad par to X profesionālajā vidusskolā skolas vadībai ziņo audzēkņu pašpārvalde, problēmas tiek analizētas un tiek meklēti risinājumi.

Jāatzīst, ka **Išikavas** cēloņu – seku diagramma pamato skolā plaši pielietoto „prāta vētras” principu un tā iespējas dažādu jautājumu risināšanā. Lai būtu sekmīga darba plānošana, šī metode ir plaši pielietojama un atbalstāma ne tikai no skolas vadības puses, bet šo metodi jālieto visam pedagoģiskajam kolektīvam, jo darbā plānošanā jāiesaista visi.

Manuprāt, **Taguči** frāze „Zaudējumi, kurus cieš sabiedrība” būs aktuāla visai Latvijas sabiedrībai jau tuvākajā laikā, jo nepārdomāto izglītības reformu rezultātā arī Latvijā būs daudz cilvēku ar zemu izglītības līmeni un mazām iespējām konkurēt darba tirgū.

Jāpiekrīt, ka **Krosbijs**, teikdams, ka „kvalitāte ir par velti” un „vienmēr lētāk izdarīt jau pirmajā reizē”, atzīst nepieciešamību visu vispirms pareizi izplānot, organizēt, nevis domāt par zaudējumiem un problēmām pēc tam. Neefektīva darba plānošana arī izglītībā dod materiālus zaudējumus.

Secinu, ka **profesionālās izglītības kvalitāte** pašos pamatos ir atkarīga no ciešas saiknes ar darba tirgu dažādos līmeņos, vēl jo vairāk tāpēc, ka sagatavošana atbilstoši darba tirgus prasībām ir priekšnosacījums nodarbinātībai. Tā kā Latvijas profesionālā izglītība ir veidojusies centralizētas ekonomikas apstākļos, tās lielākā problēma ir atbilstība pašreizējai, attīstības procesā esošajai ekonomikai. Potenciālie darba devēji un sociālie partneri savās darba vietās vēlas augsti kvalificētus strādniekus, tāpēc, vadot skolas darbu ir jāņem vērā kvalitātes patriarhu idejas, kvalitātes definīcijas, metodes kvalitātes nodrošināšanai, jo tās sevi ir pierādījušas reālā vadības darbībā dažādās nozarēs.

Latvija ir sasniegusi ievērojamu progresu kvalifikāciju struktūru, kvalifikāciju novērtēšanas shēmu, standartu, jaunu izglītības programmu, akreditācijas standartu un

procesu izstrādē, kā arī daudzu citu vispārējās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas elementu izveidē. Par pamatu šīm inovācijām ir tieši kvalitātes patriarhu idejas (31).

Var teikt, ka, ja ir efektīva darba plānošana, organizēšana, kontrole un analīze, ja tā ir balstīta uz kvalitātes patriarhu idejām, tad kvalitātes vadības sistēma arī profesionālajā vidusskolā darbojas, tomēr pastāv vesela virkne problēmu, kas saistīti ar efektīvu izglītības iestādes darbu, šos jautājumus apskatu nākamajā nodaļā.

1.3. Kvalitātes vadība 20.gs.b. un 21.gs.s.

1.3.1. Skolas vadīšana pārmaiņu laikā

„Pārmaiņas ir spēcīgas, visur ejošas un nerimtīgas, ietekmē mūs, lai kur mēs arī nebūtu. Izaugsmes un attīstības noslēpums ir mācīšanās nodarboties ar pārmaiņu spēkiem, izmantojot savā labā pozitīvos spēkus un neitralizējot negatīvos. Nav iespējams atrisināt pārmaiņu problēmu, taču ar to var iemācīties sadzīvot un veiksmīgāk sadarboties,” pēc izglītības filozofa Maikla Fulana (9).

Lai **izglītībā notiktu attīstība**, ir jāmainās ne tikai pašai sistēmai, bet arī visu izglītības darbinieku darbam un attieksmei pret to. Modernajā sabiedrībā **vadība** ir sarežģīta un politizēta. Pārmaiņu procesā, kad notiek plašas strukturālas reformas, lai arī cik labi būtu veikta plānošana, var rasties neparedzamas problēmas, kuras jārisina izglītības iestādes vadītājam. Izglītības iestāžu darbībā ienāk vadības zinātnes atziņas un viena no svarīgākajām – nekad vadītājam nebija nepieciešamības zināt tik daudz, turklāt no dažādām jomām.

Nodrošinot **skolas vadību**, jāīsteno **menedžments kā darbību komplekss**, kas ietver plānošanu, organizēšanu, motivēšanu un kontroli, vērstu uz izglītības iestādes rīcībā esošu cilvēkresursu, finanšu, materiālo un informācijas resursu efektīvu un racionālu izmantošanu. Šīs darbības nodrošina izglītības iestādei izvirzīto mērķu un uzdevumu īstenošanu atbilstoši izglītības standartiem un prasībām, kuras izvirza valsts, sabiedrība un izglītības vide.

Latvijas sabiedrībā pašlaik ir neviennozīmīga attieksme pret profesionālo izglītību, bieži izskan doma par to, ka tā nav prestiža, nav kvalitatīva. **Profesionālā izglītība** ir kombinēta izglītība, tā ir praktiska un teorētiska sagatavošanās darbībai noteiktā profesijā, profesionālās kvalifikācijas ieguvei un pilnveidei. Taču izpratni sarežģī tas, ka vieni to saprot kā pamata, vidējās un augstākās pakāpes izglītību, bet darba tirgū noteicošais faktors ir profesionālā kvalifikācija. Profesionālajā izglītībā abi faktori ir vienādi būtiski un savstarpēji saistīti.

Mūsdienās rodas jaunas vajadzības, vēlmes, tendences. Mainās prasības, ko izvirza profesionālās izglītības kvalitātei, kamēr „kvalitātes” jēdziens ir nemainīgs un konstants. Pati prasība pēc „kvalitātes” nav mainījusies.

Reālā situācija gan liecina, ka problēmas profesionālajā izglītībā nemazinās un to risināšanai jāpiedāvā progresīvākas metodes, iespējams, citu valstu pieredze.

Šobrīd jārisina vairāki jautājumi:

1. Izglītojamo izglītības līmenis krītas;
2. Mācību nodarbību apmeklētība ir neapmierinoša;
3. Esošo profesionālo izglītības programmu neelastība, jaunu - aprūtinātā ieviešana;
4. Darba devēju neapmierinātība ar absolventu profesionālo kompetenču līmeni;

5. Neatbilstošs prakses vietu nodrošinājums;
6. Moduļtipa profesionālo izglītības programmu īstenošana (12).

Izglītības iestādē tāpat kā jebkurā organizācijā viss sākas ar vadību. Tai jāformulē politika un stratēģija kvalitātes jomā. Tātad, pirmkārt, jārunā par vadības/ vadītāja kvalitāti. Vadītāja uzdevums ir ekonomiski izmantot sev pakļauto cilvēku enerģiju un ar minimāliem līdzekļiem panākt maksimālu efektu.

Kritēriji kvalitatīvai vadībai (8):

1. Profesionālā kompetence – labi pārzināt konkrēto darbības sfēru, tātad vadītājam jābūt attiecīgi izglītotam, kas savukārt nenozīmē, ka vadītājam jābūt vislabākajam profesionālim, kas var iedziļināties vissīkākās detaļās. Vadītājam jāprot sistematizēt procesu, saskatīt tajā galveno.
2. Metodiskā kompetence – vadītājam jāprot izvirzīt mērķi, izplānot darbu tā sasniegšanai, uzraudzīt procesu un pieņemt lēmumu;
3. Sociālā kompetence – prast strādāt ar cilvēkiem. Būtiski panākt, ka vadītāja priekšstati par darāmo saskan ar padoto kolēģu idejām. Svarīgi uzticēties saviem darbiniekiem, jo cilvēku enerģijas potenciāls ir augstāks, ja valda saskaņa un visi strādā mērķu un idejas vārdā. Vadītājam jāprot motivēt darbiniekus, jānodrošina informācijas pieejamība, jāizvēlas pareizie „kadri”, jāatbalsta darbinieku radošā aktivitāte, jāatbalsta viņu profesionālā tālākizglītība, jāseko diferencētai darbinieku stimulēšanai, viņu karjeras iespējām. Vadītājam jāprot strādāt ne tikai ar citiem, bet arī pašam ar sevi (8).

Savukārt izglītības iestādē jārada un jānodrošina vide, lai darbinieki varētu iesaistīties un sasniegt konkrētos mērķus. Izvēlētajai stratēģijai jābūt kvalitatīvai un process ir jākontrolē. Visi darbinieki ir jāiepazīstina ar izvēlēto koncepciju un jāveido līdzatbildība par produkta/izglītojamā kvalitāti.

Jebkura līmeņa darbinieki ir organizācijas „esence”, un viņi ir jāieinteresē atklāt savas spējas, pieredzi un talantus organizācijas labā. Pastāv atgriezeniska saite: apziņa par kvalitatīvi veiktu darbu ir priekšnoteikums organizācijas panākumiem (5).

Eiropas Savienībā nepastāv vienota izglītības politika, katrā dalībvalstī izvirzītas citas prioritātes un mērķi, kaut gan Izglītības likums atbilst Eiropas Savienības normām.

Lai modernizētu un pārstrukturētu Latvijas izglītības sistēmu, arī skolas kvalitātes aspektus, nepieciešams analizēt:

1. Resursus:
  - 1) Cilvēka resursus;
  - 2) Finanšu resursus;
  - 3) Informācijas resursus.

2. Procesus:

- 1) Izglītības programmas;
- 2) Mācīšanu un mācīšanos;
- 3) Skolas darba organizāciju.

3. Rezultatīvos rādītājus.

Manuprāt, pārmaiņu laikā skolā ir svarīgi, ka:

1. Ir skaidra, noteikta un kolektīvi apzināta misija un vīzija;
2. Ir profesionāli stiprs pedagoģiskais kolektīvs, kas nepārtrauktu turpina izglītoties un pilnveidoties;
3. Ir izglītojoša vide, kas nodrošina augstus skolēnu sasniegumus gan vispārizglītojošos, gan profesionālajos mācību priekšmetos, kā arī praktiskajās mācībās;
4. Ir atbilstoša materiāli tehniskā bāze un mācību procesa nodrošinājums;
5. Ir sekmīga sadarbība ar vecākiem, darba devējiem, sabiedriskām organizācijām, augstskolām, pašvaldībām un citiem sadarbības partneriem;
6. Tiek pilnveidota kvalitātes vadības sistēma.

Uzskatu, ka Latvijas izglītības iestādēs jārunā ne tikai par kvalitāti, būtiski ir to novērtēt. Nākamajā nodaļā gribu pievērst uzmanību kvalitātes vērtēšanas sistēmām, kuras savukārt nepieciešams skatīt starptautiskā kontekstā, lai izprastu, kā šis process notiek un kādi kritēriji ir pamatā.

1.4. Kvalitātes vērtēšanas starptautiskais konteksts

1.4.1. Kvalitātes vērtēšanas sistēmas veidošanās

Darbs pie **kvalitātes vērtēšanas nodrošināšanas sistēmas** izstrādes sācies jau 2001.-2002. gadā pēc Lisabonas konferences. Katrā valstī šis process virzās, ievērojot katras valsts pieredzi, nosakot attiecīgus kritērijus, ņemot vērā kvalitātes vadības sistēmas ISO (Starptautiskās Standartizācijas organizācija) 9000 normas (65), kā arī citu valstu kvalitātes modeļu prasības.

Par profesionālo izglītību un apmācību kā Eiropas izglītības un ekonomiskās attīstības svarīgu sastāvdaļu, ietverot kvalitātes pilnveides pasākumus un indikatoru izstrādi, tika runāts gan Kopenhāgenas deklarācijā (2002), gan Mastrihtas komunikē (2004), kur uzsvars likts uz darba devēju intereses veicināšanu, Eiropas fondu līdzekļu piesaisti profesionālajai izglītībai 2007.-2013.gadā (mazo un vidējo uzņēmumu attīstība, inovāciju ieviešana), kā arī uz speciālo izglītības programmu izveidi riska grupu (bezdarbnieki, cilvēki ar speciālām vajadzībām) vajadzību nodrošināšanai.

2005. gadā Eiropas Komisija darba grupas ziņojumā par profesionālo izglītību, izmantojot dalībvalstu ekspertu ieteikumus profesionālā izglītības kvalitātes vērtēšanā, tika secināts (34):

1. Eiropas izglītības iestādēs vērojams augsts izglītības iestādi nebeigušo (school leavers) īpatsvars, kas ir traucējošs faktors ES saliedētības nodrošināšanai (šis skaits no 14% 2004. gadā jāsamazina līdz 10% 2010.gadā);
2. Lai veidotu izglītotu sabiedrību, vismaz 85% iedzīvotāju vecumā līdz 22 gadiem ir jābūt vidējai izglītībai;
3. Pieaugušo (vecuma grupa 24-64 gadi) dalība profesionālajā tālākizglītībā jāpalielina no 9,4% 2004.gadā līdz 12,5% 2010.gadā;
4. Jāsamazina pusaudžu skaits, kas vecumā līdz 15 gadiem nav apguvuši lasīt un rakstītprasmi, no 20% 2003.gadā līdz 15,5% 2010.gadā.

Nenoliedzami, ka Latvijas **profesionālās izglītības kvalitātes vērtēšanas procesā** jāņem vērā Eiropas institūciju ieteikumi, tomēr šobrīd svarīgākais ir pilnveidot izglītības sistēmu kopumā, kā arī ņemot vērā darba tirgus attīstību.

Eiropas Savienības ieteikumi jeb indikatoru kvalitātes vērtējumam (34):

1. Kvalitātes vadības sistēmas pielietojums izglītības iestādē;
2. Investīciju apjoms izglītotāju izglītībā;
3. Absolventu nodarbinātība ilgākā laika posmā;
4. Izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaits izglītības iestādē;
5. Vidējās izglītības un profesionālās tālākizglītības grupu attiecības;

6. Mācības uzsākušo skaita attiecība pret mācības beigušo skaitu;
7. Neformālās izglītības atzīšanas mehānisms;
8. Iegūto zināšanu un prasmju pielietojums darbā (abpusējs vērtējums absolventi/ darba devēji);
9. Izglītības iestādē eksistējošs mehānisms, kā adaptēties strauji augošo tehnoloģiju un darba tirgus prasību nodrošināšanai;
10. Metodika reflektantu karjeras izvēles pasākumu nodrošināšanai.

Dažu valstu, kuras starptautiski salīdzinošos pētījumos uzrāda labākus sasniegumus, prioritārie kritēriji (34):

SOMIJA	IGAUNIJA	DĀNIJA	ANGLIJA
1. Uzņemto izglītojamo skaits	1. Izglītotāju tālākizglītība un kvalifikācija	1. Izejas produkta (izglītības iestādes absolventu) vērtēšanas sistēma	1. Izglītojamā sekmju dinamika
2. Atbirums %	2. Kadru mainība	2. Sadarbības ar darba devējiem kvalitāte	2. Pievienotā vērtība izglītībā
3. Izglītojamie ar speciālām vajadzībā (%)	3. Izglītojamo/ izglītotāju attiecība		3. Neformālās izglītības pielīdzināmības sistēma
4. Iestājušos/ beigušo attiecība	4. Datoru skaits		
5. Absolventu nodarbinātība	5. Izglītības iestādes datu bāzes kvalitāte		
6. Sūdzību skaits izglītības iestādē			

Saskaņā ar OECD indikatori ir sekojoši (34):

1. Kvalitātes vadība saskaņā ar noteiktiem mērķiem;
2. Ieguldījums izglītotāju izglītībā;
3. Absolventu nodarbinātība ilgākā laika periodā;
4. Darba devēju vērtējums par zināšanu kvalitāti;
5. Atbirums.

Latvijas izglītības speciālisti ir ieteikuši OECD indikatorus papildināt ar tiem indikatoriem, kas raksturotu profesionālās izglītības darbību Latvijā, proti, resursus, procesu un rezultātus. Tas nozīmē, ka kopā ar sociālajiem partneriem jāveido starptautiski atzīta

indikatoru sistēma profesionālajai izglītībai Latvijā, lai varētu pieņemt pamatotus lēmumus izglītības politikas jomā.

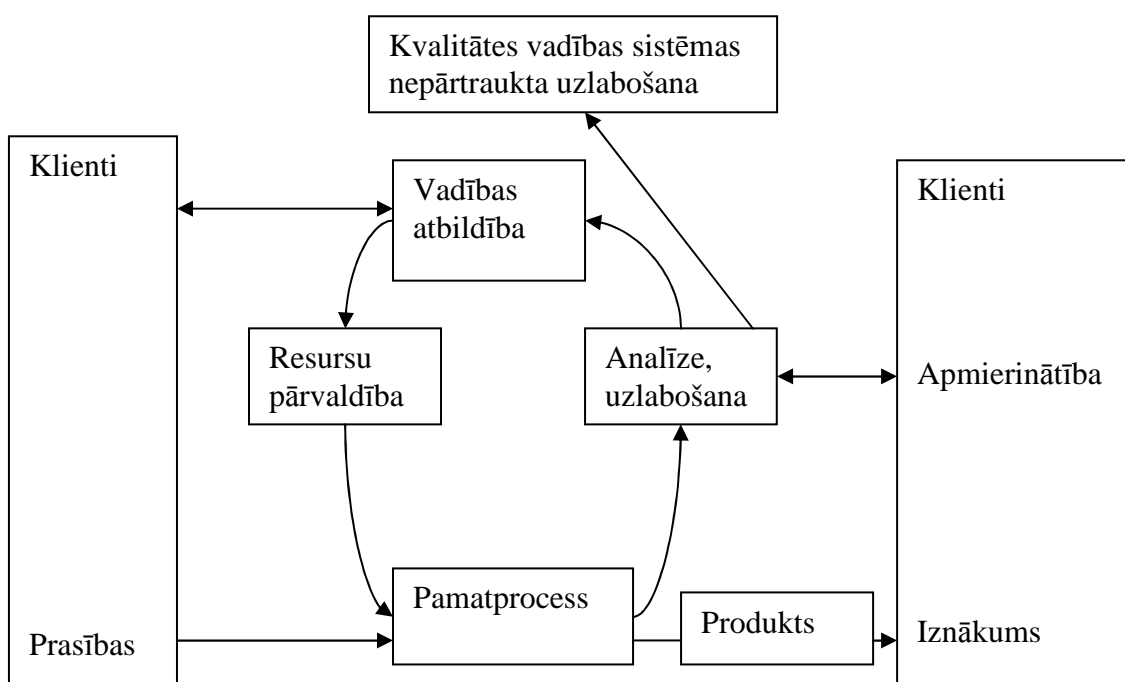
1.4.2. ISO standartu kvalitātes sistēma (ISO – International Organization for Standardization)

Kvalitātes standartu izstrāde notiek dažādos līmeņos – uzņēmuma, reģiona, nozares, valsts un starptautiskos līmeņos. Tie var būt aizgūti no citu valstu esošiem standartiem,

akceptēti starptautiskie standarti vai valsts izstrādāti. Ja valsts iestājas kādā starptautiskā organizācijā, tai jāievēro attiecīgās organizācijas standarti un izstrādātie nedrīkst būt pretrunā ar esošiem. Standartu izstrāde ir dinamisks un nebeidzams process. To veidošana cieši saistīta ar atklājumiem, jaunu pieeju un ekonomiskiem procesiem, sabiedrības vajadzībām.

ISO 9000 (65) ir plaša atzīta kvalitātes vadības sistēma visā pasaulē, kas samazina kļūdas un klientu sūdzības, tā precizē šīs sistēmas funkcionālās prasības, kur galvenā uzmanība pievērsta procesam. To raksturo uzlabota kontrole, dublēšanos nepieļaušana, problēmu ātra identifikācija un risināšana, izvairīšanās no liekiem dokumentiem un procedūrām, procesu saskaņotība.

Kvalitātes vadības sistēma pēc ISO (14):

Svarīgi, lai procesu norise un rezultāti tiktu kontrolēti, lai tiktu aptverti visi profesionālās izglītības iestādes darbības aspekti. To palīdz organizēt un saskaņot laba kvalitātes vadības sistēma. Tai jābūt efektīvai un visaptverošai. Būtiski tas, ka procesiem jau no paša sākuma jānotiek pareizi, izmantojot vienu informāciju, metodes un prasmes.

Izmantojot ISO 9000:2000 standarta prasības (65), iespējams darboties organizētāk un saskaņotāk. Kontrolējot procesus, var pamanīt neatbilstību un novērst kļūdas. Kvalitātes vadības sistēmai jābalstās uz klientu, proti, izglītojamo, prasībām. Šo prasību izpētei un analīzei iespējams veikt darba devēju, izglītojami un viņu vecāku anketēšanu vai izmantot citas izpētes metodes.

Kvalitātes vadības sistēmas īstenošanā jāpiedalās visiem izglītības iestādes darbiniekiem, jo atbildība par kvalitāti ir katra pienākums.

Viena no galvenajām kvalitātes nodrošināšanas stratēģijām ir kļūdu novēršana un pieļauto kļūdu korekcija. Populāra tendence ir palielināties potenciālo kļūdu savlaicīgai noteikšanai, paredzēšanai un atbilstošai rīcībai – kļūdas nepieļaušanai. Pastāv uzskats, ka kļūdas var izraisīt divi faktori: zināšanu trūkums vai arī nepietiekama uzmanības pievēršana (nekoncentrēšanās uz veicamo darbu). Zināšanu trūkums ir novēršama problēma, jo tās iespējams papildināt. Uzmanības trūkums darbiniekiem jācenšas novērst, pārvērtējot savu rīcību.

Ieviešot **kvalitātes vadības sistēmu**, iespējams nodrošināt izglītības iestādes mainību atbilstoši attīstībai un tendencēm ekonomikā un sabiedrībā. Izglītības iestādē saskaņā ar ISO standartu(65):

1. Jāidentificē procesi. Jānosaka procesu secība un savstarpējā saistība. Jādefinē kritēriji un jānosaka metodes, lai nodrošinātu procesu darbību un vadību;
2. Jānodrošina informācijas un resursu pieejamība. Jāuzrauga, jāmēra un jāanalizē procesi. Jāievieš darbības nepārtrauktu procesu uzlabošanai;
3. Jāpievērš uzmanība radoša darba metožu attīstībai, lielākai pedagogu iesaistīšanai un viņu potenciāla izmantošanai. Jāpievērš uzmanība apkalpojoša personāla darba aprakstiem;
4. Jāseko drošības noteikumu ievērošanai un nepieciešamo aizsardzības līdzekļu lietošanai izglītības procesa laikā, īpaši praktiskajās nodarbībās. Jāpievērš uzmanība brīdinājumu sistēmai par bojājumiem vidē un evakuācijas iespējām;
5. Jāveido telpas un mikroklimats. Jākontrolē vide un līdz minimumam jāsamazina kaitīgā ietekme. Jāpārstrādā, jāprecizē profesionālās izglītības iestādes pase;
6. Jāplāno regulāra kosmētisko remontu veikšana, ievērojot IZM noteikto kārtību, nav mazsvarīgs izglītības iestādes estētiskais noformējums;
7. Jāparedz profesionālās izglītības iestādes teritorijā visas nepieciešamās zīmes un norādes, jāpadomā par izglītojamo drošību, par vienlīdzību un taisnīgumu skolā.

Kvalitātes vadības sistēmas ieviešana jāsāk ar misijas, vīzijas un mērķu definēšanu. Mērķu definējums ir sarežģīts process, jo kvalitātes kritēji ir ļoti plaši, sociālais pasūtītāji un klienti -dažādi.

Kvalitātes nodrošinājums izglītības iestādē saistīts ar pierādījumiem, ka kvalitāte tiek plānota un uzturēta.

1.4.3. EFQM metode kvalitātes nodrošināšanā (EFQM – European Foundation for Quality Management)

Izglītības mērķu kontekstā izglītības kvalitātes pilnveidi, izglītības iestādes attīstību var analizēt, balstoties uz Nīderlandes kvalitātes institūta publikācijām, kas sagatavotas

izglītības sistēmas vajadzībām, vairāk orientētas uz augstāko izglītību, taču izmantojamas arī profesionālajā izglītībā. Izglītības iestādes darbība šajā modelī tiek aplūkota 5 **EFQM** skalas stadijās (63).

1.stadija Uz darbību orientētā	Ja kvalitāte vispār tiek vērtēta, vērtēšana galvenokārt ir atsevišķa pedagoga pienākums. Mērķi formulēti katram atsevišķam priekšmetam. Izglītības iestādi var dēvēt par priekšmetorientētu skolu.
2.stadija Procesorientētā	Uzmanība tiek pievērsta mācību procesam un priekšmetu saturam. Pedagogi pievērš lielu uzmanību savu metožu efektivitātei. Atbildība par novērtēšanu uzticēta mācību priekšmetu metodiskajām apvienībām. Izglītības iestādi var dēvēt par pasniegšanas skolu.
3.stadija Sistēmorientētā	Šajā stadijā uzmanība pievērsta ne tikai mācību priekšmetu saturam un izglītības procesam, bet arī dažādiem atbalsta procesiem izglītības iestādē. Iestādei izstrādāta vidēja termiņa politika. Vispārējā orientācija vērsta uz ārējo- darba tirgu un profesijas apguvi. Par centrālo objektu ir kļuvis izglītojamā mācīšanās process. Darbojas kvalitātes vadības sistēma, un tā darbojas, izmantojot rūpīgi definētus un izstrādātus indikatorus. Izglītības iestādi var dēvēt par mācīšanās skolu.
4.stadija Ķēdes orientētā	Izglītības iestāde uztver sevi kā saikni starp piegādājošam skolā (piemēram, pamatizglītības skolām) un darba tirgu. Iestāde nepārtraukti prognozē savu klientu vēlmes un prasības. Darbojas izstrādāta kvalitātes vadības sistēma, notiek pilnveide. Iestāde darbojas kā piegādātāja darba tirgum. Izglītības iestādi var dēvēt par savienojošo skolu.
5.stadija Visaptveroša kvalitātes vadība	Izglītības iestāde ņem vērā ne tikai savus tiešos klientus, bet arī ieinteresētās puses. Skola apzinās savu lomu sabiedrībā. Tā kļūst par modeli, kam līdzināties. Visā iestādē darbības tiek veiktas atbilstoši procedūrām un norādījumiem. Ne tikai klienti, bet arī citas ieinteresētās puses ir iesaistītas norādījumu izstrādē. Ir ieviesta ilgtermiņa politika, analizētas tendences darba tirgū un izglītībā. Iestādē ir stingri iedibināta pilnīga kvalitātes vadības sistēma. Veikuma indikatori uzrāda pozitīvu attīstības tendenci. Skola sevi sistemātiski salīdzina ar citām skolām.

Nīderlandes zinātnieki uzsver, ka pārmaiņu laikā skolas vadībai ir ļoti svarīga loma kvalitātes nodrošināšanas procesā. Dažādās attīstības stadijā esošām skolām ir dažāds redzējums uz šo procesu, kas tiek atspoguļots attiecīgi pēc minētās skalas.

Vadības kvalitātes redzējums dažādās skolās (63):

- 1.uz darbību orientētā – individuāls redzējums par satura kvalitāti, izglītības programmām, pakalpojumu organizācijām;
- 2.procesorientētā – vadība pārrunā savu kvalitātes redzējumu ar citiem un ir atvērta pārējo viedokļiem. Uzmanība pievērsta vairākiem kvalitātes aspektiem, paredzētas konkrētas darbības.
- 3.sistēmorientētā – redzējums aptver visus organizācijas aspektus. Savāktā informācija tiek izmantota, lai noteiktu, kas ir jāuzlabo un jāmodernizē.
- 4.ķēdes orientētā – redzējums ir pamats iekšējai un ārējai darbībai. Ieinteresētās puse kvalitāti vērtē, nodrošina un paaugstina. Ir apzināta organizācijas vieta.
- 5.visaptverošā kvalitātes vadība – kvalitātes redzējums balstās uz sabiedrībā notiekošiem procesiem, analizē tendences, dod ieguldījumu sabiedrības attīstības procesos. Notiek salīdzināšana ar citām iestādēm valstī un ārpus tās.

Lai novērtētu savas izglītības iestādes vietu EFQM skalā, nepieciešams novērtēt visus aspektus un kritērijus. Šī metode ir instruments, kas attiecas uz pašvērtēšanu, uz pilnveides nepārtrauktu procesu, nevis uz ārēju kontroli.

Šo metodi var izmantot, lai konstatētu stāvokli izglītības organizācija dažādos līmeņos. Ar šīs metodes palīdzību var gūt ieskatu par iestādes stāvokli pirms pilnveides pasākumu un īstermiņa politikas izstrādes.

1.4.4. Visaptverošā kvalitātes vadība TQM (TQM – Total Quality Management)

TQM – visaptverošā kvalitātes vadība, kuras metodes un līdzekļi lietojami ne tikai ražojošajā sfērā, bet arī apkalpojošā sfērā, piemēra, veselības aizsardzībā, izglītībā un citur.

Visaptveroša kvalitātes vadība ir tāda uzņēmuma iekšējā kultūra, kurš apņēmies nepārtraukti pilnveidoties un sasniegt klientu apmierinātību.

Visaptverošas kvalitātes vadības filozofija uzņēmumam ir veids, kā izpildīt visu ieinteresēto pušu vēlmes, pie kam visi procesi tiek veikti pareizi jau ar pirmo reizi. Šāda domāšanas veids var mainīt vidu darbinieku attieksmi un sekmēt pozitīvus rezultātus, jo tā būtībā ir vadības teorija, kas balstīta uz cilvēkresursiem.

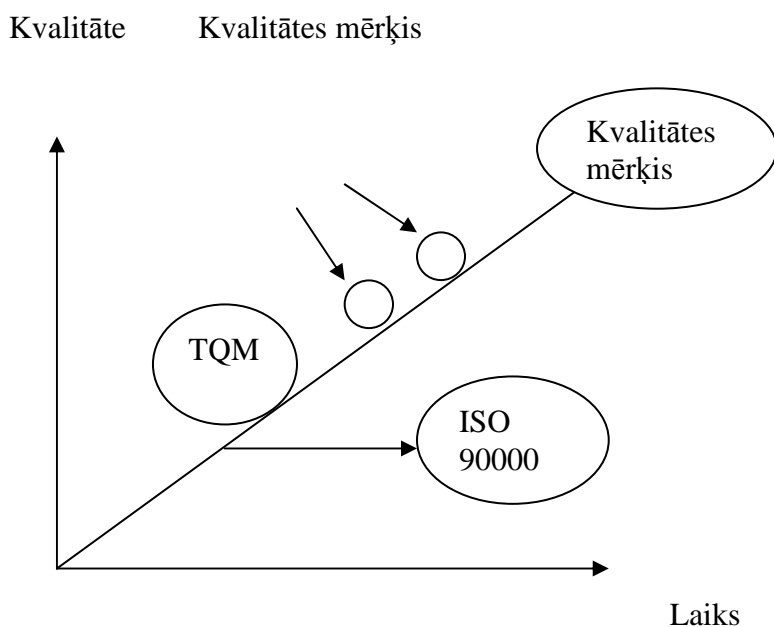
Galvenie ar TQM saistītie kritēriji (72):

1. Koncentrēšanās uz klienta apmierinātības sasniegšanu;
2. Darba procesa nepārtraukta pilnveidošana;
3. Aktīvas darbinieku iesaistīšana.

TQM izpratnē definēti arī efektīvas skolas kritēriji (17, 72):

1. Stingras un noteiktas vadības prasības;
2. Apzināta, skaidra iestādes misija;
3. Pozitīva gaisotne iestādē;
4. Augstu izglītības rezultātu gaidas;
5. Izveidota skolēnu sasniegumu novērtēšanas un iestādes monitoringa sistēma;
6. Iestādes darbībā iesaistīti vecāki, sabiedrība, sadarbības partneri.

Kvalitātes vadības sistēmai pastāv sakarība ar TQM (32):

TQM ir process uzņēmuma kvalitātes attīstībā, kurā iestāde cenšas sasniegt savu izvirzīto kvalitātes vīziju. ISO nepārtraukti fiksē esošo stāvokli ar dokumentāciju un uzlabo procesu, tādējādi neļaujot „lodei” ripot uz leju.

Visaptveroša kvalitātes vadība ir novērtēta un atzīta visā pasaulē. Tā kalpo par pamatu daudzām starptautiskām kvalitātes balvām, tiek ieviesta ne tikai uzņēmumos, bet arī augstskolās un citās organizācijās. Lai arī pastāv grūtības šīs sistēmas īstenošanā, tomēr ir daudzi pozitīvi visaptverošas kvalitātes vadības ieviešanas principi (34):

1. Uz klientu fokusēts uzņēmums, tāpēc tiem ir jāizprot esošās un nākamās klientu vajadzības, jāizpilda klientu prasības un jācenšas iegūt klientu apmierinātību.
2. Vadība – jāveido vienotība komandā, lai motivētu cilvēkus kopējiem mērķiem.
3. Cilvēku iesaistīšana – visu līmeņu darbinieki ir uzņēmuma būtība, un viņu pilnīga iesaistīšana nodrošina darbinieku spēju izmantošanu uzņēmuma labā.
4. Procesa pieeja – vēlamie rezultāti tiek sasniegti efektīvāk, ja attiecīgie resursi un aktivitātes tiek vadīti kā procesi.
5. Sistēmas pieeja vadībai – savstarpēji savienotu procesu sistēmas vadīšana, identificēšana un izprašana, lai sasniegtu izvirzītos mērķus uzņēmuma efektivitātes un produktivitātes palielināšanai.
6. Nepārtraukta pilnveidošanās ir pastāvīgs uzņēmuma mērķis.
7. Faktiskā pieeja lēmumu pieņemšanā – efektīvi lēmumi pamatojas uz loģisku un intuitīvu datu un informācijas analīzi.
8. Abpusēji izdevīgas piegādātāju attiecības - attiecības starp uzņēmumu un tā piegādātājiem nodrošina abu uzņēmumu spēju veiksmīgi darboties.

Nedrīkst aizmirst, ka visaptveroša kvalitātes vadība nav sistēma, nav metode un process. Šie ir vienlīdz svarīgi jēdzieni un visi tiek izmantoti un īstenoti, lai sasniegtu visaptveroša kvalitātes vadības principus, kas ietver arī tādus grūti definējamus kritērijus kā uzņēmuma ētika, attieksme un kultūra, kuras netiek apskatītas ISO 9000 standartā.

Kvalitāte ir absolūti nepieciešama patērētāju – klientu pārliecināšanai par pakalpojuma – izglītības kvalitātes izcilību. Kvalitātes vadības sistēma palīdz analizēt un apzināt klientu vēlmes un vajadzības, sasummēt kopējo un akcentēt atšķirīgo, lai audzēkņiem piedāvāt tieši viņiem vispiemērotāko, tajā pašā laikā nepārtraukti pilnveidojot un attīstot jauno.

Lai arī **kvalitātes vadības sistēmu** Latvijā sertificējušas samērā nedaudzas mācību iestādes, tomēr kvalitātes vadības sistēmas priekšrocības izglītības kvalitātes nodrošināšanā ir novērtētas. Ieviestā kvalitātes vadības sistēma palīdz darba plānošanā un attīstībā, tā ir elastīga, spējīga mainīties un pilnveidoties.

Secinājumi

Apskatot teorētiskos kvalitātes vadības pamatprincipus, secinu, ka kvalitātes vadības sistēma nevar tikt īstenota, nezinot un neizpētot teorētiskās pamatnostādnes vēsturiskā

griezumā. Ir jāsaprot cēloņi, mijsakarības, notiekošie kvalitātes vadības procesi, jo teorētiskās atziņas veido bāzi, ar kuras palīdzību iespējams veikt uzlabojumus.

Izpētītā literatūra nepārprotami uzsver, ka kvalitātes vadības sistēmas ieviešana ir procesu kvalitatīva nodrošināšana un visu ieinteresēto pušu – klientu – vēlmju izzināšana un apmierināšana. Šī sistēma balstās uz kvalitātes vadības politikas un mācību procesa īstenošanu, attīstot un pilnveidojot izglītības iestādes galvenos darbības procesus, darbojoties kā sadarbības partnerim, veicinot darbinieku izglītošanos, efektīvi izmantojot resursus un veidojot ietekmi uz sabiedrību. No teorētiskās daļas analizētā materiāla izriet, ka:

1. Izglītības kvalitāte ir atkarīga no ražošanas modernizācijas un līdz ar to izglītības reformām, orientētām uz jaunām tehnoloģijām, valsts ekonomiskā stāvokļa, izglītības pamatnostādņēm, politikas un sociālās situācijas valstī.
2. Pētot teoriju, gūstu izpratni par efektīvu skolas darba organizēšanu, plānošanu un analīzi un kontroli, kas nav novecojušas un izmantojamas mūsdienās.
3. Efektīva darba plānošana, organizēšana, analīze un kontrole ir balstīta uz kvalitātes profesionāļu atziņām. Īpaši jāatzīmē Deminga pilnveidošanās cikls.
4. Izglītības iestādes vadībai jātiecas uz vispārējās kvalitātes (TQM) ieviešanu, jo tad iespējams sasniegt mērķi – ilgstošu un nepārtrauktu izglītības procesa uzlabošanu.
5. Izglītības kvalitātes pārmaiņas nav iespējamās bez pārmaiņām sabiedrībā, bez iedzīvotāju ieinteresētības.
6. Kvalitātes pilnveidošanas procesi nevar notikt ātri.
7. Skolas kvalitatīvas darbības redzējums balstās uz tendenču analīzi un iekļaujas sabiedrībā notiekošajos procesos. Skolai jānodrošina pozitīvu ieguldījumu sabiedrības attīstības procesā.
8. Skolai ir jābūt organizācijai, kas mācās.
9. Ja skolā ir efektīvi veikta darba plānošana, organizēšana, kontrole un analīze, iespējams pilnveidot kvalitātes vadības sistēmu.
10. Kvalitātes vadības sistēma profesionālajā vidusskolā nevar funkcionēt, neizzinot pašu būtiskāko: klientu – audzēkņu – prioritātes, vēlmes un vajadzības, proti, viņu apmierinātību.

Teorētiskajā daļā apskatītais un analizētais materiāls deva bāzi pētījumam, kurš balstās uz kvalitātes vadības sistēmas rezultātu un pamatojas uz klienta apmierinātību, jo klients profesionālajā vidusskolā ir audzēknis, bez kura nevar pastāvēt neviena izglītības iestāde.

2. Praktiski pētnieciskās daļa un tās vispārīgs raksturojums

4. Izglītojamo vajadzību, prioritāšu un izaugsmes iespēju noskaidrošana tuvākam un tālākam laika periodam.
5. Izglītības dokumentu analīze.
6. Izveidot ieteikumus izglītības iestādes kvalitātes vadības sistēmas pilnveidei.

Pētnieciskās daļas uzdevums ir noskaidrot, kāpēc ir dažāds audzēkņu zināšanu līmenis un attieksme pret mācībām, vai audzēkņi, kuri mācās profesionālajā izglītības iestādē apzinās savu profesionālo izvēli, vai iegūtās zināšanas un kompetences prātīs pielietot turpmākajā dzīvē, nepapildinot bezdarbnieku rindas. Savā darbā vēlos noskaidrot, kā vērtē izglītības procesa kvalitāti klients jeb audzēknis, ja izglītības iestādes darbs tiek plānots, organizēts, analizēts, kontrolēts, ja mācību procesā tiek izmantoti moderni mācību materiāli un tehniskais aprīkojums, ja iegūtā profesionālā izglītība dod iespēju turpināt mācības un iegūt augstāko izglītību, ja pedagogs ir augsti kvalificēts. Tomēr vairāki statistikas dati (69) apliecina to, ka liela daļa audzēkņu pārtrauc mācības, ka kvalifikācijas un ISEC eksāmenu rezultāti ir vāji un darba tirgū profesionālās skolas audzēkņi nav konkurētspējīgi.

Aptauja tika veidota, balstoties un konkrētiem pētījuma uzdevumiem un mērķiem par klientu (audzēkņu) mācību procesa, vides, darba organizācijas kvalitātes izvērtējumu X profesionālajā izglītības iestādē. Respondentiem tika piedāvāta strukturēta anketa ar slēgta tipa jautājumiem un četriem atbilžu variantiem, grupējot atbildes no negatīvā uz pozitīvo (balstoties uz Likerta skalu).

Katram jautājumam ir apakšpunkti, līdz ar to veidojas atsevišķi jautājumu bloki, kurus iespējams vieglāk analizēt. Praktiski pētnieciskajā daļā galveno uzmanību pievērsu tām atbildēm, kurās parādījās būtiskas atšķirības atbildēs. Šo atšķirību analīze dod iespēju izprast problēmas būtību un turpmākajā darbā to novērst. Balstoties uz aptaujas datu rezultātu analīzi, iespējams gūtās atziņas īstenot praksē, proti, pētījums ļauj noskaidrot:

1. Jomas, kurās veicas labi un kuras var tikt izmantotas tālākai attīstībai;
2. Aspektus, kuros nepieciešami uzlabojumi;
3. Izglītojamo vajadzības;
4. Prioritātes un izaugsmes iespējas tuvākam un tālākam laika periodam.

Pētījumā izmantots metožu komplekss, kas satur gan kvalitatīvās, gan kvantitatīvās pētījuma metodes: zinātniskās literatūras analīze, starptautiskās pieredzes analīze, izglītības iestādes dokumentācijas izpēte, datu vākšana, apkopošana, anketēšana un datu apstrādes statistiskās metodes.

Praktiski pētnieciskās daļas beigās veicu aptaujas rezultātu apkopojumu diagrammās, kurās uzskatāmi parādīts klientu apmierinājums ar izglītības procesu, darba organizāciju X

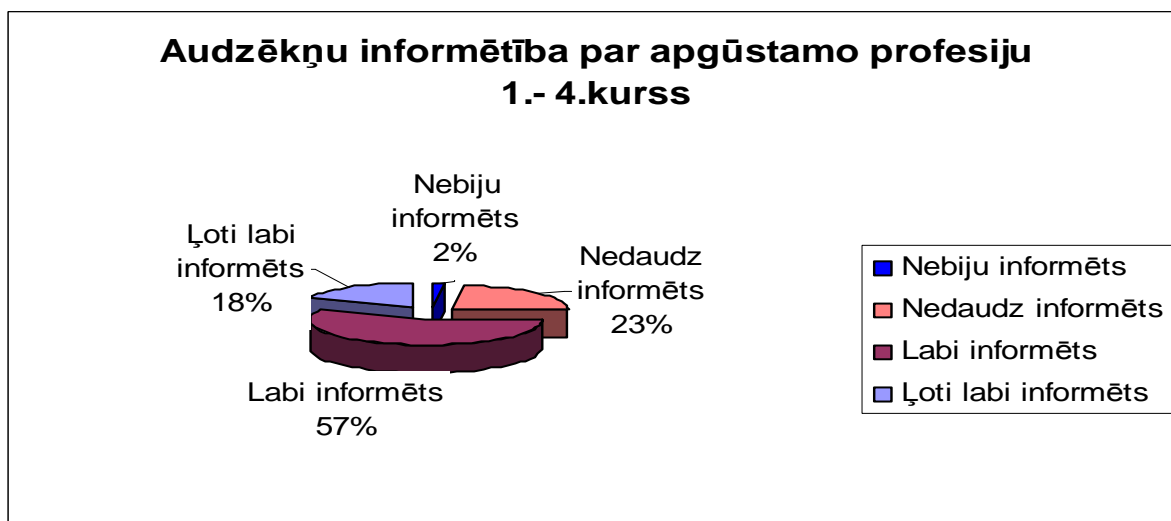
profesionālajā izglītības iestādē, kā arī atsevišķi dati salīdzināti ar attiecīgiem izglītības dokumentiem.

Balstoties uz aptaujas rezultātiem, darba nobeigumā veicu diskusiju par iegūtajiem rezultātiem, kā arī ietvēru vairākus ieteikumus skolas administrācijai, pedagogiem, kā arī sagatavoju materiālu skolas attīstības koncepcijai un kvalitātes vadības sistēmas pilnveidei.

2.1.Aptaujas datu analīze

Apkopojot visas 4440 iegūtās atbildes (2.pielikums, 1.tabula), var secināt, ka aptaujātie audzēkņi visbiežāk izvēlējušies atbildes variantu -3. Šī tendence norāda, ka skolas vide, mācību process, tā organizācija, pedagogu profesionālā darbība un attieksme audzēkņus kopumā apmierina. Būtiskākas atšķirības parādās atsevišķos jautājumos, kuros sniegtās atbildes krasi atšķiras no uzrādītajiem mācību sasniegumiem, ko piedāvāju kā salīdzinājumu, apskatot 1.kursa audzēkņu diagnosticējošo darbu rezultātus un 2., 3. un 4.kursa audzēkņu iepriekšējā mācību gada rezultātus. Atšķirības saskatāmas arī pirmā un pēdējā kursa audzēkņu sniegtajās atbildēs, kas norāda uz izglītojamo izaugsmi, pielāgošanos prasībām un vides iepazīšanu.

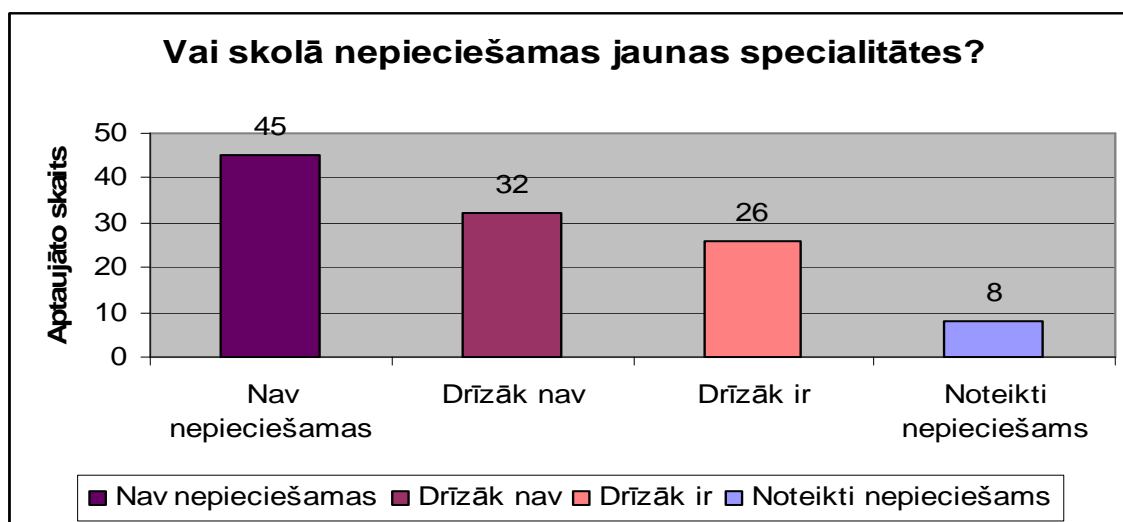
Anketas **1.jautājumā** (2.1.attēls) vēlējos noskaidrot, vai audzēkņi, izvēloties profesionālo izglītības iestādi, bija guvuši pietiekami daudz informācijas par apgūstamo profesiju, izglītības programmas saturu, specialitātes perspektīvām nākotnē un tālākizglītības iespējām. Iepriecina tas, ka 57% aptaujāto bija labi informēti un attiecīgi 18% ļoti labi informēti par izvēlēto specialitāti, savukārt tikai 25% audzēkņi izglītības iestādē nokļuvuši nejauši. Uzklusot pedagogu viedokli, aizvien biežāk var dzirdēt, ka audzēkņi rūpīgāk izvēlas profesionālo izglītības iestādi, cenšas noskaidrot programmu saturu, specialitātes iespējām un jau 3. un 4.kursā nopietni apsver iespēju turpināt mācības (2.pielikums 1.tabula), zina, kur to izdarīt, ko arī apliecina audzēkņu atbildes, kuras svārstās no 45%-55%.

2.1.attēls

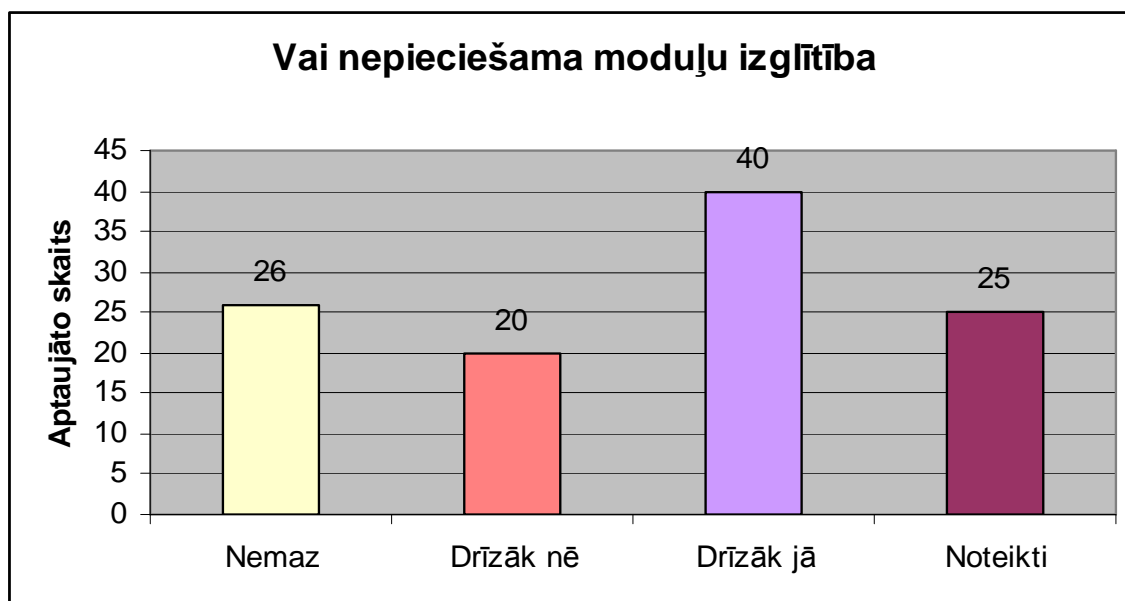
Tā kā izglītības iestādē tiek apgūta tikai viena specialitāte, kura piedāvā vidējo profesionālo izglītību, autore vēlējās uzzināt audzēkņu viedokli par to, vai nepieciešamas skolā jaunas specialitātes, jauni profesionālie mācību priekšmeti un vai būtu lietderīgi iegūt izglītību pēc moduļtipa programmas. Anketas **2.jautājumā** viedokļi atšķiras. No visām 111 aptaujāto audzēkņu atbildēm par jaunu specialitāšu un jaunu profesionālo mācību priekšmetu nepieciešamību runā tikai 34 audzēkņi. Jāatzīst, ka tā ir konservatīva atbilde, ko izsaka arī

pedagogi, kaut gan jāsaprot, ka skolas pastāvēšanas interesēs būtu jaunu izglītības programmu izveidošana, kuras piedāvātu arī zemāka līmeņa izglītības pakāpi, jo darba tirgū izveidojusies situācija, ka lielākā daļa profesionālo izglītības iestāžu piedāvā profesiju un vidējo izglītību, tādēļ rodas situācija, ka neviens negrib mācīties, neiegūstot vidējo izglītību. Darba devēji runā par to, ka neviens šādu izglītību ieguvušais nevēlas strādāt zemāka līmeņa profesijā. Profesionālā izglītības iestādē vēl pirms 4 gadiem bija 2.līmeņa (arodskolas) specialitāte, taču tā pazuda dabīgā veidā, nenokomplektējot uzņēmšanu.

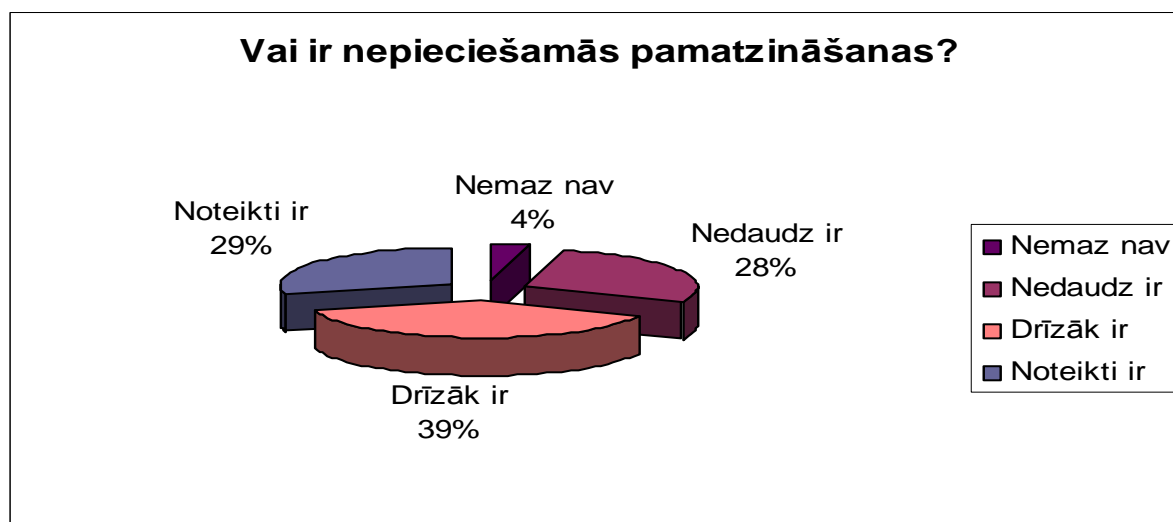
2.2.attēls

Anketas **2.jautājumā** centos noskaidrot, vai audzēkņi atbalsta moduļtipa izglītības iegūšanas iespējas. Šis jautājums neskaidrības izraisīja tikai 1.kursa audzēkņiem, kuriem tika skaidrots, ka skolā tika realizēts ESF finansēts projekts par moduļtipa programmu izveidi. Šā projekta ietvaros šie moduļi tika izveidoti un aprobācija notika uz mūsu profesionālās izglītības iestādes bāzes, līdz ar to visu vecāko kursu audzēkņi bija iepazinušies ar piedāvātajām iespējām. Uz jautājumu noliedzīgi atbildēja 26 respondentu, 20 uzskata, ka tas drīzāk nav vajadzīgs, savukārt par nepieciešamību ieviest moduļtipa izglītības sistēmu apstiprinoši atbild 25 audzēkņi un drīzāk nepieciešama- 40 audzēkņi (2.3.attēls).

2.3.attēls

Anketas **3. jautājumā** centos noskaidrot pašu audzēkņu viedokli par to, vai viņiem ir nepieciešamās pamatzināšanas, lai sekmīgi mācītos profesionālajā izglītības iestādē. Tātad jautājums par zināšanām, kuras gūtas, deviņus gadus mācoties pamatskolā. No visiem aptaujātajiem (2.4. attēls) noliedzošu atbildi, ka pamatzināšanu nav, izsaka tikai 4%, nedaudz ir - 28%, drīzāk ir – 39%, noteikti ir – 29%.

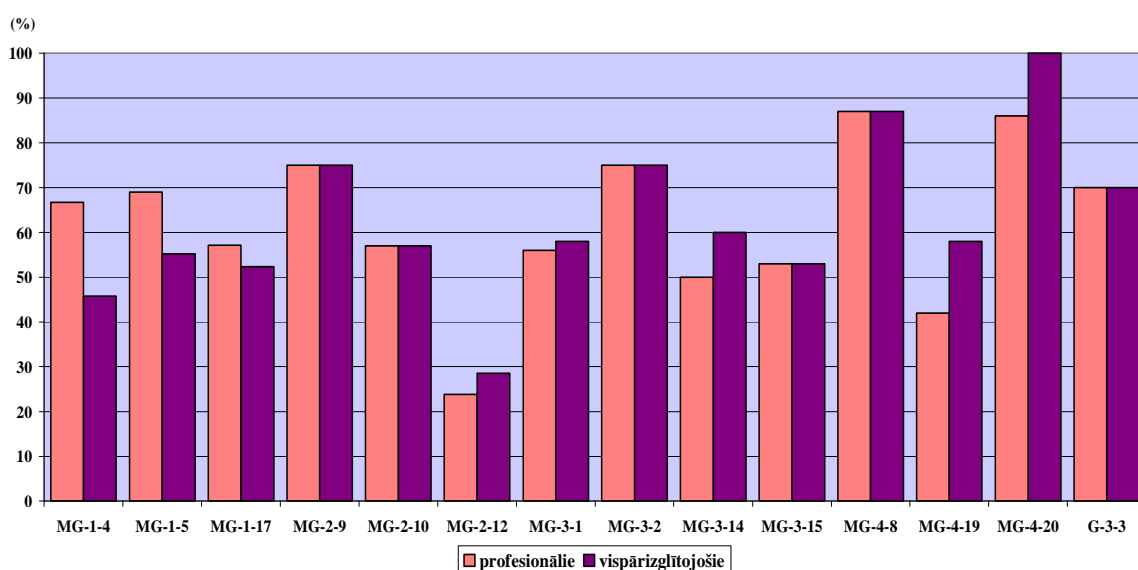
2.4.attēls

Jautājums par pamatzināšanām pēdējo gadu laikā ir saasinājies, jo pedagogu novērojumi un atbilstošu dokumentu analīze (diagnosticējošie darbi 1.kursā, 1.kursa 1.semestra mācību rezultātu analīze, mācību sasniegumu dinamika) liecina par pretējiem datiem 2.4.attēlā. Rezultāti ir graujoši, jo 9.klases atestātu saņēmējie bieži vien netiek galā ar 6.,7.klases mācību

vielu, kas sarežģī izglītības turpināšanu ne tikai vispārizglītojošos mācību priekšmetos, bet arī profesionālajos mācību priekšmetos.

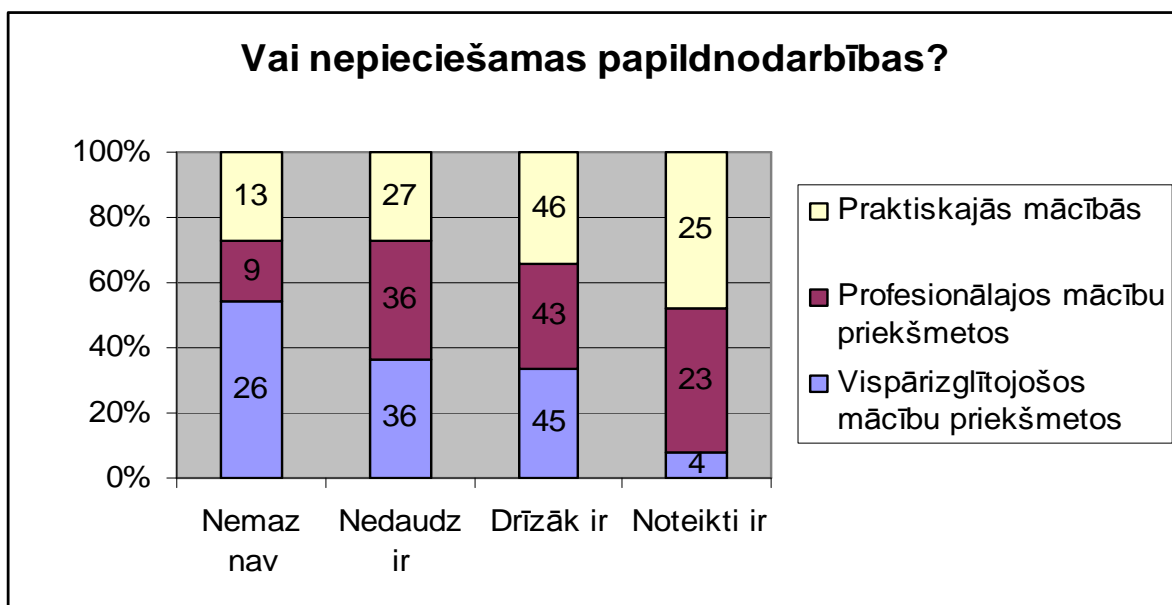
Apskatot 2.5.attēlu, varam redzēt pagājušā mācību gada 1.pusgada mācību rezultātu kopsavilkumu.1.kursa trijās grupās sekmības līmenis vispārizglītojošos priekšmetos ir 50% robežās, un būtībā problēmas sakne jāmeklē jau pamatskolā, tās sniegtās izglītības kvalitātē, kuru pagaidām neiztirzā un neapšaubā, bet profesionālā izglītības iestāde saņem jau „gatavu produktu”. Un ko var iesākt ar skolnieku, kuram nav pamatzināšanu praktiski nevienā mācību priekšmetā.

Audzēkņu sekmības līmenis profesionālajos un vispārizglītojošajos mācību priekšmetos 2008./2009.m.g. 1.pusgadā

2.5.attēls

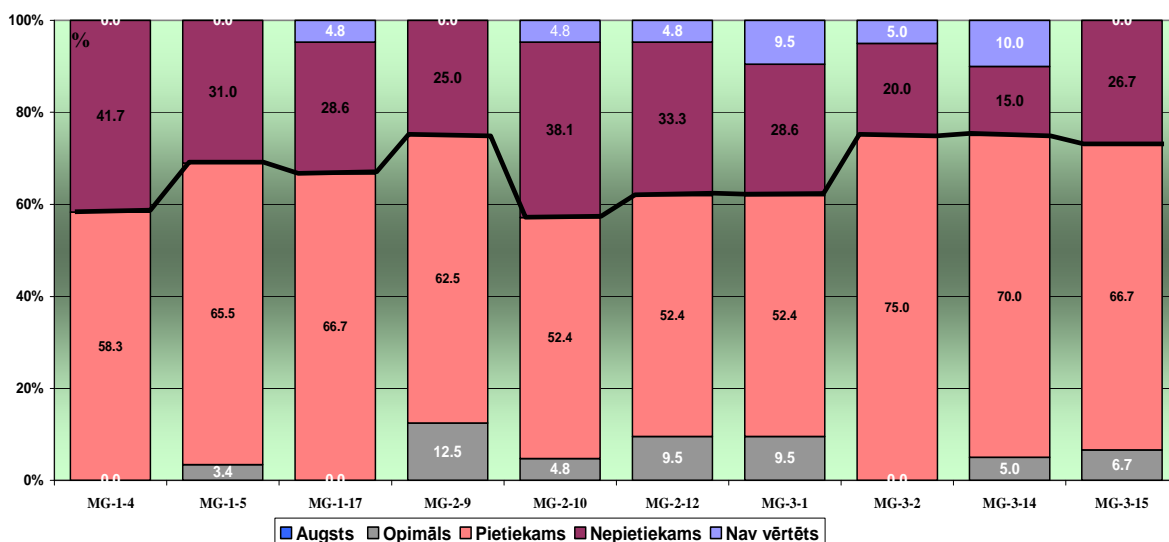
Anketas **4.jautājums** tika veidots saistībā ar 3. jautājumu par pamatzināšanām, kur tikai 32% aptaujāto uzskata, ka pamatzināšanu nav, pārējiem ir viedoklis, ka pamatzināšanas ir iegūtas. 4. jautājuma būtība ir, vai mācoties profesionālajā izglītības iestādē, audzēknim nepieciešamas papildnodarbības (individuālais darbs, konsultācijas) vispārizglītojošos mācību priekšmetos, profesionālajos mācību priekšmetos un praktiskajās mācībās. Iegūtie dati ir pretēji tiem, kas parādās 3. jautājumā, proti, papildnodarbību nepieciešamību atzīst gandrīz visi aptaujātie (2.6.attēls). Tikai 26 audzēkņi atbild, ka papildnodarbības nav nepieciešamas vispārizglītojošos priekšmetos, 9 – profesionālajos mācību priekšmetos un 13 – praktiskās mācībās. Visi pārējie uzskata, ka jāpilnveido prasmes praksē, jāaizpilda zināšanu robi, kas nepārprotami liecina, ka audzēkņi, atbildot uz iepriekšējo jautājumu, ir pārvērtējuši savas pamatzināšanas.

2.6.attēls

Par savu zināšanu pārvērtēšanu uzskatāmi liecina tikai viena vispārīzglītojoša mācību priekšmeta – latviešu valodas un literatūras pagājušā mācību gada 1.pusgada rezultātu analīze (2.7.attēls), kur melnā atzīme tabulā norāda uz pietiekamu vērtējumu/ iegūtām vismaz 4 ballēm. Kopumā līkne svārstās 60% līmenī. Tas tomēr ir signāls runāt par pamatskolas izglītības atbilstību standartam, par pamatskolas pedagogu atbildību šo skolnieku un viņu vecāku priekšā, kā arī pamatskolas atbildību sabiedrības priekšā.

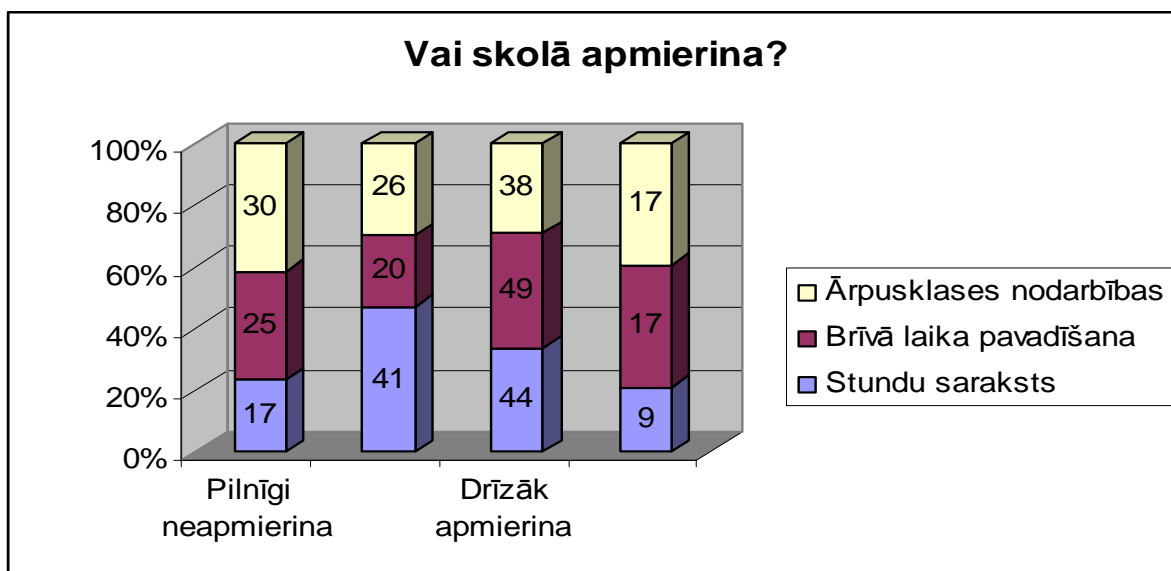
Audzēkņu sekmības līmenis priekšmetā "Latviešu valoda un literatūra" 2008./2009. m. g. 1.pusgadā

2.7.attēls

Anketas **5. jautājumā** vēlējos noskaidrot audzēkņu attieksmi pret ārpusklases nodarbībām, brīvā laika pavadīšanas iespējām un kā tās tiek pielāgotas mācību nodarbību sarakstam. Uzreiz jāsaprot, ka būtiski iebildumi pret stundu sarakstu ir 17 audzēkņiem, kurus tas

neapmierina pilnīgi, 41 audzēkņi – drīzāk neapmierina, bet 44 un 9 audzēkņus tas drīzāk apmierina un pilnīgi apmierina (2.8.attēls). Ļoti līdzīga interpretācija ir gan par brīvā laika pavadīšanu, gan ārpusklases nodarbībām. Tas ļauj izdarīt secinājumu, ka tiek ievērota noslogojuma proporcija starp mācību un ārpusklases darbu, kaut gan, balstoties uz novērojumiem, jāsaka, ka audzēkņi pasīvi apmeklē skolas rīkotos pasākumus.

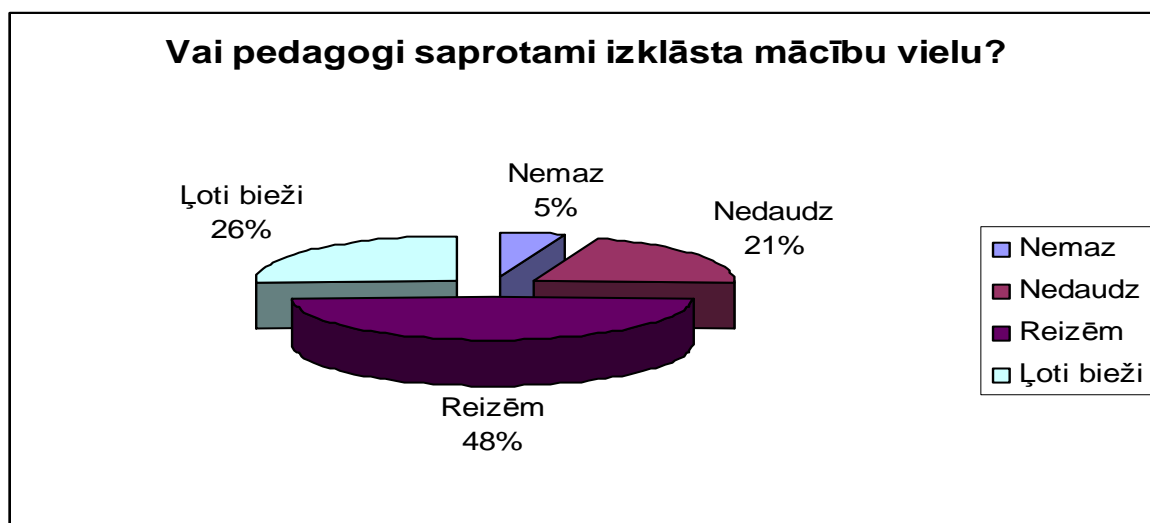
2.8. attēls

Skolā var būt kvalitatīvas izglītības programmas, mācību plāni, materiālā bāze utt., bet, ja nav profesionālu pedagogu, kas orientēti mērķa sasniegšanai, kvalitatīva izglītības procesa nodrošināšanai, tad rezultāts nebūs apmierinošs. Profesionālās izglītības likums (35) izvirza pedagogam vairākus uzdevumus:

1. **Mācīt** – palīdzēt audzēkņiem apgūt zināšanas, izpratni par kopsakarībām un problēmām.
2. **Audzināt** – sekmēt audzēkņu attīstību un pašnoteikšanos.
3. **Novērtēt** – pedagogam labi orientēties audzēkņa sasniegumos, kā arī diagnosticēt viņa attīstību un izaugsmes iespējas.
4. **Konsultēt** – palīdzēt risināt skolas un vides problēmas, pārvarēt grūtības uzvedības jomā.
5. **Ieviest jauninājumus** – pedagogs veic misiju, ir reformu galvenais īstenotājs.

Anketas **6.a jautājumā** vēlējos noskaidrot audzēkņu viedokli par pedagoga darbu stundās, vai pedagogi saprotami izklāsta mācību vielu. Atbildes rada zināmu satraukumu, jo tikai 26% aptaujāto apgalvo (2.9.attēls), ka pedagogi ļoti bieži, 48% - reizēm spēj saprotami paskaidrot jauno vielu. Iespējams, ka problēmas rada gan objektīvi, gan subjektīvi faktori, proti, audzēkņu pamatzināšanu trūkums, ierobežots mācību stundu skaits izglītības programmā, kā arī vienveidīgas un novecojušas mācīšanas metodes, kas pārsvarā balstās uz zināšanu

reproducēšanu, neradot iespēju attīstīt radošo domāšanu un problēmu risināšanu. Profesionālajās izglītības iestādēs izveidojusies sarežģīta situācija attiecībā uz pedagoģisko personālu, jo jaunu pedagogu ir ļoti maz un gados vecāki pedagogi ar grūtībām pielāgojas jauniem apstākļiem, kur reizēm pamatoti pedagoga darbs netiek novērtēts.

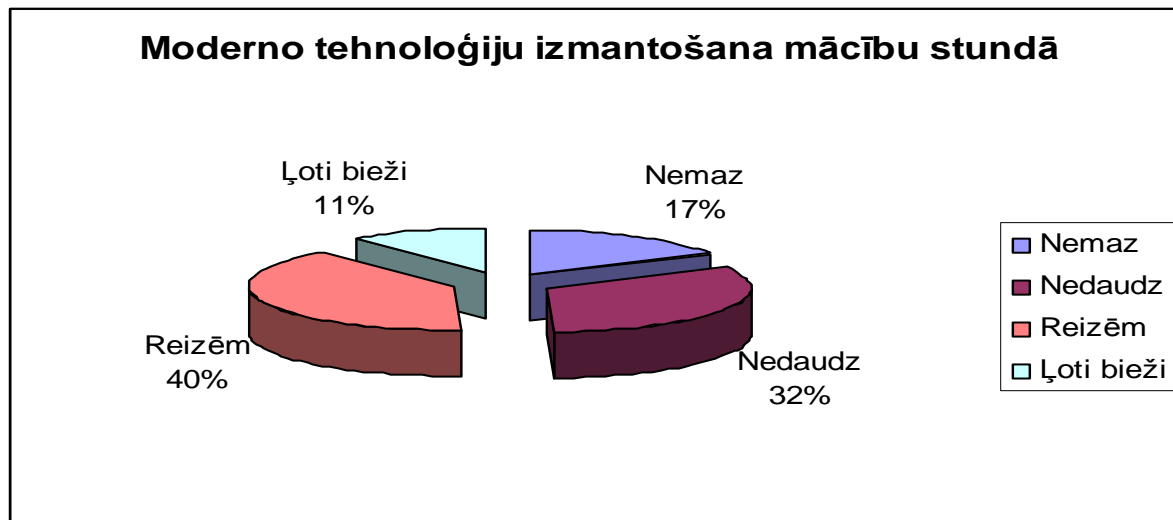

2.9.attēls

Ja pedagogam ir prasmes, zināšanas un pieredze un pedagogs izstrādā progresīvas, radošas mācību metodes un paņēmienus, izmantojot modernās IKT tehnoloģijas, īsteno novitātes profesionālajā darbībā, tad audzēkņiem rodas interese par mācībām, mācību stundas nešķiet garlaicīgas. Anketas **6.d jautājumā** vēlējos noskaidrot, cik daudzi pedagogi savās mācību stundās izmanto IKT, jo izglītības iestādē ir pieejami gan portatīvie datori, gan projektori, video u.c. tehnoloģijas, tika piedāvāta iespēja visiem pedagogiem apmeklēt tālākizglītības kursus par jauno un interaktīvo tehnoloģiju izmantošanu mācību procesā. Izglītības iestādē ir prasība noformēt visu dokumentāciju, metodiskos un izdales materiālus gatavot datorsalikumā. Lai arī šādas prasības pastāv, tomēr audzēkņu atbildēs redzam, ka modernās tehnoloģijas mācību stundās bieži izmanto 11% pedagogu, reizēm – 40 %, nedaudz – 32 %, bet neizmanto nemaz 17 % pedagogu (2.10.attēls), kas liecina, ka skolotājiem trūkst zināšanu par ITK un viņi tās neprot izmantot, iespējams, ka mācību kabineti nav atbilstoši aprīkoti. Tas varētu būt signāls skolas administrācijai veikt atbilstošus pasākumus, lai sekmētu pedagogus strādāt, izmantojot biežāk IKT, jo tā ir iespēja pedagogam ērti veidot un papildināt mācību materiālus, pārbaudes darbus, uzdot audzēkņiem mājasdarbus, kontroldarbus, eksāmenus, iegūt to automatizētus vērtējums, kā arī piedāvā daudzas citas iespējas, kas palīdz mācību procesu veidot pārskatāmāku, atvieglo darbu skolas vadībai un iesaista mācību procesā līdzvērtīgi visas puses.

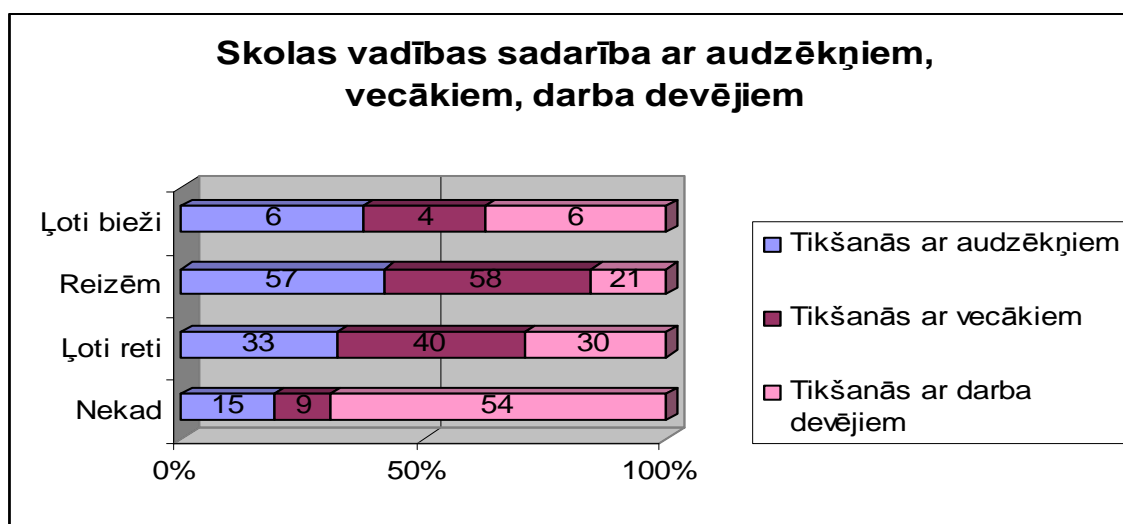
Anketas 6.e jautājumā bija jāatbild, vai skolotāji konsultē audzēkņus, ja rodas neskaidrības, grūtības mācību procesā, vai skolotāji palīdz uzlabot sekmes. No visiem

aptaujātajiem (2.pielikums, 2.tabula) 78 % uzskata, ka pedagogi reizēm un ļoti bieži konsultē audzēkņus un tikai 5% audzēkņu domā, ka tas nenotiek nemaz.

2.10.attēls

Profesionālās izglītības kvalitāti var nozīmīgi uzlabot vecāku, sociālo partneru aktīva līdzdalība un atbildība izglītības procesā. Sociālais dialogs ir sadarbības veids, tā mērķis saskaņot dažādu grupu intereses, uzlabot esošos rezultātus, nodrošināt un veicināt izglītības iestādes kvalitātes procesus. Lai nodrošinātu izglītības iestādes tālāku attīstību un uzlabotu atbilstību darba tirgus prasībām, īpaši nepieciešama sadarbība starp darba devējiem, darba ņēmējiem un izglītotājiem (70). Protams, sociāliem partneriem nav noteikti pienākumi un atbildība, to līdzdalība izglītības procesos, tomēr pieredze rāda, ka skolas administrācijai, aicinot uz sadarbību darba devējus, izdodas panākt vēlamu rezultātu. Tādejādi, anketas **7.jautājumā** vēlējos noskaidrot, vai izglītības iestādes vadība ir ieinteresēta šādā sadarbībā un vai tiek organizētas tikšanās ar audzēkņiem, vecākiem un darba devējiem. Apskatot iegūtos datus (2.11.attēls), jāatzīst, ka nekad ar darba devējiem nav tikušies 54 aptaujāto un ļoti reti - 30 aptaujāto. Par laimi, šos datus pamatā gūstam no 1.un 2.kursa audzēkņiem (2.pielikums, 2.tabula), kur situāciju iespējams uzlabot. Runājot par skolas un vecāku sadarbību, nākas secināt, pamatojoties uz pedagogiskiem novērojumiem un audzēkņu atbildēm, ka tā ir nepilnīga, jo nekad skolā nav bijuši 9, ļoti reti - 40, reizēm - 58 un tikai 4 - ļoti bieži. Nav efektīva modeļa, kā veidot šādu sadarbību, tomēr arvien biežāk saskaramies ar vecāku nevēlēšanos, pasivitāti un pat vienaldzību savu bērnu izglītošanā un audzināšanā.

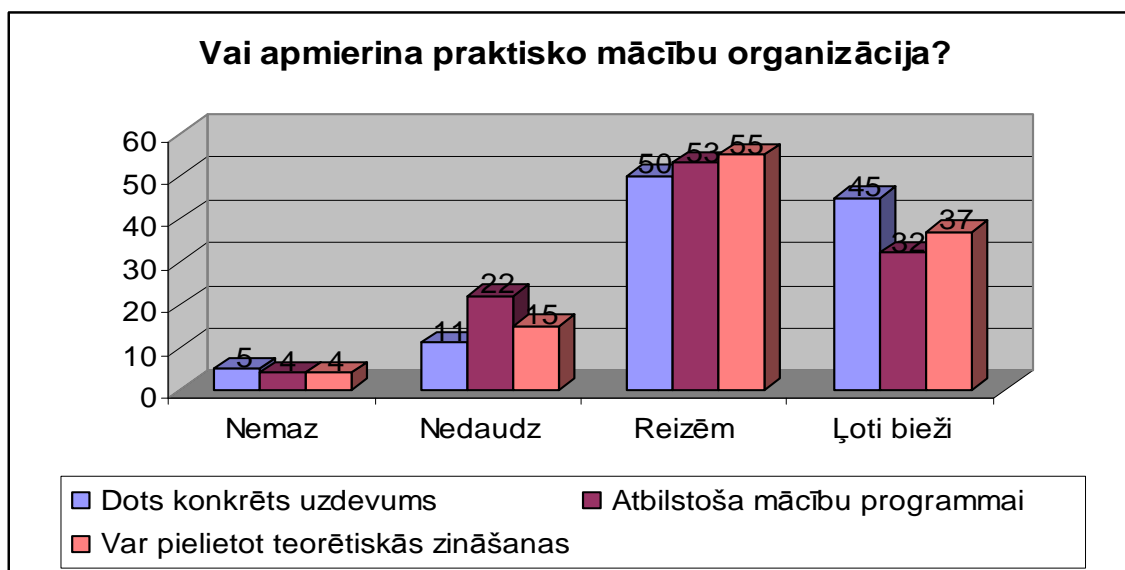
2.11.attēls

Profesionālās izglītības sistēmas skolās audzēkņi iegūst ne tikai teorētiskās zināšanas, bet arī praktiskās iemaņas. Profesionālajai izglītībai jānodrošina audzēkņu profesionālo rīcībspēju, atbilstību darba tirgus prasībām, tādēļ ļoti svarīgi, vai audzēknis pratīs pielietot iegūtās zināšanas. Strādājot profesionālajā izglītības iestādē, var dzirdēt pedagogu atziņas par to, ka pastāv plaisa starp teoriju un praksi, veidojas pretrunas starp grāmatā mācīto un reālo dzīvi. Skolas vadība vienmēr ir uzsvērusi nepieciešamību katru mācību gadu aktualizēt mācību programmas gan speciālajos, gan vispārizglītojošos mācību priekšmetos, gan praktiskajās mācībās. **8.jautājumā** audzēkņi atbildēja uz jautājumu, vai speciālie mācību priekšmeti un praktiskās mācības ir saistītas. Diemžēl arī audzēkņu atbildes daļēji apliecina radušos plaisu starp teoriju un praksi (2.pielikums, 2.tabula), jo tikai 25 aptaujātie atzīst, ka pastāv cieša saistība, reizēm – atbild 48 aptaujāto, bet 25 un attiecīgi 2, ka ļoti reti un nekad.

Anketas **9.jautājumā** vēlējos uzzināt audzēkņu viedokli par praktisko mācību vērtējumu, par to organizāciju, proti, vai praktiskās mācībās tiek dots konkrēts uzdevums, vai praktiskās mācības notiek atbilstoši mācību programmai, vai praktiskās mācībās var pielietot iegūtās teorētiskās zināšanas. Apkopojot atbildes uz šo jautājumu (2.12. attēls), var secināt, ka prakse sagādā audzēkņiem apmierinājumu, jo atbilde nemaz un nedaudz ir būtiski mazākā skaitā, konkrēti, ka praksē dot konkrētu uzdevumu, ar atbildi reizēm un ļoti bieži apstiprina 95 audzēkņi, ka praktiskās mācības atbilst mācību programmai apstiprina 85 audzēkņi un par teorētisko zināšanu izmantošanu praksē apstiprinoši atbild 92 audzēkņi.

Apkopojot praktisko mācību skolotāju atskaites par pēdējos divos mācību gados izgatavotajiem izstrādājumiem praktiskajās mācībās, var konstatēt, ka uzdevumi tiek veikti atbilstoši mācību programmai, tikai samazinātā finansējuma dēļ tiek ekonomēti materiāli, jo vienu izstrādājumu izgatavo divi audzēkņi, tas savukārt varētu atsaukties uz mācību kvalitāti,

jo pedagogs precīzi nevar izsekot abu audzēkņu darba posmiem. Pastāv iespēja, ka kādu uzdevumu viens no audzēkņiem neveic.

2.12.attēls

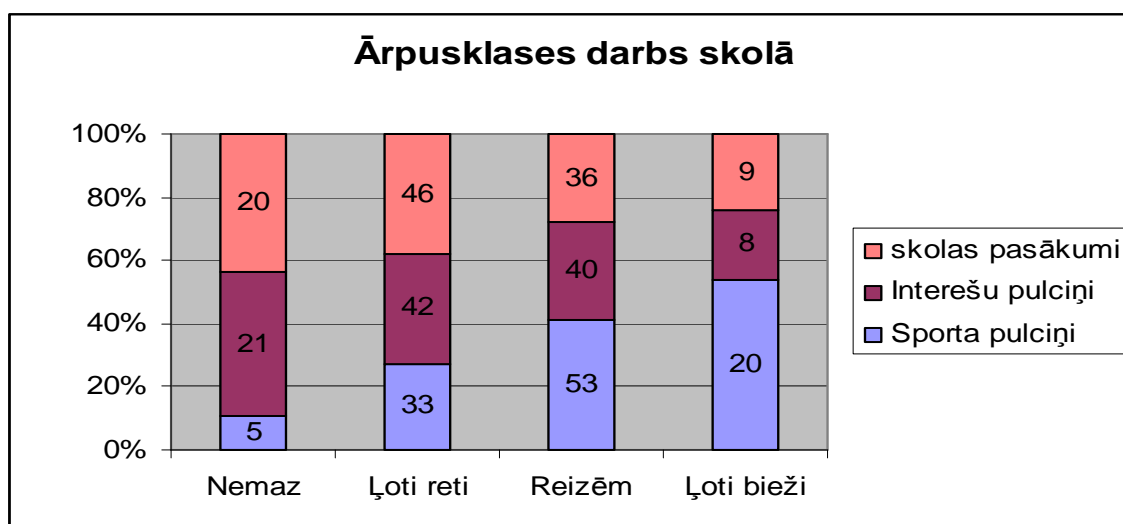
Sakārtota fiziskā vide ir būtiska, lai izglītības iestādē veidotos labvēlīga gaisotne mācību procesam, lai ērti justos gan audzēknis, gan pedagogs. Skolai jānodrošina mācību telpas un kabinetus ar atbilstošu aprīkojumu, darbnīcas, mūsdienīgu bibliotēku, pieejamus mācību materiālus, lai audzēkņi varētu vispusīgi attīstīt savu personību.

Anketas **10.jautājumā** centos noskaidrot audzēkņu vērtējumu par skolas mācību telpām, bibliotēku, datoru kabinetu un mācību materiāliem. Pozitīvi, ka darba vide jeb mācību telpas drīzāk apmierina un pilnībā apmierina 87% aptaujāto (2.pielikums, 2.tabula), ko diemžēl nevar teikt par bibliotēku. Bibliotēka apmierina tikai 56% audzēkņu un tas ir saprotami, jo tās materiālu klāsts nav tik plašs, un tajā nav interneta pieslēguma. Tā kā izglītības iestādē ir divas nodaļas, katrā no tām ir bibliotēka, taču tikai centrālā ir pieejams internets. Šis jautājums būtu jāņem vērā skolas administrācijai un jārisina audzēkņu interesēs. Interesants atbilžu sadalījums ir jautājumā par skolas datoru kabinetu. 20% audzēkņu tas neapmierina, 20% - drīzāk neapmierina, 35% - drīzāk apmierina un 25% - pilnībā apmierina. Procentu sadalījums ir līdzīgs visās atbildēs, tātad jāsaprot, ka katram ir sava izpratne par to, cik labam datoram jābūt izglītības iestādē. Iepriecina fakts, ka pieejamie mācību materiāli drīzāk apmierina un pilnībā apmierina 77% audzēkņu.

Jāpiebilst, ka izglītības iestādē turpinās nepārtraukts process fiziskās vides uzlabošanai, jauna aprīkojuma iegādē, kas gan neliecina un nenozīmē, ka audzēkņi vairāk sāk lasīt vai uzcītīgāk mācīties.

Mūsdienu jaunietim jau skolas solā tiek dota iespēja vērot un salīdzināt, analizēt, citā vidē gūt nenovērtējamu pieredzi, kura lieti noder turpmākajā dzīvē. Audzēkņi apgūst prasmi ar

citu skatījumu izvērtēt procesus savā skolā. Daudzveidīgas iespējas pilnveidoties, radoši izpausties sniedz interešu izglītība. Veidojot interešu izglītības piedāvājumu, ir vērts skolas administrācijai padomāt, lai katrs atrastu sev atbilstošu nodarbi, kas kalpotu kā izglītības iestādes tradīciju kopšana un skolas vizītkarte. Tādēļ **11. jautājumā** audzēkņi vērtēja, cik bieži un vai tiek organizēti skolas pasākumi, tematiskās lekcijas, interešu pulciņi, sporta sekcijas. Analizējot audzēkņu atbildes uz šo jautājumu, varam redzēt (2.13.attēls), ka sporta pulciņi tiek vērtēti vislabāk, jo 73 audzēkņi atzīst, ka bieži un ļoti bieži tiek rīkotas dažādas sporta aktivitātes. Nedaudz sliktāk tiek vērtēti interešu pulciņi, kur pozitīvi vērtējumi ir 48 audzēkņiem, savukārt skolas organizētos pasākumus atzinīgi vērtē 45 audzēkņi. No savas pedagoģiskās prakses un vērojumiem skolā varu secināt, ka katru gadu samazinās to audzēkņu skaits, kuri darbotos teātra pulciņā, korī, ansamblī, moderno deju pulciņā, jo interešu izglītībā tikai šobrīd ir krasi samazināts finansējums, bet apmeklējums pasliktinājās katru gadu. Tas liecina, ka audzēkņi nevēlas radoši izpausties, vairāk laika pavada pie datora vai vispār neko nedarot. Ne tik krasi, bet tomēr ir samazinājies arī audzēkņu skaits, kuri apmeklē sporta pulciņus. Šīs atbildes atspoguļo attieksmi pret sportu valstī kopumā, jo palielinās no sporta nodarbībām atbrīvoto audzēkņu skaits, parādās tendence vispār neapmeklēt sporta nodarbības. Līdzīga situācija ir ar skolas pasākumu apmeklēšanu, jo daudziem vienkārši nav intereses ne pašiem radoši izpausties, ne arī palikt uz pasākumu un paskatīties uz kursa biedriem.

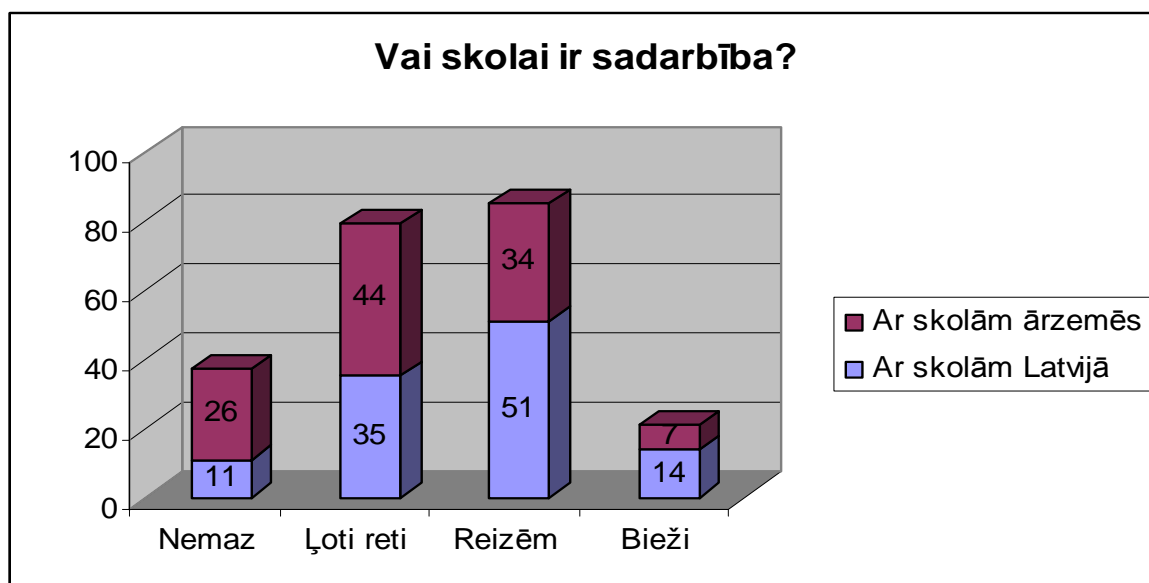
2.13.attēls

Profesionālo izglītības iestāžu sadarbība ar citām mācību iestādēm Latvijā un ārzemēs palīdz:

1. Iepazīties ar citu skolu, valstu pieredzi, to izmantot savu problēmu risināšanā;
2. Pedagoģi var iepazīties ar jauniem mācību un metodiskajiem materiāliem, apmainīties ar pedagoģisko pieredzi;

3. Audzēkņiem ir iespēja apmeklēt teorētiskās un praktiskās nodarbības citās skolās;
4. Iepazīties ar citas valsts kultūru, par tālākās izglītības iespējām;
5. Pedagogiem un audzēkņiem ir iespēja piedalīties apmaiņas programmās.

Anketas **12. jautājumā** audzēkņi atbildēja, vai skola, kurā mācās audzēkņi, sadarbojas ar citām skolām Latvijā un ārzemēs (2.14.attēls). 46 aptaujātie uzskata, ka ar Latvijas skolām viņu izglītības iestāde nesadarbojas vai arī tas notiek ļoti reti. 65 aptaujātie apstiprina, ka sadarbība notiek reizēm un ļoti bieži. Savukārt situācija ir problemātiskāka sadarbībā ar ārzemju skolām, jo apstiprinošu atbildi sniedz tikai 41 aptaujātais. Es negribētu piekrist, ka skola nesadarbojas ar profesionālām izglītības iestādēm ārzemēs, jo sadarbība pastāv. Pārsvarā saraksti veic un pieredzes braucienos dodas pedagogu delegācijas. Tas nozīmē, ka ir komunikācijas problēmas, jo acīmredzot audzēkņi nav informēti par šiem procesiem. Ir svarīgi braukt kopā ar audzēkņiem, lai viņi paši redzētu un salīdzinātu. Vēl svarīga problēma – svešvalodu zināšanas, tikai tie audzēkņi var iesaistīties apmaiņas programmā, uzņemt viesus no ārzemēm, kuri pārzina labi svešvalodu.

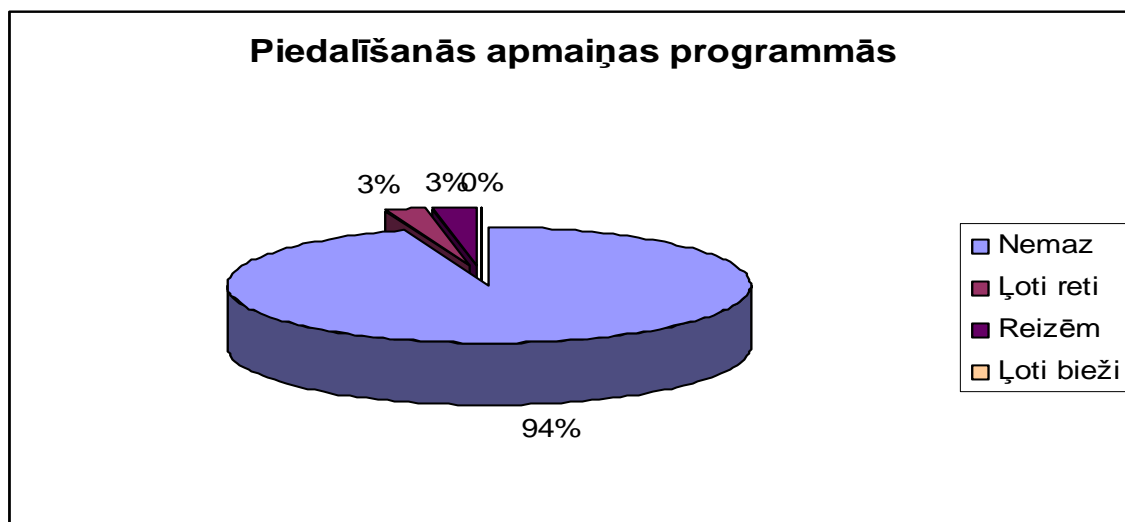

2.14.attēls

Mūsdienu jauniešiem ir plašas iespējas piedalīties dažādos starptautiskos projektos gan profesionālajā izglītības iestādē, gan ārpus tās. Izglītības iestāde bija un ir iesaistījusies vairākos starptautiskos projektos. Tie ir saistīti ne tikai ar apmaiņas programmu realizāciju, bet sadarbības un projekta rezultātā ar vienu vācu izdevniecību skola jau vairāk nekā 10 gadus bez maksas saņem atbilstošas nozares profesionālo literatūru, izdales materiālus CD, ko var izmantot mācību procesā, ja vien arī pedagogi zina vācu valodu. Mūsu skolas audzēkņi ir bijuši kvalifikācijas praksē ārzemēs, kā mūsu skola ir nodrošinājusi praksi ārzemju audzēkņiem. Tādēļ **13.jautājumā** vēlējos noskaidrot, cik daudzi no aptaujātajiem ir bijuši iesaistīti apmaiņas programmās. Atbildes neizraisa pārsteigumu, jo (2.15.attēls) 94% audzēkņu nav iesaistījušies

apmaiņas programmās, tikai 3% atbild, ka to darījuši ļoti reti, 3% - reti un 0% - ļoti bieži. Tas liecina, ka būtībā sadarbība eksistē pedagogu un administrācijas līmenī, kaut gan problēma bieži saistīta ar finansējumu, kas netiek nodrošināts pilnā apjomā un kurš jāsedz pašiem, ar projekta dažādiem ierobežojumiem un konkrētu iesaistīto audzēkņu skaitu utt..

Ir vērts turpināt darbu pie projektu izstrādes un realizācijas skolā, jo tie paver plašas iespējas, taču šī brīža ekonomiskā situācija nav labvēlīga šim darbam, jo pēdējie divi projekti ir apstājušies pusceļā.

2.15.attēls

Profesionālā izglītības iestādē būtiska uzmanība veltīta tiem aspektiem, kuros ir vērojama negatīva dinamika. Viens no šiem jautājumiem ir audzēkņu atskaitīšana, ko veido gan tie audzēkņi, kuri paši aiziet no skolas, aizbrauc uz ārzemēm, maina izglītības iestādi, gan tie, kuri nespēj mācīties, pārkāpj skolas iekšējās kārtības noteikumus un tiek atskaitīti no mācību iestādes. Lai arī šajā mācību gadā situācija ar atskaitītajiem audzēkņiem ir nedaudz uzlabojusies, problēma vēl aizvien pastāv. Kā šo situāciju vērtē audzēkņi, noskaidroju **14. jautājumā**. Audzēkņiem bija jāatbild, vai no skolas var atskaitīt par sliktiem mācību rezultātiem un par skolas iekšējās kārtības noteikumu pārkāpumiem. Ja pieņemam, ka atbildes ir noraidošas, tad audzēkņi ar šo problēmu savā grupā nav saskārušies, kaut gan skolas statistika liecina, ka apmēram 1/3 1.kursā uzņemto nepabeidz 4.kursu. Aptaujāto atbildes skaidri norāda (2.16.attēls), ka 64 audzēkņi uzskata, ka par sliktiem mācību rezultātiem var atskaitīt no skolas, bet par skolas iekšējās kārtības noteikumu pārkāpumiem – apstiprinoši atbild 71 audzēknis.

2008./2009. mācību gadā no skolas tika atskaitīts 101 audzēknis, kas sastāda 12.9% no visu audzēkņu skaita. Iepriecina tas, ka no skolas atskaitīto audzēkņu skaitam ir tendence samazināties:

Mācību gads	Atskaitīšanas %
2005./2006.	18.6%
2006./2007.	15.2%
2007./2008.	16.4%
2008./2009.	12.9%

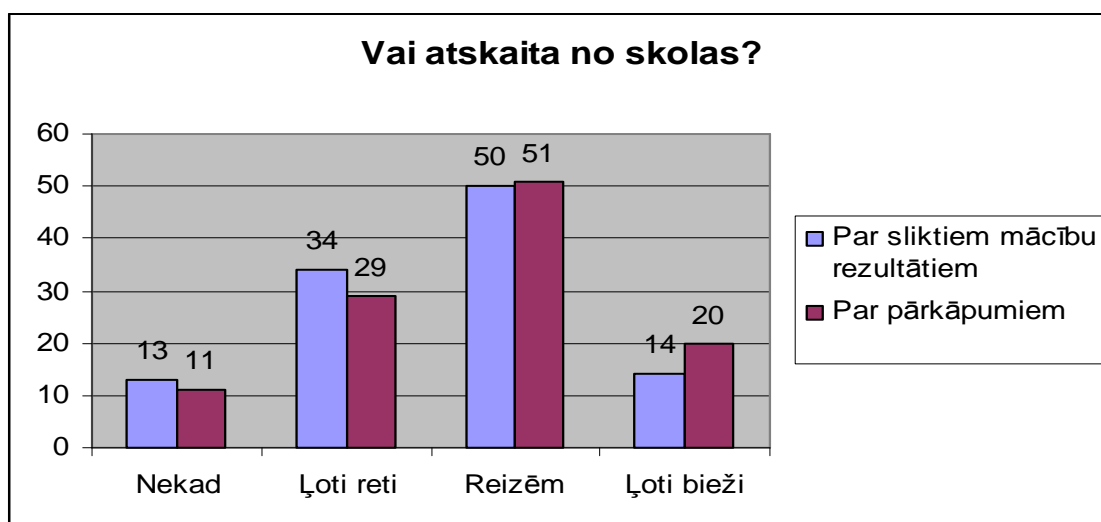
Galvenie atskaitīšanas iemesli ir nepietiekams un nesaņemts vērtējums vairākos mācību priekšmetos, kas noved pie problemātiskas mācību turpināšanas un veicina patvaļīgu mācību pārtraukšanu. Veicot padziļinātu izpēti, tika secināts, ka audzēkņi pārtrauc mācības, jo:

1. audzēkņi sāk strādāt nekvalificētu darbu un to ir grūti apvienot ar mācībām;
2. neattaisnoti stundu kavējumi, dažādu iemeslu dēļ;
3. daudzi audzēkņi dzīvo maznodrošinātās, nepilnās vai šķirtās ģimenēs, vecāki neatrod laiku un iespējas interesēties par saviem bērniem, atbalsta nevis mācību turpināšanu, bet gaida no saviem bērniem materiālu ieguldījumu ģimenes budžetā;
4. nepareiza profesijas izvēle, skolu maiņa;
5. veselības problēmas.

Vislielākā audzēkņu atskaitīšana jau vairākus gadus ir no I kursa – 15.5%, bet arī šim ciparam ir tendence samazināties un varam izdarīt secinājumu, ka jaunie cilvēki nopietnāk attiecas pret profesijas izvēli un apgūšanu.

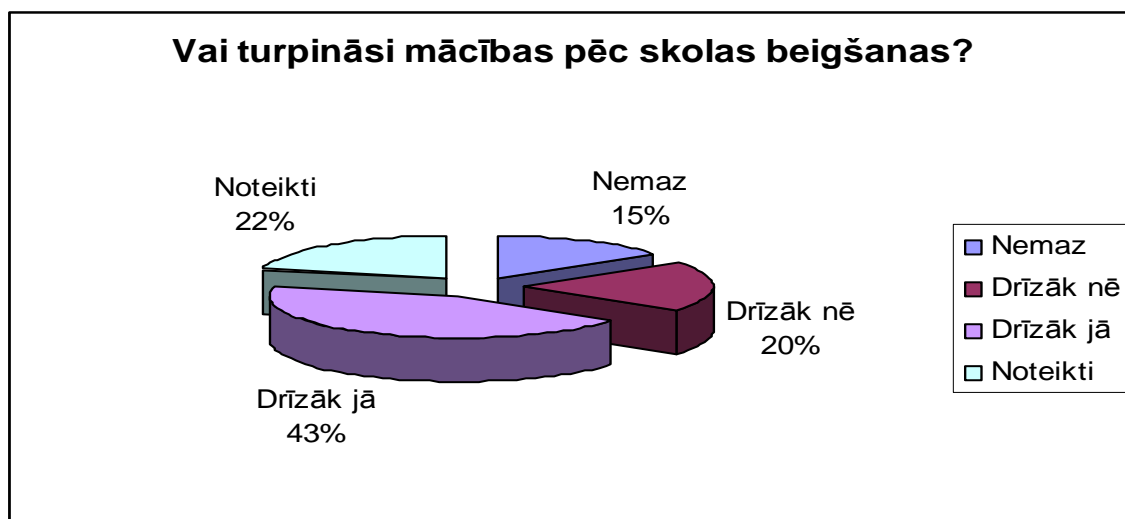
Ir tendence I kursā uzsākt mācības jauniešiem, kuriem ir jau 17, 18, 19 gadi, jo tikai šinī vecumā ir iegūta pamatizglītība. Tas, ka skolā vēl ir jāmācās 4 gadi, rada šiem jauniešiem gan materiālas, gan sociālas problēmas, jo valsts atbalsts, lai tikai mācītos un nestrādātu, ir nepietiekams.

Šis jautājums tomēr jāskata plašākā kontekstā, jo visā valstī kopumā profesionālajā izglītībā pastāv liels procents atskaitīto audzēkņu (69). Tas nozīmē, ka situācija neuzlabojas, arī maksājot Eiropas Sociālā fonda mērķstipendijas, kuras vecākajosursos var sasniegt pat 50 latus.

2.16.attēls

Nākamais **15.jautājums** bija par tālākizglītību – vai audzēkņiem pēc profesionālās izglītības beigšanas ir vēlšanās turpināt mācības. Atbildes anketās norāda uz to (2.17.attēls), ka 35% aptaujāto nedomā studēt un pēc skolas beigšanas domā uzsākt darba gaitas, taču 65% audzēkņu atbild, ka drīzāk jā vai noteikti turpinās izglītoties tālāk. Visvairāk pozitīvi atbildējušo uz šo jautājumu ir no 3.un 4.kursa (2.tabula, 2.pielikums) . Tas liecina, ka pēdējo kursu audzēkņi jūtas sagatavoti studijām augstākajā mācību iestādē.

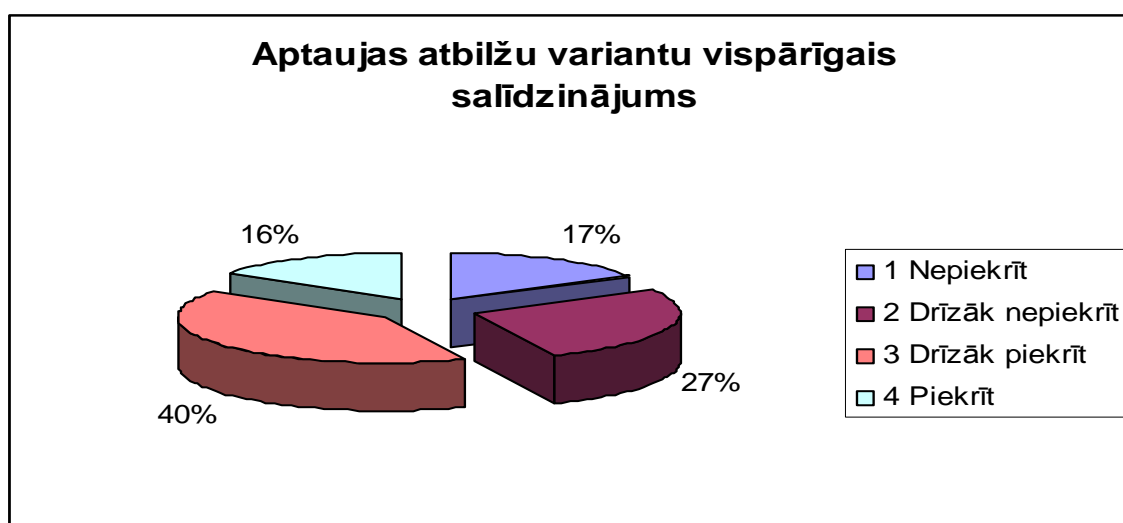
2.17.attēls

Izglītības jomā strādājošo galvenās rūpes ir nodrošināt jaunai paaudzei zināšanu, kompetenču apguvi tādā pakāpē, lai viņai būtu visi priekšnoteikumi gan turpināt izglītību, gan strādāt radoši, nodrošinot savu labklājību.

2.2. Diskusija par iegūtajiem rezultātiem

Apkopojot aptaujas 4440 rezultātus, varu secināt, ka audzēkņi visbiežāk izvēlējušies atbilžu 3. variantu – 40% un 2. variantu – 27%, bet 1. variantu – 17% un 4. variantu – 16%. Atbilžu variantu salīdzinājums attēlots 3.1. attēlā. Attēlā redzams, ka apstiprinošu atbilžu ir vairāk kā noliedzošu, bet šī tendence nav ļoti izteikta. Šis attēls parāda tikai vispārīgo tendenci.

Audzēkņi izvēlējušies dažādus atbilžu variantus, kas norāda uz viedokļu un vajadzību dažādību. Kvalitātes jēdziens ir ļoti plašs un kvalitātes vadība ir nepārtraukts process, arī vajadzību apmierināšanu katrs izprot savādāk.

3.1.attēls

Iegūto aptaujas rezultātu raksturojošie faktori:

1. Aptaujas datu teorētiskais pamatojums;
2. Aptaujā piedalījās salīdzinoši liels audzēkņu skaits (120 audzēkņi no 270 audzēkņiem šajā skolā, derīgas anketas – 111);
3. Aptauja bija anonīma;
4. Aptaujas jautājumi audzēkņus ieinteresēja;
5. Audzēkņu viedokļu dažādība;
6. Skolas administrācijas un pedagogu pozitīvā attieksme un ieinteresētība aptaujas organizēšanas laikā;
7. Administrācijas vēlēšanās iegūtos aptaujas datus analizēt skolas pedagoģiskās padomes sēdē un rezultātus izmantot darbības uzlabošanā.

Diagrammās atspoguļotas svarīgāko jautājumu galvenās tendences grafiski. Apkopotie anketas dati diagrammās doti procentos un skaitļos.

Praktiski pētnieciskajā daļā izvirzītā **hipotēze apstiprinās daļēji**, jo skolas kvalitātes vadības sistēma ir process, to ietekmē ļoti liels daudzums dažādu faktoru, tādēļ darba plānošana, organizācija, analīze un kontrole, ko vērtēja klienti – audzēkņi, ir tikai viens posms uz sistēmas pilnīgošanu.

Protams, pilnībā matemātiski nevar izmērīt ne kvalitāti, ne apmierinātību ar procesiem, bet ir iespējams saskatīt tos kritērijus, par kuriem audzēkņu domas dalās vai atbildes ir noliedzošas. Tas dod iespēju skolas administrācijai, pedagogiem un audzēkņiem organizēt diskusijas, apmainīties ar viedokļiem un risināt radušās problēmas. Audzēkņu iesaistīšana šajā procesā tikai palielina audzēkņu pozitīvo attieksmi pret skolu un tās pedagogiem.

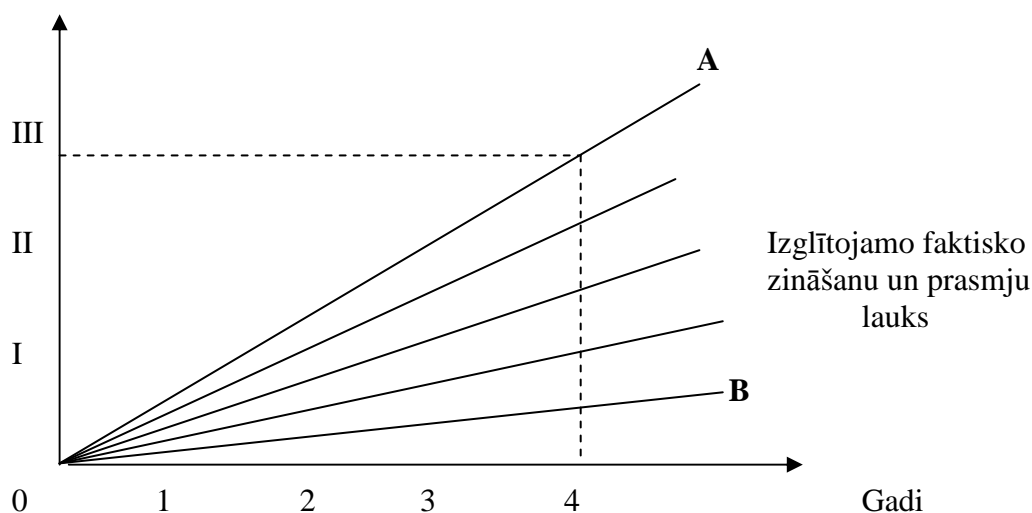
Praktiski pētnieciskajā daļā izdevās iegūt apstiprinājumu teorētiskajām atziņām. Profesionālās vidusskolas audzēkņi atzina, ka bija labi informēti par apgūstamo profesiju, audzēkņi rūpīgi izvēlas profesionālo izglītības iestādi, bet par programmas satura izpratni, specialitātes perspektīvām nākotnē un tālākizglītības iespējām audzēkņu domas atšķiras. Audzēkņi tomēr vairāk orientēti uz tagadni, šī brīža situāciju, tādēļ nosauktie kritēriji viņiem nešķiet svarīgi.

Būtisks jautājums, manuprāt, ir par moduļtipa izglītības programmu īstenošanu profesionālajā izglītības iestādē. Šobrīd darba tirgū nepieciešami galvenokārt II kvalifikācijas līmeņa speciālisti, savukārt profesionālās izglītības sistēmā ir izteikta tendence tiekties pēc III kvalifikācijas līmeņa speciālistu sagatavošanas, kas dod vidējo izglītību (iepriekš sagatavotā II līmeņa vietā). Tas pagarina apmācības laiku līdz 4 gadiem un palielina audzēkņu atbirumu, kas sasniedz pat 30 % - 40 % no mācības uzsākušajiem. Visi šie izglītojamie aiziet no izglītības iestādēm, nesaņemot nekādu apliecinājumu par profesionālo sagatavotību.

Uzskatu, ka viss iepriekš minētais liecina par radikālu izmaiņu nepieciešamību profesionālās izglītības sistēmā, padarot to daudz mobilāku un vairāk piemērotu pašreizējām un tuvākā nākotnē paredzamām darba tirgus prasībām. Uz šādu nepieciešamību vairākkārt norādījušas arī darba devēju asociācijas, īpaši uzsverot, ka viņus īpaši interesē izglītības programmas palīgstrādnieku sagatavošanas, kuru mācību ilgums būtu 0,5 – 1,5 gadi, t. sk. jau strādājošo darbinieku profesionālai pilnveidei, tālākizglītībai un tālmācībai. Šo programmu realizācija profesionālās izglītības iestādēs vislabāk veicama uz esošo profesionālo izglītības pamatprogrammu bāzes, veidojot tās pēc profesionālo priekšmetu un prasmju moduļu principa.

Moduļu būtība (mērķis) ir izglītības kvalitātes līmeņa paaugstināšana un izglītojamo zināšanu un prasmju vērtēšana katrā izglītības procesa stadijā, jo objektīvi pastāv sakarība starp izglītības ilgumu un atšķirīgu izglītojamo zināšanu un prasmju līmeni, ko var izteikt ar sekojošu grafiku (3.2.attēls):

Prasmju un zināšanu līmeņi

OA – programmās paredzētais zināšanu un prasmju līmenis;

OB – zemākais faktisko zināšanu un prasmju līmenis.

3.2.attēls

Sadalot katras profesijas apguves profesionālo teorētisko priekšmetu un praktiskās apmācības programmu atsevišķos izglītības moduļos, tas kļūst par patstāvīgu izglītības programmas sastāvdaļu un veidojas no profesionālo zināšanu kompleksa un atbilstošu prasmju līmeņa. Atsevišķi moduļi var būt patstāvīgas tālākizglītības un tālmācības programmas ar attiecīgiem ieejas nosacījumiem. Prasības moduļa apguvei ir pakārtotas attiecīgās profesijas standarta prasībām.

Izglītojamajiem mācību pārtraukšanas gadījumā, ja viņi ir saņēmuši apliecinājumus par attiecīgā moduļa apguvi, ir iespēja turpināt mācības vēlāk vai kārtot attiecīgam zināšanu un prasmju līmenim atbilstošu kvalifikācijas prasmī, iegūstot izglītības dokumentu.

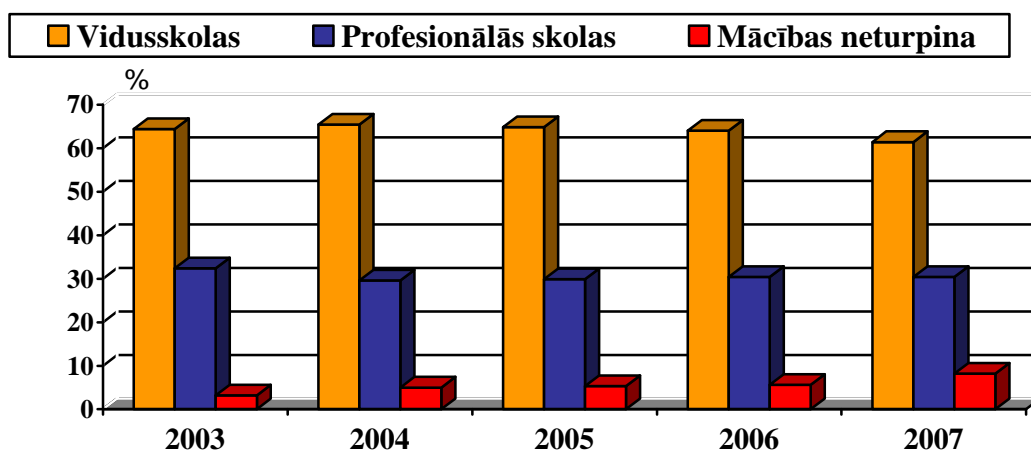
Tā kā skolā pirms diviem gadiem tika realizēts ESF finansēts projekts par moduļtipa programmu izveidi, projekta ietvaros moduļi tika izveidoti un aprobācija notika uz mūsu profesionālās izglītības iestādes bāzes, līdz ar to visu vecāko kursu audzēkņi bija iepazinušies ar piedāvātajām iespējām un, atbildot uz anketas jautājumiem, pozitīvi tos vērtēja, izņemot pirmā kursa audzēkņus, kuri nespēja izprast to būtību.

IZM izstrādātajā koncepcijā „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (37), ko apstiprināja MK 2009. gada 15. septembrī atrodama arī informācija, ka: „Lai nodrošinātu elastīgāku profesionālās izglītības piedāvājumu Profesionālās izglītības likumprojektā tiks noteikta kredītpunktu sistēma kopējai mācību vienību (zināšanu, prasmju un kompetenču) novērtēšanai un uzkrāšanai, kā arī profesionālās izglītības programmu strukturēšana mācību

moduļos – profesionālās izglītības programmas sastāvdaļās ar noteiktu mācīšanas mērķi, uzdevumiem un mācību rezultātiem, kas nodrošinātu noteiktas zināšanas, prasmes un kompetences nodarbinātības nosacījumu izpildei noteiktā profesionālās darbības jomā”, taču par reāliem un tuvākajā laikā īstenojamiem plāniem spriest grūti.

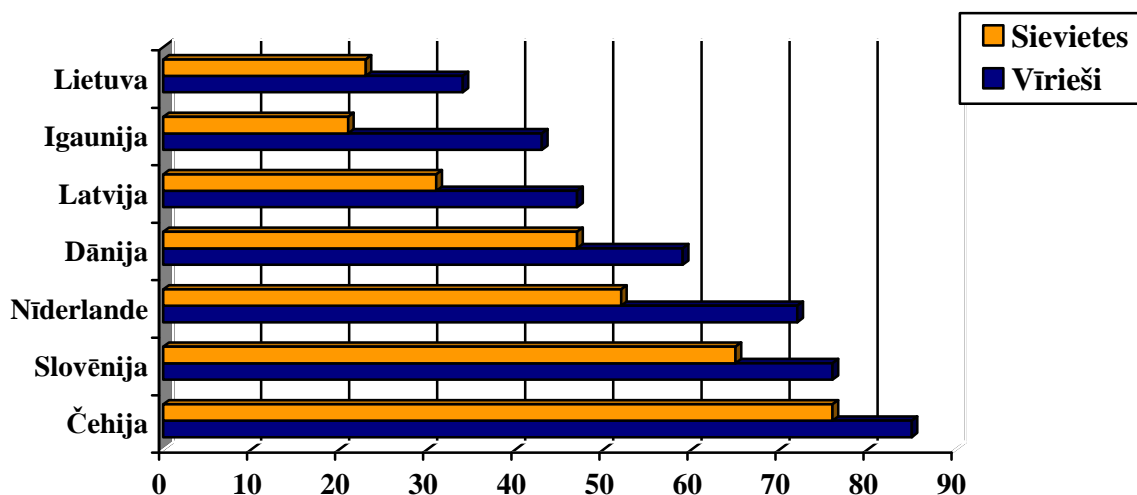
Ļoti sāpīgs jautājums ir par to, vai, beidzot pamatskolu, ir iegūtas pamatzināšanas tādā līmenī, lai vispār varētu turpināt mācības. Kā jau noskaidroju, tikai 4% no aptaujātajiem audzēkņiem atzīst, ka viņiem nav pamatzināšanu, taču jau pirmie pārbaudes darbi/diagnosticējošie darbi 1.kursā parāda pavisam citu ainu. Praktiski tikai 4-5% spēj šajos darbos iegūt pietiekamu vērtējumu. Profesionālajā izglītības sistēmā jau sen runā par šīs problēmas eksistenci, taču IZM vēl nekad nav skatījusi pamatskolas izglītības kvalitāti pēc būtības.

Šķiet, ka šis process ir pārlietu politizēts, vispārīglītojošās skolas cenšas saglabāt kontingentu, jo pastāvošā disproporcija starp pamatskolas absolventu izvēli izglītības turpināšanai vispārējās vidējās izglītības un profesionālās izglītības programmās liecina arī par profesionālās izglītības zemo prestižu. Salīdzinoši zemās dzimstības dēļ var prognozēt būtisku profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu skaita un darbaspēka papildinājuma darba tirgū samazinājumu (Avoti: CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati, vispārējās izglītības iestāžu pārskati) (37).

3.3.attēls. Pamatskolu absolventu izvēle izglītības turpināšanai

Salīdzinot ar ES datiem par izglītojamo īpatsvaru sākotnējās profesionālās izglītības programmās, mazāks īpatsvars ir tikai Igaunijā un Lietuvā (Avoti: IZM, CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati. Cedefop, Vocational education and training – key to the future, 2004.) (37)

3.4.attēls. Profesionālās izglītības audzēkņu īpatsvars vidējās izglītības pakāpē

Profesionālās skolas audzēkņi nonāk pretrunā, atzīstot, ka tikai $\frac{1}{4}$ nav nepieciešamas papildnodarbības, jo par pietiekami iegūtām pamatzināšanām izteicās vairāk nekā 80% aptaujāto. Šis fakts tomēr vedina runāt par pamatskolas izglītības atbilstību standartam, par pamatskolas pedagogu atbildību šo skolnieku un viņu vecāku priekšā, kā arī pamatskolas sniegtās izglītības kvalitātes atbilstību sabiedrības priekšā.

Audzēkņi pamatā ir apmierināti ar sakārtotu fizisko vidi, ārpusklases nodarbībām, brīvā laika pavadīšanas iespējām un piedāvāto mācību nodarbību sarakstu.

Pedagogu darbu audzēkņi novērtējuši pozitīvi. Audzēkņi piekrīt, ka skolotāji saprotami izklāsta mācību vielu, rada interesi par mācībām, skaidro vērtēšanas kritērijus, konsultē audzēkņus un stundās izmanto modernās tehnoloģijas. Jāpiebilst, ka vairāk pozitīvu atbilžu dominē vecāko kursu audzēkņu atbildēs. Pēdējos gados būtiski mainījies pedagoga darba saturs. Liela uzmanība tiek pievērsta ne tikai mācību izdales materiālu un uzskates līdzekļu izstrādei, bet tiek izstrādāti lekciju konspekti, darba burtnīcas audzēkņiem, zināšanu pārbaudes uzdevumi ar vērtēšanas kritērijiem. Parādās metodiski materiāli audzēkņiem, kuriem ir vājākas vai labākas zināšanas mācāmajā priekšmetā.

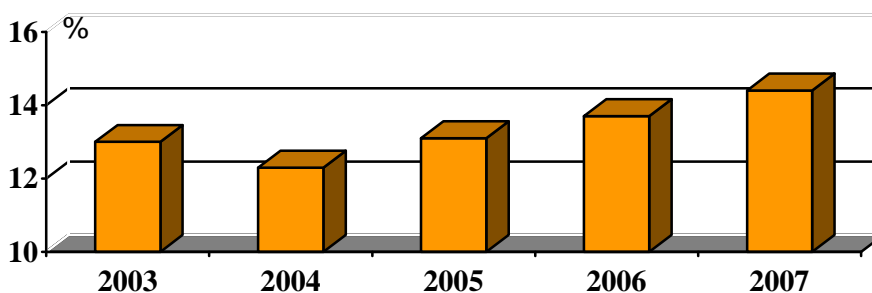
Nopietns darbs tiek ieguldīts, pakāpeniski pārejot dažu tēmu apmācībā uz datoru, gan veidojot Power point prezentācijas, gan pildot uzdevumus, gan kārtojot ieskaites un eksāmena darbus datorprogrammā. Mācību metodisko materiālu pavairošana un izdale audzēkņiem notiek ar ierakstīta diska palīdzību.

Tomēr jāsaņem, ka vairākiem skolotājiem trūkst zināšanu par ITK un viņi tās neprot izmantot, iespējams, administrācijai jāveic atbilstoši pasākumi, lai sekmētu pedagogus strādāt,

izmantojot biežāk IKT, jo tā ir iespēja pedagogam mācību procesu veidot pārskatāmāku, atvieglo darbu skolas vadībai un iesaista mācību procesā līdzvērtīgi visas puses.

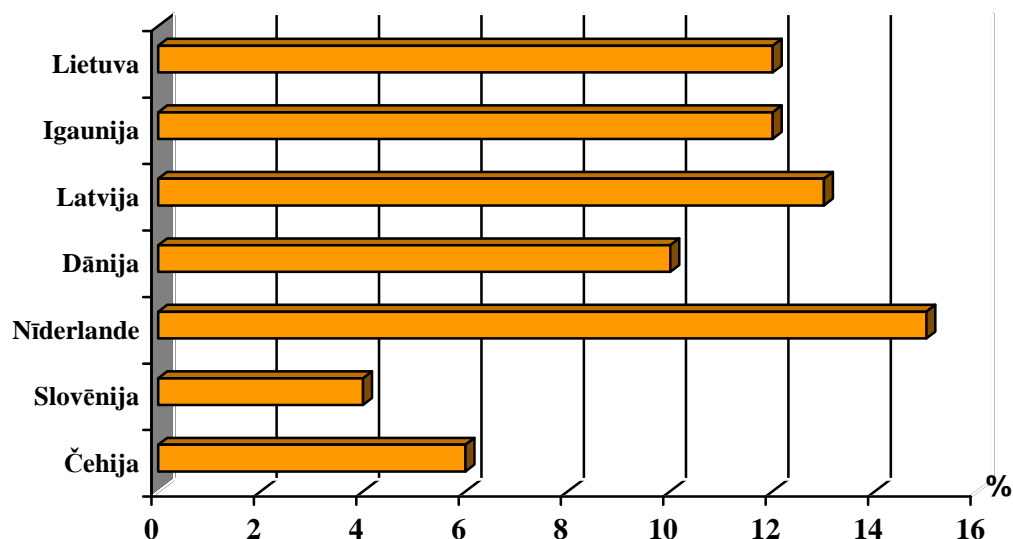
Kā negatīvu tendenci gribu minēt pieaugošo plaisu starp teorētiskajām un praktiskajām mācībām. Šī problēma pastāv, tā ir pamanīta, tomēr vēl aizvien nav atrisināta, jo saistība starp reālo dzīvi un mācīto ne vienmēr tiek saskaņota. Pedagogi katru mācību gadu aktualizē mācību programmas, izstrādā atbilstošus uzdevumus praktiskajās mācībās, tomēr, kā parāda aptauja, jāmeklē citi risinājumi.

Nepietiekams vērtējums, neattaisnoti kavējumi, skolas iekšējās kārtības noteikumu pārkāpumi ir vissāpīgākais jautājums profesionālās izglītības iestādēs. Aptaujātie audzēkņi apliecina, ka par minētais var būt par iemeslu atskaitīšanai no skolas. Atskaitīto audzēkņu īpatsvars 2009./2010. mācību gadā ir samazinājies, tomēr tendence kopumā valstī neuzlabojas. Lielākā audzēkņu daļa tiek atskaitīta pirmajos divosursos – vidēji 73% no atskaitīto audzēkņu kopējā skaita. 2007./2008. mācību gadā 14-16% no atskaitīto audzēkņu kopējā skaita turpina mācības citā izglītības iestādē (Avoti: CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati) (37).

3.5.attēls. Atskaitīto audzēkņu skaits % no kopējā audzēkņu skaita

Vērtējot starptautiskā salīdzinājumā, Latvija atrodas pārējo ES dalībvalstu vidusdaļā atskaitīto audzēkņu skaita īpatsvara ziņā (Avoti: CSP, Profesionālās izglītības iestāžu pārskati Prof-1 2004., Cedefop, Vocational education and training – key to the future) (37).

3.6.attēls. Atskaitīto audzēkņu skaita īpatsvara salīdzinājums

Vispārējās vidējās izglītības programmās skolēni mācās trīs gadus (par vienu gadu mazāk nekā profesionālās vidējās izglītības programmās) un apgūst lielāku skaitu un lielākā apjomā vispārizglītojošos mācību priekšmetus nekā profesionālās vidējās izglītības programmās. Līdz ar to vidusskolas absolventiem ir iespējas iegūt labāku vērtējumu centralizētajos eksāmenos un plašāku izvēli tālākām studijām augstākās izglītības iestādēs.

Pozitīvi, ka 65% aptaujāto audzēkņu vēlas turpināt mācīties pēc profesionālās vidusskolas beigšanas, neskatoties uz to, ka nevienlīdzīgi nosacījumi vispārējās vidējās un profesionālās vidējās izglītības programmu absolventiem ir augstākās izglītības programmu uzsākšanai. Koledžās un augstskolās uzņemšana notiek, pamatojoties uz centralizēto eksāmenu rezultātiem. Vispārizglītojošo vidusskolu absolventi attiecībā pret profesionālās vidējās izglītības programmu absolventiem iegūst priekšrocības, stājoties augstākās izglītības programmās, jo centralizēto eksāmenu saturs ir noteikts atbilstoši valsts vispārējās vidējās izglītības standartam

Lai gan centralizēto eksāmenu rezultāti kopumā ir sliktāki nekā vispārizglītošajās vidusskolās, tomēr salīdzinoši daudz profesionālās vidējās izglītības absolventi absolvēšanas gadā turpina mācības augstākās izglītības iestādēs. 2007. un 2008.gadā aptuveni 35% no kopējā profesionālās vidējās izglītības programmu absolventu skaita turpināja izglītību augstākās izglītības iestādēs (37).

Par aksiomu var pieņemt to, ka izglītības vadībai, lai nodrošinātu kvalitatīvu izglītības procesu, jāpilnveidojas pašai. Skolas vadības ir jāapzinās sava vieta izglītības sistēmā, skolas

vieta tirgus ekonomikā, kā arī jāapgūst menedžmenta pamati, jo vadība kā process profesionālajā vidusskolā būtiski neatšķiras no vadības citās organizācijās.

Praktiskajās mācībās un kvalifikācijas praksē notiek ražošanas process, kas var tikt izmantots kā ieņēmumu gūšanas avots, kas daļēji atrisinātu materiāli tehniskās bāzes uzlabošanas procesu. Diemžēl, vēl nenotiek atbilstoša pāreja uz izglītojamo finansēšanu pēc noteiktām normām atbilstoši katras specialitātes vajadzībām. Netiek stimulēti arī uzņēmumi, lai iesaistītos partnerattiecībās ar izglītības iestādi, veicinot un motivējot audzēkņu sagatavošanos darba tirgum.

Sadarbība ar ārzemju izglītības iestādēm pēdējos gados ir bijusi kā dzinējspēks izglītības programmu, ārvalstu pieredzes apgūšanā, pētīšanā un īstenošanā. Manuprāt, Latvijā ir pārspīlēta vispārīzglītojošās vidusskolas nozīme, bet netiek novērtēta profesionālās izglītības loma.

Izglītības sistēmas kvalitāte balstās uz trīs stūrakmeņiem: **ieguldījuma kvalitāte** (izglītības finansējums, ēkas, personāls, mācību grāmatas un materiāli), **procesa kvalitāte** (izglītības programmas, mācīšanas kvalitāte) un „**galarezultāta**” – **absolventa** (24). Ņemot vērā šos stūrakmeņus, var izdarīt secinājumu, ka nepieciešama ilgtermiņa stratēģija, valsts ieinteresētība profesionālās izglītības attīstībā, veiksmīgs izglītības iestādes menedžments, salīdzinošie pētījumi ar citām izglītības iestādēm gan Latvijā, gan ārzemēs, lai visi procesi tiktu īstenoti efektīvi un atbilstoši kvalitātes aspektiem.

Nobeigums

Teorētiskajā daļā analizētais materiāls un veiktais pētījums pierāda, ka **kvalitātes vadības sistēmas ieviešana** ir viens no visefektīvākajiem veidiem, kā sasniegt skolā labus mācību un darba rezultātus, jo tieši kvalitāte ir galvenais nosacījums veiksmīgai konkurēšanai starp Latvijas profesionālajām izglītības iestādēm. Tikai pateicoties mērķtiecīgai izglītojamo izglītības kvalitātes rūpīgai izvērtēšanai skolas iekšējās kontroles ietvaros, varu redzēt **galveno rezultātu – absolventu**, kuram piemīt uzskatu sistēma, attieksmju un vērtību orientācija, noteikta satura, līmeņa un kvalitātes sagatavotība, kas ļauj novērtēt viņa atbilstību sabiedrības un darba tirgus prasībām.

Savā darbā apskatīju kvalitātes vadības sistēmu kā organizatorisku struktūru, procedūras, procesus un resursus kvalitātes pārvaldības ieviešanai, jo **kvalitātes vadība** paredz iespēju mērīt procesa rezultātu pēc noteiktiem kritērijiem un neatbilstības gadījumā ļauj novērst nepilnības vai kļūdas.

Maģistra darba teorētiskajā daļā analizēju:

1. kvalitātes vadības sistēmu kopumā, tās ieviešanu un īstenošanu profesionālajā izglītībā,
2. noskaidroju kvalitātes vadības sistēmas attīstību vēsturiskā griezumā un starptautiskā kontekstā, uzsverot mūsu profesionālās izglītības nozīmi un apskatot tās prestižu Latvijā.
3. Pamatojoties uz teoriju, izvirzīju būtiskākos kritērijus, ar kuru palīdzību:
  - a) veicu X profesionālās izglītības iestādes dokumentācijas izpēti un analīzi par audzēkņu rezultātiem, izglītības programmu, mācīšanas kvalitāti, vērtēšanu, akreditācijas rezultātiem u. c..
  - b) veicu plašu izglītības dokumentu analīzi, kuri balstās uz kvalitātes vadības sistēmas īstenošanu izglītības jomā, kā arī atspoguļo profesionālās izglītības sistēmas attīstību,
  - c) veicu kvalitātes vadības procesu izvērtēšanu izglītojamo teorētiskajās un praktiskajās mācībās,
  - d) vērtēju izglītojamo apmierinājumu izglītības procesā,
  - e) veicu izglītojamo vajadzību, prioritāšu un izaugsmes iespēju noskaidrošanu tuvākam un tālākam laika periodam,

Pētot klasiskās un skolvadības teorijas, ieguvu zināšanas par efektīvu skolas vadības darba organizēšanu, plānošanu, kontroli un analīzi, kas nav novecojušas un izmantojamas mūsdienās. Klasiskās administratīvās skolas principi un pieredze aktualizēja kvalitātes problēmu un tās risināšanu, balstoties uz teorētiskām zināšanām. Būtībā profesionālā izglītības iestāde neatšķiras no jebkuras citas organizācijas, uzņēmuma, kura vēlas saprast un

sakārtot savas darbības procesus, kā arī nepieciešamību uzlabot pakalpojuma sniegšanu klientiem. Savukārt šis process nevar tikt īstenots, nezinot teorētiskās pamatnostādnes, cēloņus, mījsakarības. Teorētiskās atziņas veido bāzi, ar kuras palīdzību iespējams izprast notiekošos kvalitātes vadības procesus, bet uzlabojumus var veikt, ja ir izpētīta noteikta joma, tādēļ mana praktiski pētnieciskā daļa balstās uz klientu apmierinājuma novērtējumu izglītības procesā.

Tomēr ņemot vērā izvērtētos faktoros un izdarītos secinājumus, varu apgalvot, ka izvirzītā hipotēze apstiprinās daļēji, jo skolas kvalitātes vadības sistēma ir process, to ietekmē ļoti liels daudzums dažādu faktoru, tādēļ darba plānošana, organizācija, analīze un kontrole, ko vērtēja klienti – audzēkņi, ir tikai viens posms uz sistēmas pilnīgošanu. Arī izglītības dokumentu analīze ir tikai viens kvalitātes vadības sistēmas īstenošanas un pilnveides posms.

Analizējot aptaujas rezultātus un izdarot secinājumus, man radās vairāki ieteikumi profesionālās izglītības administrācijai un pedagogiem:

1. Skolā nepieciešama kvalitātes vadības sistēma, kas nepārtraukti tiek pilnveidota un attīstīta;
2. Salīdzinošie pētījumi rosina domāt par izglītības kvalitāti savā izglītības iestādē, sniedz vērtīgus datus izglītības programmu pilnveidei un mācību procesa uzlabošanai;
3. Mācību procesa pilnveidošanai jābūt saistītai ar inovāciju procesu, it īpaši profesionālajos mācību priekšmetos un praktiskajās mācībās;
4. Sadarbību ar citām profesionālajām skolām Latvijā un ārzemēs attīstīt visos līmeņos – gan administrācijas, gan pedagogu, gan audzēkņu;
5. Pedagogiem mācību procesā jāuzlabo IKT izmantošanas iespējas, bet administrācijai jācenšas nodrošināt mācību kabinetus ar nepieciešamo aprīkojumu;
6. Īstenojot moduļtipa izglītības programmas, iespējama izglītības procesa uzlabošanās;
7. Veikt pasākumus atskaitīto audzēkņu īpatsvara samazināšanā gan administrācijas, gan pedagogu līmenī;
8. Izglītības iestādes kvalitātes redzējumu balstīt uz tendenču analīzi un iekļauties sabiedrībā notiekošajos procesos;
9. Mērķtiecīgi administrējot izglītības iestādi, lietderīgi izmantojot esošos cilvēkresursus, finanšu resursus, piesaistot un racionāli izmantojot Eiropas Savienības struktūrfondu iespējas, jārada uz zināšanām balstīta profesionālā izglītība;
10. Prakses nodrošināšanā ir nepieciešama profesionālās izglītības iestādes cieša sadarbība ar darba devējiem;

11. Veidot administrācijas līmenī savstarpēju dialogu ar pamatizglītības sniedzējiem un runāt par sniegtās izglītības kvalitāti.

Pētījums par izglītojamo redzējumu izglītības kvalitātes aspektā tika veikts pirmo reizi, tādēļ līdzīgu pētījumu būtu nepieciešams veikt atkārtoti pēc dažiem gadiem. Svarīgi būtu izzināt pedagogu apmierinājumu, jo mācību procesā pozitīvus rezultātus iespējams sasniegt tikai tad, ja apmierināts ir gan izglītojamais, gan pedagogs. Šāda pētījuma rezultāti varētu veidot veiksmīgu dialogu un iztirzāt sāpīgākos jautājumus.

Ilgtermiņā ekonomikas konkurētspējai būtiskākās ir nevis iekārtas, bet gan zināšanas un prasmes. Tādēļ svarīgs ir izglītības process cilvēka dzīves garumā, kas balstās uz mainīgajām vajadzībām iegūt zināšanas un prasmes, lai paaugstinātu vai mainītu savu kvalifikāciju atbilstoši darba tirgus prasībām. Ievērojot minēto, nepieciešams veidot kvalitatīvu un elastīgu profesionālās izglītības piedāvājumu.

Izmantoto avotu un literatūras saraksts

1. Autoru kolektīvs. Pedagogu tālākizglītības metodiskā tīkla nodrošinājuma izveide. Rokasgrāmata. VIKNVA, 2008, 96 lpp..
2. **Baltušīte, R.** Skolotāja loma mācīšanās motivācijā. Raka, 2006, 231.lpp..
3. **Bikše, K.** Patstāvīgas mācīšanās veicināšanas praktiskie paņēmieni. Tālākizglītības kursu materiāli, 2008.
4. **Betels, Dž.** Ievads pārbaudes darbu statistiskā analīzē. Rīga, IZM, 52 lpp..
5. **Bērziņš, A.** Kvalitātes kontrole- nodrošināšana- visaptveroša kvalitātes vadīšana. Žurnāls Kvalitāte 1/1998, 7.lpp.
6. **Bokums, Z., Forands, I.** Personālvadības rokasgrāmata. Rīga, Kamene, 2000, 144 lpp.
7. **Broks, A.** Kādu kam izglītību kādai dzīvei? Skolotājs, 2/2005, 16.lpp..
8. **Emsiņš, J.** Rūpniecisko kolekciju plānošana, RTU, 2007, 24 lpp.
9. **Fulans, M.** Pārmaiņu spēki. Rīga, Zvaigzne ABC, 1999, 167 lpp.
10. **Geske, A., Grīnfelds, A.** Izglītības pētījumu metodoloģija un metodes. Rīga: Raka. 2001, 106 lpp.
11. **Geske, A., Grīnfelds, A., Kangro, A.** Mācīšanās nākotnei. Latvija OECD valstu starptautiskajā skolēnu novērtēšanas programmā 1998.- 2004. Rīga, Latvijas Universitātes akadēmiskais apgāds, 2004, 118 lpp.
12. **Grīnberga, M.** „Izglītības programmu aktualizācija kokapstrādes speciālistus sagatavojošām izglītības iestādēm Latvijā”, 2008, 38 lpp.
13. **Hahele, R.** Pašnovērtējums mācību procesā. Raka, 2006, 222 lpp.
14. **Helers, R.** Vadībinības rokasgrāmata. Rīga, Zvaigzne ABC, 2004, 256 lpp.
15. **Inne, R., Gailīte, I., Lūse, I., Zīds O.** Skolvadība – idejas, versijas, pieredze. Rīga, Raka, 2001, 279 lpp.
16. Izglītības kvalitāte un komunikācija Latvijas izglītības sistēmā. Rīga, 2003, 28 lpp.
17. **Janauska, J., Mazais, J., Salenieks, N.** Izcilība izglītībā un pētījumos. RKI, 2006
18. **Jemeljanova, I., Gurbo, M., Mikuda, S.** Izglītības kvalitāte un efektivitāte Latvijā. Rīga, 2004, 198 lpp.
19. **Kivriņa, E., France, I., Vilāne, I., Juhnēviča I.** Skolu vērtēšanas un attīstības plānošanas rokasgrāmata. Rīga: IZM, 2002, 124 lpp.
20. **Kukele, D.** Skolvadība. Pedagoģiskā procesa tiesiskie pamati. Rīga, Raka, 2003, 428 lpp.
21. Kvalitātes rokasgrāmata: procedūras un prakse. Eiropas izglītības fonds. Rīga, 1998, 95 lpp.

22. **Lasmanis, A.** Datu ieguves, apstrādes un analīzes metodes pedagoģijas un psiholoģijas pētījumos. 1.grāmata, Rīga, 2002, 236 lpp.
23. Latvijas Izglītības vadītāju un pedagogu forums. Mana skola Eiropas Savienībā. Rīga: SO Pedagogu federācija, 2004, 83 lpp.
24. Latvijas Republikas IZM Profesionālās izglītības centrs. Publiskais gada pārskats, Rīga, PIC, 2003, 24 lpp.
25. **Līdumnieks, A.** Vadīšana. Ogre:Valsts Administrācijas skola, 1994, 162 lpp.
26. **Ļihačova, I.** Kvalitatīva skolas attīstība. Rīga: Raka, 2003, 108 lpp.
27. Mana skola Eiropas Savienībā. LPF,2004,83 lpp..
28. Mehānisms sociālo partneru iesaistei profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai. IZM PIA, 2007,24 lpp.
29. **Miķelsons, J.** Latvijas Nacionālā akreditācijas sistēma, Kvalitāte 4/99, 17.- 20.lpp.
30. **Mūrnieks, E.** Profesionālās izglītības reforma Latvijā: socioloģiskais pētījums. Rīga, RTU Humanitārais institūts, 2004, 104 lpp.
31. OECD centrs sadarbībai ar nedalībvalstīm. Nacionālo izglītības politiku analīze, Latvija. Rīga, PIAP aģentūra, 2000, 169 lpp.
32. **Pildavs, J.** Kvalitātes vadīšanas teorijas pamati. Rīga, Kamene, 2004,56 lpp..
33. **Prets, D.** Izglītības programmu pilnveide: Pedagoģa rokasgrāmata. Rīga, Zvaigzne ABC, 2000, 383 lpp.
34. Profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanas un novērtēšanas metodika. Projekts „Vienotas metodikas izstrāde profesionālās izglītības kvalitātes paaugstināšanai un sociālo partneru iesaistei un izglītošanai”. IZM PIA, 2007, 66 lpp..
35. Profesionālās izglītības likums. Rīga, 2004.
36. Profesionālās izglītības modernizācija Latvijā.- Latvijas Nacionālā observatorija, Rīga, 2002, 71 lpp.
37. Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā. koncepcija, Rīga 2009, 23 lpp.
38. **Reņģe, V.** Organizāciju psiholoģija. Rīga, Kamene, 1999, 171lpp.
39. **Rurāne, M.** Ražošana, Turības Mācību centrs, 122 lpp.
40. **Samuseviča, A.** Izglītības kvalitāte un rezultāti atvērtā sabiedrībā. „Skolotājs”, Nr. 4. 2002, 29.-35.lpp.
41. **Skujiņa, V. u.c..** Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga, Zvaigzne ABC, 2000, 248 lpp.
42. **Staris, A.u.c.** Pedagoģiskā doma Latvijā no 1940. gada līdz mūsu dienām. Rīga, Apgāds ”Puse”, 1998, 324 lpp.

43. **Šmite, A.** Izglītības iestādes vadība. Rīga: Raka, 2004. I daļa 256 lpp., II daļa 219 lpp., III daļa 266 lpp.
44. **Šmite, A.** Skolotāju izglītība Latvijā. Rīga, Raka, 2001, 219 lpp.
45. **Štālbergs, R.** Profesionālās izglītības kvalitātes uzlabošanas ceļi, metodes un līdzekļi, RTU Humanitārais institūts, Rīga 2002.
46. Svešvārdu vārdnīca. Baldučinska J. redakcijā. Rīga, Jumava, 1999, 879 lpp.
47. **Ukolovs, V., Mass, A., Bistrjakovs, I.** Vadības teorija, Jumava, 2006, 246 lpp..
48. Valsts kontroles revīziju rezultāti. Profesionālās izglītības sistēmas realizācija atbilstīgi izvirzītajiem mērķiem. 09.03.2008.
49. **Vilkaste, A.** Skolas ilgtspējīgas attīstības plānošana. Rīga, 2003, 104 lpp.
50. **Vīksna, A.** Personāla vadība. Rīga: Jumava, 1999, 119 lpp.
51. **Zīds, O.** Priekšstats par nepārtrauktās izglītības sistēmu, Rīga, 2001.
52. **Allan Pagh, Ivan Lind Hansen.** Management – Latvia//Lekciju konspekts arodskolu direktoru semināram, Rīga, Rokraksts, 1993, 245 lpp.
53. **Juran, I. M., Grina, F.M.** Juran's Quality Control Handbook.- 4th edition, Mc Graw – Hill, New York., 1988, 342 p
54. **Masing, W.** Handbuch Qualitätsmanagement. 4. Auflage, Munchen, S.1158, 1999
55. **Tietz, B.** Der Handelsbetrieb. Verlag: Vahlen Franz, 1635 S. 1993
56. **Виханский, О.С.** Стратегическое управление. Москва: Издательство Московского Университета, 249 стр. 1995
57. **Гудкин, О.Н., Горбунов, Н.М., Гуров, А.И., Зорин, Ю.В.** Всеобщее Управление качеством., Москва, Радио и связь, 599 стр. 1999
58. **Зборовский, Г.Е., Шуклина, Е.А.** Социология образования. Москва, Гардарики, 2005, 375 стр.
59. **Сакайя, Т.** Стоимость, создаваемая знанием, или история будущего.// Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология, Москва, 1999, с.347
60. Управление качеством. Москва: Министерство образования Российской Федерации, Европейский центр по качеству, 323 стр., 1999
61. **Bite, L.** Promocijas darbs” Darba vides kvalitāte un tās vadīšana Latvijas reģionu uzņēmumos.” [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 19.05.2009.] Pieejams internetā: <http://llufb.llu.lv/disertacijas-aizstavesanai/Labour/Ligita Bite PhD aizstavesanai 2009 LLU EF.pdf>
62. **Čivčiša, G.** Kvalitātes sistēmu pamati. [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 14.05.2009.] Pieejams internetā: <http://omega.rtu.lv/rki/macmater/Civcisa/KSP Kopsavilkums ppt.pdf>.

63. EFQM. [tiešsaiste]. Rīga 2009- [atsauce 13.05.2009.] Pieejams internetā:
http://www.aic.lv/eqfm/2_pamatm.htm
64. Eiropas ziņojums par skolu izglītības kvalitāti. [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 24.04.2009.] Pieejams internetā:
<http://ec.europa.eu/education/policies/educ/indic/rapinen.pdf>
65. ISO standarti. [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 17.10.2009.] Pieejams internetā:
<http://www.lvs.lv/lv/services/catalogue/standardDetails.asp?std=14107>
66. Izglītības politikas problēmu apskats. [tiešsaiste]. Rīga 2009- [atsauce 19.07.2000.] Pieejams internetā:
<http://www.teachersnews.net/artikel/nachrichten/bildungspolitik/008679.php>
67. Kvalitātes standartu vēsture. [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 19.05.2009.] Pieejams internetā: <http://www.lka.lv>
68. Profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanas un novērtēšanas metodika. [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 26.03.2009.] Pieejams internetā:
http://www.izmpic.gov.lv/ESF/Rezultati/7SP_mehanika.pdf
69. Profesionālās izglītības statistika [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 18.10.2009.] Pieejams internetā: <http://izm.izm.gov.lv/registri-statistika/statistika-profesionala.html>
70. Sociālo partneru iesaiste. Profesionālās izglītības iestāžu kvalitātes nodrošināšanas un novērtēšanas metodika. [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 23.03.2009.] Pieejams internetā:
http://www.izmpic.gov.lv/ESF/Rezultati/5KN_kvalitates%20nodrosinasan.pdf
71. Standartu katalogi. [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 19.04.2009.] Pieejams internetā:<http://www.lvs.lv/lv/services/catalogue/standardDetails.asp?std=14107>
72. TQM [tiešsaiste].Rīga 2009-[atsauce 12.05.2009.] Pieejams internetā:
<http://omega.rtu.lv/rki/projekts/mac-mater/w-Burtn2.doc>

Cienījamo audzēkni!

Lūdzu Tevi atbildēt uz anketas jautājumiem par mācību procesu un skolas vidi. Sniegtās atbildes tiks izmantotas maģistra darba „Kvalitātes vadības sistēmas pilnveide X profesionālajā vidusskolā” praktiski – pētnieciskās daļas izstrādē”.

Šī aptauja ir anonīma un tiks izmantota tikai apkopotā veidā.

Atzīmē ar krustiņu tikai vienu atbildi katrā rindiņā.

	Nebiju informēts	Nedaudz informēts	Labi informēts	Ļoti labi informēts
1. Uzsākot mācības profesionālajā izglītības iestādē Tu bijī pietiekami informēts par:				
a) apgūstamo profesiju;	☐	☐	☐	☐
b) izglītības programmas saturu;	☐	☐	☐	☐
c) specialitātes perspektīvām;	☐	☐	☐	☐
d) tālākizglītības iespējām.	☐	☐	☐	☐
	Nav nepieciešams	Drīzāk nav nepieciešams	Drīzāk nepieciešams	Noteikti nepieciešams
2. Vai Tavā profesionālajā iestādē būtu nepieciešams veidot:				
a) jaunas specialitātes, kuras nav Tavā izglītības iestādē;	☐	☐	☐	☐
b) jaunus profesionālos mācību priekšmetus;	☐	☐	☐	☐
c) jaunu izglītības gūšanas veidu pa līmeņiem jeb moduļiem.	☐	☐	☐	☐

	Nemaz nav	Nedaudz ir	Drīzāk ir	Noteikti ir
3. Vai uzskati, ka Tev ir nepieciešamās pamatzināšanas, lai mācītos šajā izglītības iestādē?	☐	☐	☐	☐
	Nav nepieciešams	Nedaudz	Dažreiz	Bieži
4. Mācoties profesionālajā izglītības iestādē, Tev būtu nepieciešamas papildnodarbības:				
a) vispārizglītojošos mācību priekšmetos;	☐	☐	☐	☐
b) profesionālajos mācību priekšmetos;	☐	☐	☐	☐
c) praktiskajās mācībās.	☐	☐	☐	☐
	Pilnīgi neapmierina	Drīzāk neapmierina	Drīzāk apmierina	Pilnībā apmierina
5. Vai Tevi apmierina profesionālajā izglītības iestādē:				
a) stundu saraksts;	☐	☐	☐	☐
b) brīvā laika pavadīšanas iespējas;	☐	☐	☐	☐
c) ārpusklases nodarbības.	☐	☐	☐	☐
	Nemaz	Nedaudz	Reizēm	Ļoti bieži
6. Vai Tevi apmierina profesionālās izglītības iestādes pedagogu darbs:				
a) skolotāji saprotami izklāsta mācību vielu;	☐	☐	☐	☐
b) skolotāji rada interesi par mācībām;	☐	☐	☐	☐
c) skolotāji skaidro	☐	☐	☐	☐

vērtēšanas kritērijus;

d) skolotāji mācību stundās

izmanto modernās

tehnoloģijas;

e) skolotāji konsultē

audzēkņus.

Nekad

Ļoti reti

Reizēm

Ļoti bieži

7. Vai skolas vadība

organizē:

a) tikšanās ar audzēkņiem;

b) tikšanās ar vecākiem;

c) tikšanās ar darba

devējiem.

Nekad

Ļoti reti

Reizēm

Ļoti bieži

8. Vai speciālie mācību

priekšmeti un praktiskās

mācības ir saistītas?

Nekad

Ļoti reti

Reizēm

Ļoti bieži

9. Vai Tevi apmierina

praktisko mācību

organizācija:

a) praktiskās mācībās tiek

dots konkrēts darba

uzdevums;

b) praktiskās mācības

notiek atbilstoši mācību

programmai;

c) praktiskajās mācībās

iespējams pielietot

teorētiskās zināšanas.

Pilnīgi
neapmierina

Drīzāk
neapmierina

Drīzāk
apmierina

Pilnībā
apmierina

10. Vai tevi apmierina

profesionālajā izglītības

iestādē:

a) mācību telpas;	☐	☐	☐	☐
b) bibliotēka;	☐	☐	☐	☐
c) datorkabinets;	☐	☐	☐	☐
d) mācību materiāli.	☐	☐	☐	☐
	Nemaz	Ļoti reti	Reizēm	Ļoti bieži

11. Vai profesionālajā izglītības iestādē tiek organizētas:

a) sporta sekcijas;	☐	☐	☐	☐
b) interešu pulciņi;	☐	☐	☐	☐
c) tematiskas lekcijas;	☐	☐	☐	☐
d) skolas pasākumi.	☐	☐	☐	☐
	Nemaz	Ļoti reti	Reizēm	Ļoti bieži

12. Vai Tava profesionālā izglītības iestāde sadarbojas:

a) ar citām skolām Latvijā;	☐	☐	☐	☐
b) ar citām skolām ārzemēs.	☐	☐	☐	☐
	Nekad	Ļoti reti	Dažreiz	Ļoti bieži

13. Vai Tu esi piedalījies audzēkņu apmaiņas programmās?

	Nekad	Ļoti reti	Dažreiz	Ļoti bieži
--	-------	-----------	---------	------------

14. Vai audzēknis var tikt atskaitīts no skolas:

a) par sliktiem mācību rezultātiem;	☐	☐	☐	☐
b) par skolas iekšējās kārtības pārkāpumiem.	☐	☐	☐	☐
	Nemaz	Drīzāk nē	Drīzāk jā	Noteikti

15. Vai ir vēlēšanās turpināt mācīties pēc profesionālās izglītības iestādes beigšanas?

	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

